

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Įmonės kodas: 304696907 / S. Žukausko g. 4, LT-08244, Vilnius
Tel.: +370 616 54100, el. p.: info@cityform.lt

GEOMETRA

Įmonės kodas: 160297055 / Taikos pr. 88A, LT-51183 Kaunas
Tel.: 8 (65) 771999, el. p.: info@geometra.lt

PLANAVIMO
ORGANIZATORIUS

**BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
DIREKTORIUS**

Kodas Juridinių asmenų registre 188642660 Vytauto g. 38, LT-41143 Biržai
tel. (8 450) 43 142, el.p. savivaldybe@birzai.lt

TERITORIJŲ PLANAVIMO
DOKUMENTO PAVADINIMAS

**BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS
BENDROJO PLANO KEITIMAS / SPRENDINIAI**

PLANUOJAMA TERITORIJA

Biržų rajono savivaldybės teritorija

TERITORIJŲ PLANAVIMO
DOKUMENTO RŪŠIS

KOMPLEKSINIS

PORŪŠIS

BENDRASIS PLANAS

LYGMUO

SAVIVALDYBĖS

ETAPAS

RENGIMO

STADIJA

SPRENDINIŲ KONKRETIZAVIMAS

BYLOS ŽYMUO

CF-19U-25

TOMAS

V

DATA

2020

Atest.Nr.	Pareigos	Vardas Pavardė	Parašas
TPV0105	UAB CityForm LT DIREKTORĖ	GITANA MINEIKIENĖ	
ATP1735	PROJEKTO VADOVĖ	GIEDRĖ RATKUTĖ SKAČKAUSKIENĖ	
TPV0105	PROJEKTO KOORD.	GITANA MINEIKIENĖ	
	UAB „Geometra“ DIREKTORIUS	EGIDIJUS STAŠELIS	
ATP1816	UAB „Geometra“ Architektė	GINTARĖ KARPAVIČIENĖ	

TURINYS

Darbą parengusių specialistų sąrašas	3
Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo medžiagos sudėtis	4
Įvadas	5
1. Sprendinių konkretizavimo pagrindas	11
2. Demografinės tendencijos, socialinės, ekonominės vystymo galimybės	14
3. Urbanistinės struktūros vystymo sprendiniai	17
4. Funkcinis zonavimas	20
4.1. Biržų rajono savivaldybės teritorijos funkcinis zonavimas	20
4.2. Funkcinėms zonoms taikomi bendrieji tekstiniai reglamentai	40
5. Nekilnojamojo kultūros paveldo teritorijų naudojimas ir apsauga	42
6. Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsauga	49
6.1. Gamtinio karkaso formavimas	49
6.2. Saugomų teritorijų ir biologinės įvairovės apsauga	55
6.3. Biologinės įvairovės apsauga	57
5.4. Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo kryptys	60
7. Rekreatinis potencialas	75
7.1. Turizmo ir rekreacijos vystymas Biržų rajone	75
7.2. Turizmo ir rekreacijos sistemos formavimas	77
7.2.1. Turizmo ir rekreacinio aptarnavimo centrai	77
7.2.2. Rekreacinio naudojimo zonos	78
7.2.3. Turizmo trasos	78
8. Susisiekimo infrastruktūra	80
9. Inžinerinės infrastruktūros vystymo sprendiniai	88
9.1. Vandens tiekimas	88
9.2. Nuotekų tvarkymas	89
9.3. Atliekų šalinimas	90
9.4. Dujotiekis ir naftotiekis	91
9.5. Centralizuotas šilumos tiekimas	92
9.6. Elektros energijos tiekimas	92
9.7. Ryšio tinklai	93
9.8. Atsinaujinantys energijos šaltiniai	93
9.9. Gaisrinė sauga	95

GRAFINĖ DALIS:

1. Pagrindinis brėžinys M 1:50 000;
2. Kraštovaizdžio apsaugos ir vystymo brėžinys M 1:50 000;
3. Gamtinio karkaso sistemos vystymo brėžinys M 1:50 000;
4. Nekilnojamojo kultūros paveldo, rekreacijos ir turizmo plėtojimo brėžinys M 1:50 000;
5. Susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros brėžinys M 1:50 000.

Darbą parengusių specialistų sąrašas

Eil. Nr.	Vardas, pavardė / pozicija (kvalifikacijos atestato Nr.)	Atlikta dalis
1.	Giedrė Ratkutė Skačkauskienė / projekto vadovė (ATP 1735)	Įvadas, 1 sk., 3 sk., 4 sk., 6 sk., GIS
2.	Gintarė Karpavičienė / architektė (ATP 1816)	7 sk., 9 sk.
3.	Silvija Platkevičienė / architektė	Įvadas, 1 sk., 3 sk., 4 sk., GIS
4.	Eglė Garnytė / architektė	7 sk., 9 sk., GIS
5.	Ričardas Skorupskas / kraštovaizdžio specialistas	6 sk.
6.	Vida Bujauskienė / kraštovaizdžio specialistė	6 sk.
7.	Nijolė Steponaitytė / projekto dalies vadovė (kvalifikacijos atestatas Nr.3502)	5 sk.
8.	Rūta Skripkienė / projekto dalies vadovas (kvalifikacijos atestatas Nr.0037)	8 sk.
9.	Jekaterina Rojaka / ekonomistė	2 sk.
10.	Gitana Mineikienė (kvalifikacijos atestatas Nr. 0105)	9 sk.
11.	Gintautas Brėskys / projekto dalies vadovas (kvalifikacijos atestatas Nr. 0075)	9 sk.
12.	Mindaugas Bielskus / architektas	7 sk. , 9 sk.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo medžiagos sudėtis

Tomo Nr.	Bendrojo plano keitimo etapas	Tomo pavadinimas
I	Rengimo etapas	Esamos būklės įvertinimas
II	Rengimo etapas	Bendrujų sprendinių formavimas
III	Rengimo etapas	Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumentas
IV	Rengimo etapas	Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita
V	Rengimo etapas	Sprendinių konkretizavimas
VI	Baigiamasis etapas	Visuomenės dalyvavimo ataskaita

IVADAS

Keičiamas Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Biržų rajono savivaldybės tarybos 2008 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-156 „Dėl Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“.

Teritorijų planavimo dokumento rengimo pagrindas – Biržų rajono savivaldybės tarybos 2018 m. balandžio 30 d. sprendimas Nr. T-84 „Dėl Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo“.

Plano organizatorius Biržų rajono savivaldybės administracijos direktorius
*Kodas Juridinių asmenų registre 188642660,
Vytauto g. 38, LT-41143 Biržai tel. (8 450) 43 142, el.p.: savivaldybe@birzai.lt*

Plano rengėjas UAB CityForm LT,
S. Žukausko g. 4, LT-08224 Vilnius
*Kontaktinis asmuo:
Projekto vadovė
Giedrė Ratkutė Skačkauskienė
Tel.: + 370 698 79972, el.p.: g.ratkute@cityform.lt*

UAB „Geometra“
Taikos pr. 88A, LT-51183 Kaunas

Planuojama teritorija Biržų rajono savivaldybės teritorija (plotas apie 147600,00 ha).

- Planavimo tikslai**
- Sudaryti sąlygas darniai rajono teritorijos raidai, nuosekliai erdvinei ir funkicinei integracijai, teritorijų sanglaudai, kompleksiskai spręsti socialinius, ekonominius, ekologinius uždavinius;
 - nustatyti gyvenamųjų vietovių, inžinerinės ir socialinės infrastruktūros, bei kitų svarbių socialinės, ekonominės veiklos sričių vystymo ir įgyvendinimo gaires, numatyti plėtros reikalingas teritorijas;
 - sudaryti sąlygas racionaliam rajono gamtinių, žemės gelmių ir energijos išteklių naudojimui ir atkūrimui;
 - numatyti gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio savitumo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimą, tikslingą naudojimą ir pažinimą, ekologinei pusiausvyrai būtino gamtinio karkaso formavimą;
 - kurti sveiką, saugią, darnią gyvenamąją aplinką ir visavertės gyvenimo sąlygas gyvenamosiose vietovėse;
 - sudaryti sąlygas privačioms investicijoms, kuriančioms socialinę ir ekonominę gerovę, tinkamos kokybės gyvenimo sąlygas;
 - derinti fizinių ir juridinių asmenų ar jų grupių bei savivaldybės interesus dėl teritorijos naudojimo ir veiklos plėtojimo teritorijoje sąlygų;
 - sudaryti sąlygas racionaliam žemės naudojimui.

- Planavimo uždaviniai**
- Suformuoti planavimo lygmenį atitinkančias teritorijos funkcinės ir erdvinės plėtros kryptis;
 - optimizuoti planuojamos teritorijos urbanistinę struktūrą, socialinę ir inžinerinę infrastruktūrą;
 - numatyti racionalaus žemės gelmių išteklių, žemės ūkio naudmenų, miškų, kitų gamtos išteklių išsaugojimo ir naudojimo, gamtinio karkaso ir

ekologiškai pagrįstos žemės naudojimo teritorinės struktūros formavimo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo priemonės;

- detalizuoti atitinkamų aukštesnio lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendinius.

**Papildomi planavimo
uždaviniai**

- Peržiūrėti ir patikslinti Bendrajame plane, patvirtintame Biržų rajono savivaldybės tarybos 2008 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-156 „Dėl Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“ nustatytą žemės naudojimo reglamentavimą;
- nustatyti privalomuosius teritorijos naudojimo reikalavimus:
 - 1) teritorijos funkcinį zonavimą;
 - 2) teritorijos gyvenamųjų vietovių sistemą – savivaldybės urbanistinių centrų sistemą ir jų funkcinius ryšius, savivaldybės urbanistinių centrų vystymo galimybes ir urbanizuotų teritorijų prioritetines plėtros kryptis;
 - 3) saugomų teritorijų ir kraštovaizdžio apsaugos reikalavimus;
 - 4) gamtinio karkaso sistemą, papildant ją vietinės reikšmės gamtinių karkasu su į jo sudėtį įeinančiu ekologiniu tinklu ir atskiraisiais želdynais;
 - 5) vietinio reikšmingumo lygmens nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos ir veiklos plėtojimo jo teritorijose ir apsaugos zonose reikalavimus;
 - 6) inžinerinės ir socialinės infrastruktūros vystymo principus (ar jos išdėstymo reikalavimus), inžinerinių komunikacijų koridorius;
 - 7) teritorijas, skiriamas objektams, kurių išdėstymas planuojamoje teritorijoje priklauso nuo jų veiklos poveikio aplinkai ir visuomenės sveikatai;
 - 8) išskirti urbanizuotas, urbanizuojamas ir neurbanizuojamas teritorijas (arba nurodyti urbanizuotų teritorijų plėtros kryptis), nustatant prioritetines plėtros teritorijas ir galimą plėtros mastą, prioritetines ir kitas galimas veiklas;
 - 9) pažymėti miestus, jų dalis, miestelius, jų dalis ir kitas teritorijas, kurioms būtina rengti vietovės lygmens bendruosius planus masteliu M 1:2000.
 - 10) nustatyti savivaldybei svarbiems objektams rezervuotinas teritorijas;
 - 11) pažymėti žemės gelmių išteklių telkinius;
 - 12) identifikuoti specifinius atskirų rajono gyvenamųjų vietovių savitumo bruožus, ypatingą dėmesį skiriant periferiniams centrams stiprinti;
 - 13) nustatyti reikalavimus gyvenamųjų vietovių kraštovaizdžio savitumui stiprinti, antropogeninių bei gamtinių elementų, panoramų vizualinės apsaugos reikalavimus;
- numatyti turistinių trasų, rekreacinių zonų išdėstymą;
- nustatyti siūlomų apželdinti mišku teritorijų išdėstymą;
- patikslinti teritorijos, kuriai siekiama gauti Likėnų kurortinės teritorijos statusą, ribas, bei nustatyti šios teritorijos tvarkymo reglamentus;
- sudaryti sąlygas atsirasti integruotai susisiekimo sistemai, apjungiančiai visas judumo formas (viešojo transporto, pėsčiųjų ir dviračių, individualaus transporto), kurios tarpusavyje nekonkuruoja, o papildo viena kitą;
- intensyviau plėsti dviračių takų tinklą, nustatyti probleminius dviračių takų mazgus ir ruožus, numatyti infrastruktūros plėtros prioritetus;

- išnagrinėti Biržų miesto pietinio aplinkkelio įrengimo galimybes;
- pateikti sprendinius dėl Biržų aerodromo pritaikymo turizmui ir verslui;
- identifikuoti teritorijas, kuriose būtina atkurti ir stiprinti pažeisto gamtinio karkaso ekologines funkcijas, numatant ar atkuriant viešą prieigą prie vandens telkinių;
- atsižvelgiant į naujus demografinius duomenis, išanalizuoti realius naujos socialinės infrastruktūros (švietimo, sveikatos, kultūros ir sporto) objektų poreikius;
- įvertinant Biržų miesto bendrojo plano sprendinius bei Biržų miesto ribas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. sausio 24 d. nutarimu Nr. 87 „Dėl Biržų rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių pavadinimų pakeitimo, gyvenamųjų vietovių nustatymo, panaikinimo, gyvenamųjų vietovių ribų nustatymo ir pakeitimo“, patikslinti Biržų miesto plėtos teritoriją;
- tobulinti ir vystyti istoriškai susiklosčiusią urbanistinę struktūrą, sukurti galimų miesto ir miestelių dominančių sistemą, formuojant jų identitetą, numatyti priemones, stabdančias neigiamus urbanistinio chaoso ir neproporcingumo reiškinius ir užtikrinančius tolesnį darnų vystymąsi;
- vadovaujantis Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano pagrindinėmis nuostatomis, keičiant Bendrojo plano sprendinius, nustatyti kraštovaizdžio tvarkymo zonas pagal svarbiausius Biržų rajono teritorijos vystymo prioritetus, urbanistinio ir gamtinio karkaso plėtojimo sritis. Nustatyti tikslinius formuojamo kraštovaizdžio bendrosios teritorinės struktūros kokybės rodiklius, numatyti kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo kryptis, priemones ir apribojimus, užtikrinančius kraštovaizdžio bendrąją ekologinę pusiausvyrą, gamtinių ir kultūrinių vertybių ir kraštovaizdžio kompleksų išsaugojimą. Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano sprendiniai yra prioritetiniai priimant sprendimus dėl Biržų rajono inžinerinės infrastruktūros, susisiekimo komunikacijų plėtos galimybių;
- rengiant Bendrojo plano keitimą, būtina tęsti raidos kryptis, numatytas Bendrojo plano koncepcijoje, patvirtintoje Biržų rajono savivaldybės tarybos 2007 m. gruodžio 27 d. sprendimu Nr. T-277 „Dėl Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano vystymo koncepcijos patvirtinimo“, iki 2020 metų, siekiant užtikrinti gyventojų interesus, pradėtų darbų ir statybų tęstinumą, investicijų stabilumą, palaikyti bendradarbiavimą ir partnerytės ryšius su kaimyninėmis savivaldybėmis darbiai savivaldybės teritorijos plėtrai užtikrinti. Rengėjas privalo įvertinti aukštesnio lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų, patvirtintų įsigaliojus Bendrajam planui, sprendinius.

Plano keitimo etapai Parengiamasis, rengimo ir baigiamasis.

Kita informacija Atliekamas strateginis pasekmių aplinkai (SPAV) vertinimas. Atliekami kraštovaizdžio savitumo ir jo estetiško respektavimo tyrimai, įvertinantys planuojamą teritoriją. Atliekamas teritorijos vystymo koncepcijų (ne mažiau kaip 2) rengimas. Koncepcijos nepriklausomas profesinis vertinimas neatliekamas. Atviras konkursas geriausiai urbanistinei idėjai nerengiamas. Koncepcija rengiama iki 2050 metų, o konkretizuoti sprendiniai – 2035 metų. Bendrasis planas rengiamas masteliu M 1:50 000.

**Plano keitimas
atliekamas
vadovaujantis:**

- Biržų rajono savivaldybės tarybos 2018 m. balandžio 30 d. sprendimu Nr. T-84 „Dėl Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo“;
- Biržų rajono savivaldybės administracijos 2018-05-24 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG70152;
- Aplinkos apsaugos agentūros 2018-06-04 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG71303;
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2018-06-01 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG71248;
- AB „Amber Grid“ 2018-05-29 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG70620;
- Civilinės aviacijos administracijos 2018-06-05 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG71534;
- AB „Energijos skirstymo operatorius“ 2018-05-22 05 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG69878;
- Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos 2018-05-30 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG70888;
- Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2018-05-29 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG70777;
- AB LITGRID 2018-05-25 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG70326;
- AB „ORLEN Lietuva“ 2018-05-23 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG70087;
- Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2018-06-01 23 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG71281;
- AB Telia Lietuva 2018-06-01 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG71171;
- Nacionalinio visuomenės sveikatos centro 2018-05-29 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG70714;
- Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2018-05-25 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG70382.
- Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2018-06-01 teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG71281.

**Teritorijų planavimo
sąlygų neišdavė:**

- Panevėžio apskrities priešgaisrinė gelbėjimo valdyba;
- UAB "LITESKO" filialas "Biržų šiluma";
- Lietuvos kariuomenė
- Biržų regioninio parko direkcija.

Bendrosios Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendinių taikymo nuostatos

Bendrasis planas – kompleksinio teritorijų planavimo dokumentas, kuriame pagal teritorijų planavimo lygmenį ir uždavinius nustatoma planuojamos teritorijos erdvinė struktūra, teritorijos naudojimo privalomosios nuostatos ir reikalavimai bei apsaugos principai.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniai formuojami penkiolikai metų (iki 2035 m.), tačiau jie galioja neterminuotai, jei teisės aktai nenustato kitaip. Savivaldybės lygmens bendrasis planas gali būti keičiamas, koreguojamas pagal poreikį Teritorijų planavimo įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

Tuo atveju, kai šio bendrojo plano sprendiniuose neaptiriamos tam tikros veiklos, turinčios teritorinę išraišką, jos savivaldybės teritorijoje gali būti vykdomos teisės aktų numatyta tvarka.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniai yra parengti M 1:50 000 ir į kitą mastelį netransformuojami. Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniai (t.t. funkcinės zonos) gali būti tikslinami rengiant detalesnio mastelio kompleksinio teritorijų planavimo dokumentus. Tikslinant sprendinius bei funkcinį zonų ribas turi būti atsižvelgta į natūralias (gamtines) ir technines ribas (administracines ribas, gatves, kelius ir jų koridorius, inžinerinės infrastruktūros tinklus, objektus, SAZ ir pan.), vadovaujamosi naujausiais duomenimis (Miškų kadastro, Kultūros vertybių registru, Saugomų teritorijų valstybės kadastru, Žemės gelmių registro ir pan.). Detalizuojant Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendinius taip pat rengiami specialiojo teritorijų planavimo dokumentai (t.t. kaimo plėtros žemėtvarkos projektai).

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniai galioja teritorijoms, kurioms nėra parengti vietovės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai (bendrieji planai ir/ar detalieji planai), patvirtinti iki Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo patvirtinimo. Taip pat galioja ir parengti bei patvirtinti specialieji planai iki Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo. Keičiant ar koreguojant minėtus dokumentus, taikomi šio Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniai.

Iki bendrojo plano keitimo įsigaliojimo datos pradėti rengti žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentai gali būti užbaigti rengti ir teikiami tvirtinti pagal iki tos datos išduotas planavimo sąlygas, galiojusius bendrojo plano sprendinius.

Saugomos teritorijos tvarkomos ir veikla jose vykdoma vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatymu bei kitais saugomas teritorijas reglamentuojančiais teisės aktais. Teritorijose, kurios yra Biržų regioninio parko teritorijoje, veikla vykdoma vadovaujantis Biržų regioninio parko tvarkymo planu, Biržų regioninio parko ir jo zonų ribų planu bei kitais, saugomas teritorijas ir veiklą jose reglamentuojančiais teisės aktais. Europos Bendrijos svarbos natūralios buveinės saugomos vadovaujantis ES gamtos buveinių, laukinės augmenijos bei gyvūnijos direktyva (92/43/EEC), kitais minėtas teritorijas reglamentuojančiais teisės aktais.

Teritorijos, esančios gamtiniame karkase vystomos pagal Gamtinio karkaso nuostatus.

Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų teritorijose ir jų apsaugos zonose veikla vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymu, kitais nekilnojamojo kultūros paveldo saugojimą, tvarkymą reglamentuojančiais teisės aktais.

Sanitarinės apsaugos zonos gali būti nustatomos ir tikslinamos specialiaisiais ar kitais teritorijų planavimo dokumentais, nekeičiant bendrojo plano sprendinių. Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 24 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys privalo nustatyti ir įteisinti SAZ. Keičiantis veiklos vykdymo mastams, SAZ turi būti tikslinamas.

Tikslios rezervuojamų teritorijų ribos bei apimtys nustatomos vietovės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo ar specialiojo teritorijų planavimo dokumentuose. Rezervuojamos teritorijos susisiekiimo ir inžinerinės infrastruktūros koridorių teritorijoms. Pagal poreikį savivaldybė gali numatyti ir kitų teritorijų rezervavimą visuomenės poreikiams nei numatyta šio bendrojo plano sprendiniuose.

Miškų atkūrimas ir įveisimas vykdomas vadovaujantis Miškų atkūrimo ir įveisimo nuostatais, kitais minėtą veiklą reglamentuojančiais teisės aktais, rengiant pagal nustatytus reikalavimus atitinkamus projektus. Miško įveisimas ne miško žemėje vykdomas vadovaujantis Miško įveisimo ne miško žemėje taisyklėmis, kitais minėtą veiklą

reglamentuojančiais teisės aktais. Miškai įveisiami pagal miškų išdėstymo žemėtvarkos schemas ar teisės aktuose numatytais kitais projektais, planais.

Sodybos atkūrimo Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendiniai neregamentuoja, atkūrimas gali būti vykdomas Lietuvos Respublikos teisės aktų numatyta tvarka.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniuose dėl atliekamo plano mastelio bei dėl to, kad savivaldybės strateginiuose dokumentuose ir juos palydinčiuose kituose dokumentuose šiai dienai neišskirtas poreikis objektams, kuriems teisės aktų nustatyta tvarka turi būti organizuojami architektūriniai konkursai, yra neįvardinami konkretūs objektai. Tačiau, įgyvendinant Architektūros įstatymo 13 str. nuostatas, teikiami principai dėl objektų, kuriems teisės aktų nustatyta tvarka turi būti organizuojami architektūriniai konkursai:

- naujai statomiems ypatingiems visuomeniniams pastatams (mokslo, kultūros, gydymo, sporto, religinės paskirties ir kt. pastatams), kurių naudojimui reikalinga kitos paskirties žemė, visuomeninės paskirties teritorijos žemės naudojimo būdas bei statybai naudojamos visuomenės lėšos (pagal LR statybos įstatyme teikiamą sąvoką). Minėtų pastatų architektūriniuose konkursuose taip pat turi būti išnagrinėtas objekto gretimybėje esantis urbanistinės, gamtinės aplinkos kontekstas.
- kiti objektai, kuriems teisės aktų nustatyta tvarka organizuojami architektūriniai konkursai, gali būti identifikuojami žemesnio lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendiniuose ar Biržų rajono savivaldybės tarybos sprendimu.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendinių atitiktis Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniams pateikiama integruotai šio aiškinamojo rašto 3, 5, 6, 8 skyriuose.

Valstybės sienos apsaugai skirtose teritorijose (pasienio juostoje) bet kokia veikla, nesusijusi su valstybės sienos apsauga, turi būti derinama su Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Pasienio ruožo teritorijoje galios pasienio teisinis režimas tais atvejais, kai bus laikinai atnaujinami patikrinimai prie ES vidaus sienos. Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas nustato valstybės sienos ir pasienio teisinius režimus. Valstybės sienos perėjimo punktuose galios valstybės sienos kirtimo tvarka tais atvejais, kai bus laikinai atnaujinami patikrinimai prie ES vidaus sienos. Valstybės sienos kirtimo tvarka nustatyta Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatyme. Vadovaujantis Aviacijos įstatymo 10 straipsnio nuostatomis, pasienio ruože statinių ir įrenginių, kurių aukštis virš žemės paviršiaus yra 30 m ir daugiau, statyba, rekonstravimas ar įrengimas turi būti suderinti su Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.

Dėl Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendinių mastelio (M 1:50000) nėra galimybės tiksliai įvertinti parametrus, reikalingus paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų dydžiui nustatyti. Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos turi būti nustatomos rengiant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus, techninius ar kitus projektus vadovaujantis Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 540 „Dėl paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (taip pat vėlesniais pakeitimais).

1. SPRENDINIŲ KONKRETIZAVIMO PAGRINDAS

Sprendiniai konkretizuojami vadovaujantis **Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcija**, kuriai pritarta organizatoriaus – 2020-02-25 Biržų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus raštu Nr. SN-332 „Dėl pritarimo Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijai“.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijos (kuriai pritarta) sprendiniuose akcentuojamas Biržų, kaip stipresnio ekonomikos traukos centro kūrimas. Tai tiesiogiai teigiamai paveiktų registruotų gyventojų skaičių savivaldybėje. Optimizuojama socialinė infrastruktūra, didinamas jos pasiekiamumas bei prieinamumas taip pat sudarytų palankesnes sąlygas demografinės situacijos stabilizavimui.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos gyventojų gyvenimo kokybę veikiančių paslaugų racionaliam plėtojimui išskirta urbanistinių centrų ir funkcinių ryšių sistema. Numatyta, kad Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijoje urbanistinių centrų struktūrą sudaro:

- Regioninio lygmens urbanistinis centras – Biržų miestas (pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą - 2C kategorijos, plėtojamas);
- Savivaldybės lygmens urbanistiniai centrai:
 - *Savivaldybės lygmens pagrindiniai urbanistiniai centrai* – Vabalninko miestas (pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą 3b kategorijos urbanistinis centras)
 - *Savivaldybės lygmens vietiniai urbanistiniai centrai*:
 - miestelio pagrindu - Nemunėlio Radviliškio, Pabiržės, Papilio miesteliai.
 - kaimo gyvenamosios vietovės pagrindu – Parovėjos k., Pačeriaukštės I k.

Kartu su urbanistinių centrų teikiamomis paslaugomis, siejamos ir rekreacinių paslaugų koncentracijos vietos. Gyvenamosios vietovės, kuriose galimas rekreacinių paslaugų vystymo potencialas, įvardinamos rekreaciniais centrais – Biržų, Vabalninko miestai, Nemunėlio Radviliškio, Papilio miesteliai, Pučiakalnės, Kvetkų kaimai. Įvertinus Likėnų kurortinės teritorijos statuso suteikimo Biržų rajono Pabiržės miesteliui su aplinkinėmis gyvenamosiomis vietovėmis studiją, šio bendrojo plano keitimo koncepcijoje išskiriama perspektyvinė kurortinė teritorija. Taip pat numatoma, kad apjungus Likėnų kurortinės teritorijos ir Biržų miesto rekreacinį bei turizmo potencialą, galima pozicionuoti šias teritorijas regioninio lygmens rekreaciniu centru.

Taip pat koncepcijoje patikslintas rajono teritorijos funkcinis zonavimas pagal Teritorijų planavimo normas. Bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje išskirtos: *neurbanizuojamos teritorijos*, kurioms priskirtinos miškai ir miškingos teritorijos, vandenys, žemės ūkio veiklai naudojamos teritorijos ir kitos kompaktiškai neužstatytos ar neužstatomos teritorijos; *urbanizuotos ir urbanizuojamos teritorijos*, apimančios kompaktiškai pastatais užstatytas ir numatomas užstatyti teritorijas su inžinerinių komunikacijų koridoriais ir neužstatytais bendrai naudoti pritaikytais želdynais, viešosiomis erdvėmis ir valstybiniais miškais miestuose. Taip pat numatyta, kad urbanizuotos ir urbanizuojamos teritorijos, įvertinus demografinės tendencijas ir veiklos galimybes, skaidomos į pirmo ir antro prioriteto teritorijas:

- pirmo prioriteto teritorijos – kuriose dominuoja kitos paskirties žemė bei jose savivaldybė, pagal galimybes, teikia prioritetą vystyti socialinę ir (ar) inžinerinę infrastruktūrą.
- antro prioriteto teritorijos – dažnu atveju tai teritorijos, galiojančiame bendrajame plane numatytos urbanizuoti, tačiau pagal gyventojų skaičiaus rodiklius neturi ryškaus potencialo augimui. Šiuo atveju, pateisinant galiojančiame bendrajame plane numatytus lūkesčius dėl urbanizacijos, paliekama galimybė žemės paskirties keitimo į kitą paskirtį, tačiau savivaldybė antro prioriteto teritorijose neįsipareigoja vystyti infrastruktūrą.

Koncepcijos sprendiniuose numatyta užtikrinti kultūros paveldo teritorijų tvarkymą bendroje teritorijos raidoje, integruojant jas į kultūrinio kraštovaizdžio teritorinę apsaugą. Kultūros paveldo teritorijų apsaugos užtikrinimui

numatomas objektų tinkamas panaudojimas, kuris sudaro sąlygas nekilnojamojo kultūros paveldo išlikimui, esant nepalankiai demografiniai situacijai.

Koncepcijoje suformuota kompleksinė aplinkos kokybės atkūrimo, formavimo ir palaikymo sistema, susidedanti iš saugomų ir biologinės įvairovės apsaugai skirtų teritorijų vystymo, gamtinio karkaso teritorijų vystymo, bei kraštovaizdžio formavimo segmentų. Pastarieji segmentai bendrojo plano galiojimo laikotarpiu turėtų užtikrinti kompleksinių priemonių realizavimą, kurios pagerintų aplinkos ekologinę ir estetinę kokybę. Remiantis Nacionaliniu kraštovaizdžio tvarkymo planu, numatytos rajono teritorijoje esančių kraštovaizdžio morfologinių rajonų ribos. Kiekvienam iš rajonų numatytas naudojimo intensyvumas ir pobūdis, bei tvarkymo priemonės. Tokiu būdu sukurtos prielaidos rajono teritorijoje išlikusių kraštovaizdžio fragmentų apsaugai, esamos būklės būsenos palaikymui, bei pažeisto arba degraduoto kraštovaizdžio atstatymui.

Taip pat pasiūlyta tobulinti turizmui pritaikytą teritorijų tinklą modernizuojant jų rekreacinę infrastruktūrą bei planuojant turizmui skirtų teritorijų sistemą t.y. viešajam pažinimui panaudojant nekilnojamojo kultūros paveldo objektus ir vietas bei plėtojant ir/ar papildant turistinius maršrutus patogia paslaugų ir aptarnavimo infrastruktūra susiejant jas su išskirtinėmis Biržų rajono rekreacijos formomis.

Koncepcija formuota pagal naują Europos sąjungos darnaus judumo politiką, siekiant keisti gyventojų judumo įpročius prioritetai teikiant netaršiams ir daug teritorijos nereikalaujantiems susisiekimo būdams, t. y. prioritetas dėmesys skiriamas susisiekimui viešuoju transportu, pėsčiomis ir dviračiais.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijoje, išlaikant sąsajas su Biržų rajono savivaldybės ilgalaikiu strateginiu plėtros planu 2016–2020 metams, numatyta gerinti švietimo, sveikatos apsaugos ir socialinės paramos paslaugų kokybę ir prieinamumą; didinti savivaldybės valdymo efektyvumą, skatinti gyventojų iniciatyvas, kultūrinį ir sportinį aktyvumą; kurti saugią, patrauklią ir patogią gyvenamąją aplinką, skatinti verslo ir žemės ūkio plėtrą.

Kaip ir Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcija, taip ir **sprendiniai, formuojami vadovaujantis darnios (tvarios) raidos kelio užtikrinimo principu - darnus vystymasis tenkina žmonių reikmes dabar, neapribodamas ateities kartų galimybių tenkinti savąsias** (Jungtinių Tautų Organizacija, toliau - JTO, 1987). Jis remiasi trimis pamatinėmis dimensijomis – ekonomikos augimu, visuomenės gerove bei aplinkos kokybe, užtikrinant subalansuotą visų vystymą, neprioretizuojant nei vienos kitų dviejų sąskaita. 2015 m. JTO priėmė 17 darnaus vystymosi tikslų (DVT), kurie yra paremti penkiais principais: žmonės, planeta, gerovė (klestėjimas), taika ir partnerystė (angl. 5 P's: people, planet, prosperity, peace and partnership). DVT – ne tik plati vizija darnesnei pasaulio ir visų gyventojų ateičiai, bet tai ir konkreti uždaviniais ir rodikliais paremta sistema. Darnaus vystymosi tikslai siekia socio-ekonominės atskirties mažinimo, nevaldomos ir nedarnios plėtros ribojimo, taršos ir kito neigiamo urbanizuotų teritorijų poveikio aplinkai mažinimo. Darnus vystymasis gali būti užtikrintas tik tuomet, kai skirtingi prioritetai yra derinami tarpusavyje, jų siekiama sinergiškai, atsižvelgiant į sąveikas ir sąryšius tarpusavyje.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos vystymui svarbiausi tvarų vystymą užtikrinantys veiksniai:

- Darni urbanizacija.
- Stiprus miesto, priemiesčių ir kaimo vietovių ryšiai.
- Didėjanti gyventojų sveikata ir gerovė - oro taršos mažinimas - vystymas alternatyvių (mažiau taršių, skatinančių fizinį aktyvumą) transporto priemonių, saugumo didinimas, užtikrinimas prieigų prie bendro naudojimo viešųjų erdvių, kas taip pat kelia gyventojų psichinės sveikatos lygį.
- Švietimo ir kultūros kokybės kėlimas.
- Saugaus geriamo vandens, sanitarinių paslaugų (nuotekų valymo ir kanalizacijos) kokybės užtikrinimas, lietaus vandens nutekėjimo ir kietųjų atliekų tvarkymas yra planuojami ir valdomi integruotu būdu.

- Sudarant sąlygas atsinaujinančių išteklių energetikos (individualiam) vartojimui ir gamybai yra mažinamas neigiamas poveikis aplinkai, įskaitant neigiamą klimato kaitos poveikį. Tvarus energijos išteklių valdymas reiškia, kad energijos, medžiagų ir vandens naudojimas yra mažinamas, o ištekliai naudojami ir veiksmingai iš naujo panaudojami jų natūraliame cikle. Turi būti teikiamas prioritetas atsinaujinančių energijos šaltinių vartojimui.
- Aukštas gyventojų užimtumas, nes tai turi tiesioginę įtaką gyvenimo gerovei bei sukuria socialinį saugumą ir didina visuomenės sanglaudą.
- Klimato kaitos švelninimui skirtų priemonių įgyvendinimas leistų padidinti gyvenamųjų vietovių atsparumą neigiamam klimato kaitos poveikiui. Turėtų būti siekiama sumažinti neigiamą klimato poveikį ir palaipsniui atsisakyti ŠESD išmetimo.
- Darnių ir efektyvių atliekų tvarkymo sistemų diegimas.
- Nekontroliuojama urbanizacijos drieka gali turėti neigiamos įtakos natūralioms ekosistemoms. Integruotas požiūris į urbanizaciją, saugant gamtinius išteklius, skatina investuoti į ekosistemų atkūrimą, taip siekiant padidinti atsparumą gamtinėms nelaimėms, mažinti oro taršą ir kitą neigiamą poveikį aplinkai bei užtikrinti būtinų ekosisteminių paslaugų tiekimą.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniai detalizuojami įvertinus tarptautinius ir nacionalinius dokumentus, Biržų rajono savivaldybės 20–2021 metų strateginį veiklos planą, aukštesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus. Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniai sudaro sąlygas smulkiajam ir vidutiniam verslui bei turizmui plėtoti, bendruomenės gyvenimo kokybei užtikrinti.

2. DEMOGRAFINĖS TENDENCIJOS, SOCIALINĖS, EKONOMINĖS VYSTYMO GALIMYBĖS

Biržų rajono savivaldybėje gyventojų skaičius mažėja dvigubai sparčiau nei vidutiniškai šalyje, greitai keičiasi gyventojų struktūra, rajonas pasižymi vienu aukščiausių demografinės senatvės koeficiento rodikliu šalyje. Didelė pensinio amžiaus gyventojų dalis rajone ir prastėjanti demografinė situacija kelia iššūkius sveikatos sistemos stabilumui. Svarbiausios gyventojų skaičiaus mažėjimo priežastys – emigracija (vidaus ir tarptautinė) bei aukštas gyventojų mirtingumas. Aukštesni mirtingumo rodikliai suponuoja didesnę paslaugų prieinamumo poreikį. Dėl didelės emigracijos, santykinai mažo gimstamumo ir trečdaliu didesnio mirtingumo už šalies vidurkį neužtikrinama natūrali gyventojų kaita. Siekiant gerinti demografines tendencijas yra svarbu skatinti ekonominį rajono aktyvumą ir užtikrinti aukštesnius gyvenimo sąlygų standartus. Biržų rajone santykinai didelė darbo vietų priklausomybė nuo viešojo sektoriaus, ribotos pajamos dėl dominuojančios žemės ūkio pridėtinės vertės ekonominių veiklų dalies ir didesnio pajamų atotrūkio su regioniniais centrais. Didesnė regioninė atskirtis, darbo jėgos pasiūlos ir paklausos neatitikimas apsunkina sklandžią regioninės ekonomikos transformaciją.

Biržų rajono savivaldybės ekonominių ir socialinių aspektų sprendiniai teritoriniam formavimui yra grindžiami siekiu išnaudoti rekreacinį rajono potencialą, didinti ekonominę gerovę, vidinį gyventojų mobilumą ir sąsajas su kitais regionais. Žemiau yra išvardinti pagrindinės darnaus vystymosi sprendinių pozicijos ir būtinosios sąlygos.

Biržų rajono ekonominio potencialo didinimas ir socialinės infrastruktūros gerinimas - rekomendacinis veiksmų planas aprėpia šias priemones:

1. Stiprinti suaugusiųjų dalyvavimą mokymosi programose, užtikrinant tobulėjimą ir mokymąsi visą gyvenimą.
2. Skatinti aktyvesnio socialinio verslo subjektų veikimą rajone, siekti tvaraus socialinio verslo kūrimosi.
3. Užtikrinti teikiamų paslaugų kompleksumą, kombinuojant bendrojo pobūdžio rekreaciją (jėgas atstatantį poilsį) su gydomąja bei pažintine rekreacija (formuoti jungtinius pasiūlymus).
4. Mažinti rekreacinio poilsio sezoniškumo poveikį, plėtojant specializuotas paslaugas, patrauklias turistams ne tik vasaros sezonu. Potencialą specializuotam vyresnio amžiaus turistų poilsui turi sveikatingumo turizmas Likėnuose, kurio plėtra taip pat leistų mažinti srautų ir generuojamos apyvartos sezoniškumą. Kreipti šalies vidinius turizmo srautus į perspektyvinę kurortinę teritoriją bei kitas atraktyvias Biržų rajono vietas, toliau plėtojant turizmo produktus, įskaitant kompleksinius siūlymus ir gastronomines keliones.
5. Stiprinti rajono specializaciją sveikatinimo srityje, papildant ją rekreaciniu ir pažintiniu turizmu bei užtikrinti tikslinę rinkodarą, nukreiptą tiek į Lietuvos gyventojus, tiek ir į tikslines užsienio rinkas (ypatingai Latviją) bei vyresnio amžiaus keliautojus/pacientus.
6. Atverti regioninius sveikatos duomenis, sukuriant palankesnę į sveikatos medicinos „smėlio dėžės“ (angl. sandbox) orientuotą reguliacinę aplinką.
7. Įkurti į medicinos/sveikatinimo sritį orientuotą akceleravimo centrą, pritraukti į sveikatos sektorių orientuotus startuolius ir pažangesnius inovatorius.
8. Skatinti kūrybinės kultūrinės industrijas ir aktyvesnį gyventojų dalyvavimą kultūriniame gyvenime, siekiant pritraukti daugiau investicijų ir suaktyvinti sveikatinimo pobūdžio veiklą rajone, kas duotų papildomą ekonominį stimulą.
9. Taikyti aiškią komunikaciją ir skatinti partnerystę už savivaldos ribų, siekiant pritraukti verslus, darbo jėgą ir vartotojus iš kaimyninės Latvijos.
10. Skatinti verslumo gebėjimus ir verslo kūrimą rajone, plačiau įtraukiant verslumą skatinančias iniciatyvas (pvz. Junior Achievement, trečiojo amžiaus universiteto priemonės) į (ne)formalaus ugdymo programas. Jaunimo ir jaunų verslininkų verslumui stiprinti ir ugdyti - plėtoti bendradarbiystės centrų tinklą ir skatinti jaunųjų verslininkų dalyvavimą.

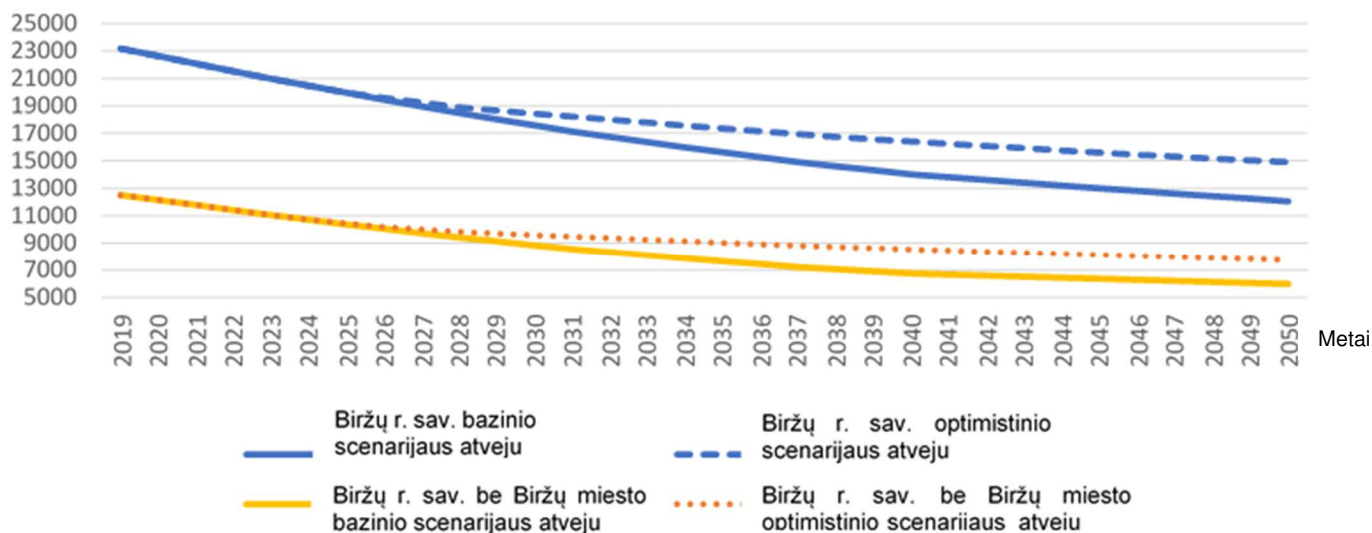
11. Stiprinti kvalifikacijos kėlimo programų perkvalifikavimo centro paslaugas, orientuotas į trūkstamų kompetencijų užpildymą regione.
12. Skatinti sveikatingumo ir rekreacijos koncepcija paremtą bendradarbiavimą tarp įmonių ir rajono švietimo institucijų. Stiprinti kompetencijas ir glaudesnį bendradarbiavimą sveikatingumo srityje tarp regionų.
13. Stiprinti teikiamų paslaugų skaitmeninimo bazę, kuri leistų pasiekti didesnę našumą paslaugų sektoriuje ir pritraukti naujų vartotojų.
14. Plėtoti vardinę produkciją ir stiprinti vietinės produkcijos prekinį ženklą – šios investicijos leistų užtikrinti aukštesnę pridėtinę vertę ir prisidėtų prie didesnių gamintojų ir tiekėjų pajamų.
15. Skatinti vietinės bendrovės diegti inovacijas (įskaitant skaitmenines) ir dalyvauti regioniniuose projektuose, padedant joms užpildyti paraiškas arba kompensuojant išlaidas konsultantams.
16. Gerinti rajono savivaldybės, kaip patogaus, į subalansuotą gyvenimą orientuoto funkcinio rajono įvaizdį. Rajono įvaizdį stiprinti sąsajomis su modernia ir žaliaja energetika, žiedine ekonomika, ekologiniu žemės ūkiu.
17. Stiprinti glaudesnį bendradarbiavimą ir jungtumą su centrais siekiant užtikrinti geresnę paslaugų prieinamumą regione.

Vertinant demografinę, socialinę ir ekonominę Biržų rajono savivaldybės aplinką išskirti du raidos scenarijai: bazinis ir optimistinis.

- **Bazinio rajono savivaldybės raidos scenarijaus pagrindas** – gyventojų srautų ir esamos infrastruktūros optimizavimas, investicinio klimato smulkiąjam ir vidutiniam verslui gerinimas, administracinės naštos mažinimas, sukuriant palankią terpę patogiam gyvenimui ir laisvalaikiui. Svarbus bazinio scenarijaus įgyvendinimo elementas – geras susisiektis su rajono centru ir ekonominis gyventojų integravimas. Siekiant stiprinti smulkaus ir vidutinio verslo patrauklumą, Biržų rajono savivaldybei yra svarbu aktyviai ir nuosekliai vykdyti rinkodarinę veiklą ir integruoti rajoną į turistinius maršrutus, skirtus tiek vietiniui, tiek ir atvykstamajam turizmui. Siekiant didinti turistų srautus, svarbu tikslingai plėtoti ir užtikrinti kompleksines turizmo ir rekreacijos paslaugas, jų populiarinimą ir sklaidą (yra ir sėkmingų pavyzdžių, pvz. Biržų turizmo klasteris, mobilioji aplikacija „Biržų parkas“, tinklalapis www.visitbirzai.lt, tačiau svarbu, kad būtų jungtinė platforma, apjungianti visas teikiamas paslaugas, o informacija joje būtų nuolat atnaujinama). Prognozuojama, kad bazinio scenarijaus atveju Biržų r. savivaldybėje 2035 m. galimai bus 15 611 gyventų (Biržų m. - 7979, Biržų r. sav. be Biržų m. – 7632), dar tolimesnėje perspektyvoje - 2050 m. - 12 058 žmonės (Biržų m. – 6076, Biržų r. sav. be Biržų m. – 5982) (žr. pav.2.1).
- **Optimistinis, į specializuotą plėtrą orientuotas Biržų rajono savivaldybės scenarijus** jungia du papildomus elementus prie junglumo, infrastruktūros optimizavimo ir smulkaus bei vidutinio verslo aplinkos gerinimo: specializuotų socialinių paslaugų plėtrą bei stiprios kvalifikacijos kėlimo programos / perkvalifikavimo centro, orientuotos į trūkstamų šalyje kompetencijų užpildymą regione įkūrimą. Specializuotas ir rajono sumanią specializaciją atitinkančio kvalifikacijos centro steigimas leistų plačiau pasinaudoti naujojo ES programavimo periodo suteikiamomis galimybėmis, stiprintų rajono gyventojų integruotumą su ekonominiais centrais ir gerintų sparčiai blogėjančią rajone demografinę gyventojų sudėties balansą. Biržų rajono savivaldybės teritorijoje neblogai išplėtotas socialinės priežiūros įstaigų tinklas ir pritaikomumas neįgalių žmonių poreikiams, teikia rajonui galimybę plėsti socialinį verslą, komercializuoti ir pritaikyti infrastruktūrą besikeičiantiems poreikiams. Demografinė rajono struktūra rodo ateityje augantį poreikį socialinėms paslaugoms senstant visuomenei tiek Biržų rajono savivaldybėje, tiek ir kaimyniniuose regionuose. Rajono planai skatinti slaugos namų paslaugas yra perspektyvūs stiprinant teikiamų paslaugų specializaciją bei užtikrinant glaudesnius ryšius su Panevėžio miestu. Vertinant į specializuotą plėtrą orientuotą rajono raidos scenarijų, gyventojų skaičius mažėjimas lėtėtų.

Prognozuojama, kad optimistinio scenarijaus atveju Biržų r. savivaldybėje 2035 m. galimai bus 17 355 gyventų (Biržų m. - 8331, Biržų r. sav. be Biržų m. – 9024), dar tolimesnėje perspektyvoje - 2050 m. - 14 896 žmonės (Biržų m. – 7151, Biržų r. sav. be Biržų m. – 7745) (žr. pav.2.1).

Gyv. skaičius

2.1. pav. Biržų rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus prognozė pagal scenarijus.

PASTABA: prognoziniai gyventojų skaičiai dėl kintančių socialinių, ekonominių ir kitų veiksnių negali būti laikomi konstanta.

3. URBANISTINĖS STRUKTŪROS VYSTYMO SPRENDINIAI

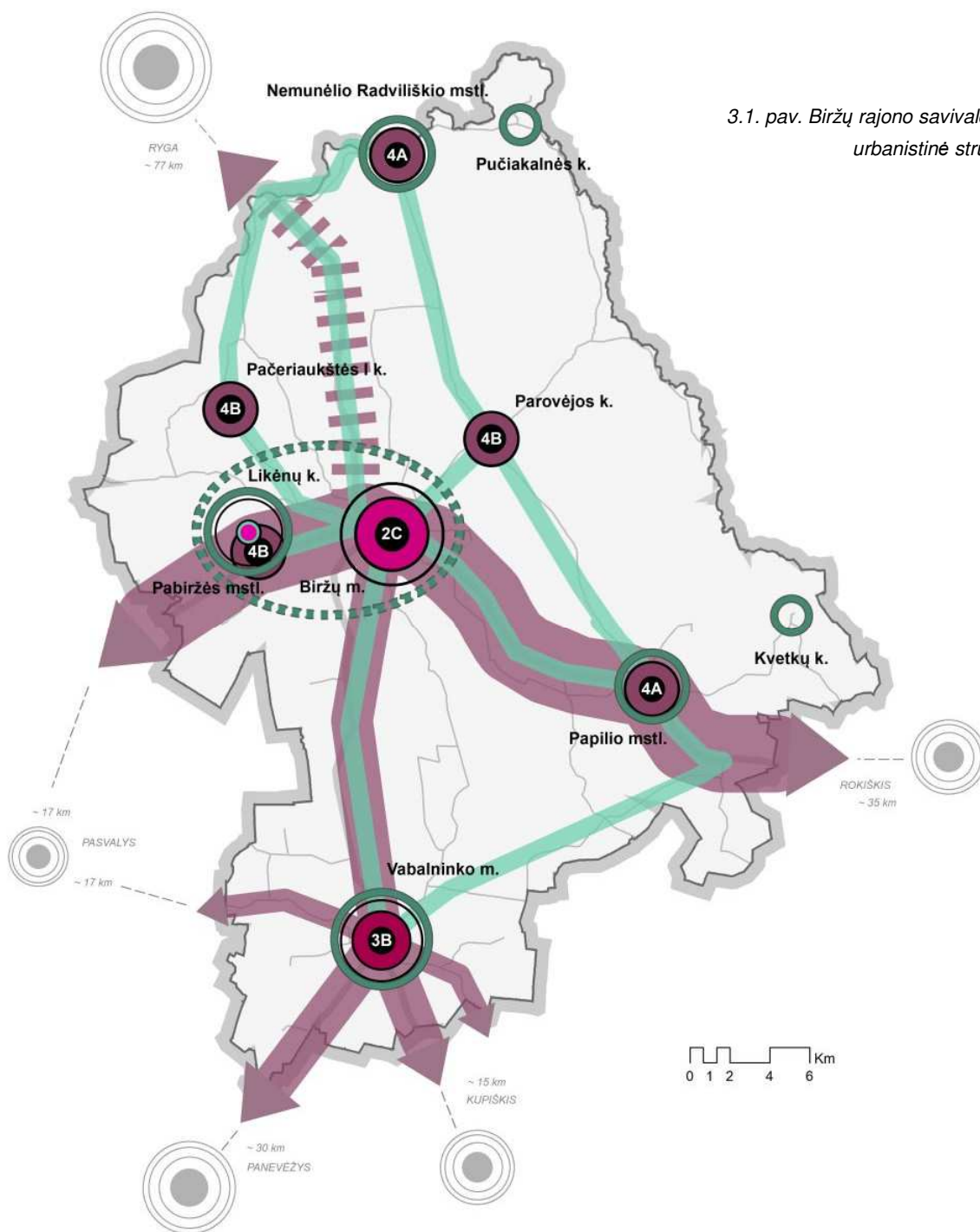
Urbanistinio karkaso atraminė struktūra yra suformuota šalies lygmenyje bei įtvirtinta Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane (LRBP). Panevėžio apskrities teritorijos bendrajame plane bei kituose žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose, urbanistinis karkasas yra detalizuojamas išlaikant vystymosi kryptis, numatytas šalies bendrajame plane. Aukštesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai integruojami į Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendinius bei savivaldybės lygmenyje optimizuojami (ypač dėl neigiamų demografinių pokyčių). Optimizuoti urbanistinę struktūrą - tai yra šio bendrojo plano keitimo vienas iš uždavinių, numatytų Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo darbų programoje (7.2 punktas). Planuojamos teritorijos urbanistinės struktūros, socialinės ir inžinerinės infrastruktūros optimizavimas taip pat yra numatytas Teritorijų planavimo įstatyme (14 str., 6 p.), kaip vienas iš uždavinių savivaldybės lygmens teritorijų planavimo dokumentui. Įvertinus urbanistinės struktūros optimizavimo aspektus, detalai išnagrinėtus bei įtvirtintus Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijoje, numatoma, kad Biržų rajono savivaldybės teritorijoje urbanistinę struktūrą sudaro:

- *Regioninio lygmens urbanistinis centras* – **Biržų miestas** (pagal LRBP: II lygmens - regioninis C kategorijos urbanistinis centras) - atlieka svarbų vaidmenį regione, telkia aukštesnes švietimo, sveikatos, kultūros ir kitas išskirtines paslaugas, kuriomis naudojasi ne vien tik Biržų rajono gyventojai. Formuojamos atitinkamo lygmens aptarnavimo galimybės, darbo vietos.
- *Savivaldybės lygmens* – **Vabalninko miestas** (pagal LRBP: III lygmens – lokalinis b kategorijos urbanistinis centras, naujai formuojamas ir plėtojamas mažo miesto pagrindu) – palaiko Biržų rajono savivaldybės dalies gyvybingumą, taip pat prioritetu telkia viešas paslaugas, skirtas Biržų rajono savivaldybės gyventojams, jų gyvenimo kokybei užtikrinti.
- *Savivaldybės lygmens vietiniai urbanistiniai centrai*:
 - miestelio pagrindu - **Nemunėlio Radviliškio, Pabiržės, Papilio miesteliai**.
 - kaimo gyvenamosios vietovės pagrindu – **Parovėjos k., Pačeriaukštės I k.**
 Vietiniai urbanistiniai centrai svarbūs palaikant žmonių gyvenimo kokybę. Šiuose centruose, įvertinus gyventojų amžiaus sudėtį, telkiamos būtiniausios paslaugos. Ypač svarbu užtikrinti geras mobilumo paslaugas su aukštesnio lygmens urbanistiniais centrais, kuriuose atitinkamai telkiamos aukštesnio lygmens paslaugos.

Gyvybingai urbanistinei struktūrai palaikyti taip pat labai svarbu sudaryti sąlygas funkciniais ryšiams plėtoti tarp įvairaus lygmens urbanistinių centrų. Funkciniai ryšiai suprantami kaip susisiekimo, ekonominių ir laisvos darbo jėgos judėjimo, viešųjų paslaugų sistemos, kultūros sklaidos ir kito pobūdžio ryšių visuma. Funkciniai ryšiai sudaro tinklą, kurio tvarus vystymas lemia palankias sąlygas socialinei, ekonominei ir ekologiškai gerovei bei aukštos žmonių gyvenimo kokybės formavimui. Nors ne visi funkciniai ryšiai išreiškiami teritoriškai, sutartinai jie žymimi susisiekimo koridorių pagrindu. Suprantama, kad kuo aukštesnio lygmens funkcinis ryšys yra, tuo jis apima daugiau įvairesnių sąveikų. Biržų rajono savivaldybės vidiniai funkciniai ryšiai labiausiai orientuoti gyvenimo kokybei, t.t. viešųjų paslaugų prieinamumui ir pasiekiamumui, darbo ryšiams palaikyti.

Biržų rajono savivaldybės urbanistinės struktūros vystymo sprendiniams įgyvendinti reikalingos kompleksinės priemonės (socialinės, ekonominės, infrastruktūros plėtojimo). Gyvenimo kokybės didinimui gyvenamosiose vietovėse bei jų patrauklumui didinti, ypač svarbu racionaliai suformuoti viešųjų paslaugų pasiskirstymą bei sudaryti sąlygas jų pasiekiamumui.

3.1. pav. Biržų rajono savivaldybės urbanistinė struktūra

SCHEMOS SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI

PLANUOJAMI URBANISTINIAI CENTRAI

REGIONINIO LYGMENS

2 lygmens regioninis centras, C kategorijos naujai plėtojamas centras (Biržai)

SAVIVALDYBĖS LYGMENS PAGRINDINIAI URBANISTINIAI CENTRAI

3 lygmens pagrindinis lokalinis aptarnavimo centras, b kategorijos, naujai formuojamas ir plėtojamas mažo miesto pagrindu (Vabalninkas)

SAVIVALDYBĖS LYGMENS VIETINIAI URBANISTINIAI CENTRAI

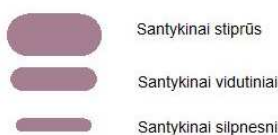
4a seniūnijos centras, suformuotas miestelio pagrindu

4b seniūnijos centras, suformuotas kaimo pagrindu

PLANUOJAMI FUNKCINIAI RYŠIAI

REGIONINIO LYGMENS FUNKCINIAI RYŠIAI

Savivaldybės lygmens lokalūs funkciniai ryšiai
Tarptautiniai funkciniai ryšiai

PLANUOJAMI REKREACINIAI CENTRAI

Savivaldybės lygmens rekreacinis aptarnavimo centras
Kitas savivaldybės lygmens rekreacinis aptarnavimo centras

Biržų rajono urbanistiniams centrams – regioniniam centrui Biržams, savivaldybės lygmens pagrindiniam centrui – Vabalninkui – yra parengti žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentai, veikla ir plėtra juose vykdoma koordinuotai. Pagal poreikį minėti teritorijų planavimo dokumentai gali būti koreguojami ar keičiami. Vietovės lygmens bendruosius planus (M 1:2 000) rekomenduojama parengti Papilio ir Nemunėlio Radviliškio miesteliams. Siekiant sukurti patrauklesnes gyvenimo sąlygas, racionaliai naudoti turimus išteklius, pagal poreikį, gali būti rengiami ir kiti urbanistinių centrų ir/ar urbanizuojamų teritorijų vietovės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai.

4. FUNKCINIS ZONAVIMAS

4.1. Biržų rajono savivaldybės teritorijos funkcinis zonavimas

Sprendiniuose numatomas funkcinis zonavimas, apibrėžtas šiuo metu galiojančiose Teritorijų planavimo normose. Šiose normose numatoma, kad rengiant savivaldybės lygmens bendruosius planus, planuojama teritorija suskirstoma į funkcines zonas, nustatant pagrindinių žemės naudojimo paskirčių ir galimų jose veiklų prioritetus. Atitinkamai kiekvienai funkciniai zonai yra įvardinta numatoma dominuojanti žemės paskirtis bei galimos kitos žemės paskirtys, pateikta Žemės paskirties keitimo galimybių lentelė. Šioje lentelėje nusakomos sąlygos ir/ar apribojimai dėl žemės paskirties keitimo. Pažymime, kad jei Žemės paskirties keitimo galimybių lentelėje ar kituose šio bendrojo plano keitimo sprendiniuose nenumatyti apribojimai ar/ir tam tikros sąlygos dėl žemės paskirties keitimo, žemės paskirtis keičiama teisės aktų nustatyta tvarka pasirenkant žemės naudojimo paskirtį ir atitinkamai būdą pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą.

Funkcinės zonos formuotos įvertinus natūralias ir technines ribas – miško ribas, vandens telkinio kranto linijas, saugomų teritorijų ribas, gamtinio karkaso ribas, kelius, geležinkelius, inžinerinės infrastruktūros objektus (elektros tinklai, dujotiekis ir pan.), esamas urbanizuotų teritorijų ribas, apsaugos zonų ribas, skirtingo žemės naudojimo ribas, administracines gyvenamųjų vietovių ribas.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniams taikomos teritorijų planavimo lygmenį atitinkančios apibendrintos funkcinės zonos:

- *neurbanizuojamas teritorijas* - kurioms priskirtinos miškai ir miškingos teritorijos, vandenys, žemės ūkio veiklai naudojamos teritorijos ir kitos kompaktiškai neužstatytos ar neužstatomos teritorijos;
- *urbanizuotas ir urbanizuojamas teritorijas* apimančias - kompaktiškai pastatais užstatytas ir numatomas užstatyti teritorijas su inžinerinių komunikacijų koridoriais ir neužstatytais bendrai naudoti pritaikytais želdynais, viešosiomis erdvėmis ir mažesniais valstybinių miškų arealais;
- *kita* – specifinė funkcinė zona, atitinkanti regioninio parko teritoriją.

Pagal įgyvendinimą ir išvystymą urbanizuotos ir urbanizuojamos (išskyrus rekreacinių teritorijų funkcines zonas) skiriamos į prioritetus:

Pirmo prioriteto teritorijose savivaldybė pagal poreikį ir finansines galimybes gerina gyvenimo kokybę lemiančius aspektus – socialinę, rekreacinę, susisiekimo, inžinerinę infrastruktūrą, formuoja viešąsias erdves, numato viešųjų paslaugų teikimą, įvertinant jų prieinamumą ir pasiekiamumą. Šiam prioritetui priskiriamos: urbanizuojama teritorija Biržų miesto administracinėse ribose, urbanizuojama teritorija Biržų miesto plėtos ribose, urbanizuojama Biržų miesto priemiestinių struktūrinių gyvenamųjų vietovių zona, urbanizuojamos teritorijos I prioriteto zona.

Antro prioriteto teritorijose – naujai užstatomose teritorijose savivaldybės lėšomis plėtojama infrastruktūra (socialinė, inžinerinė, rekreacinė ir kt.) tik tokiu atveju, jei ji jau būna išplėtotą pirmo prioriteto teritorijoje. Antrame prioritete, dar neišvysčius infrastruktūros pirmo prioriteto teritorijose, gali būti vystoma infrastruktūra savivaldybės lėšomis tik išskirtiniais atvejais, kai sukuriami gerovė ne pavieniams asmenims, bet tenkinant socialiai pažeidžiamų grupių poreikius ar atstovaujant viešą interesą. Žemės naudojimo paskirties keitimas ir/ar naujų statinių statyba antro prioriteto teritorijose galima, tik kartu išsprendžiant užstatomų teritorijų aptarnavimui reikalingą infrastruktūrą. Antram prioritetui priskiriama: urbanizuojama Biržų miesto kitų priemiestinių teritorijų zona, urbanizuojamos teritorijos II prioriteto zona.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniuose nustatomos šios funkcinės zonos:

Neurbanizuojamos teritorijos funkcinės zonos:

- **Miškų ir miškingų teritorijų zona (MI_F).** Apibendrinta funkcinė zona, kurioje dominuoja Miškų įstatymo 3 straipsnyje nurodyti visų grupių miškai.
Funkcinėje zonoje veikla vykdoma nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, saugomoms teritorijoms ir kitoms vertybėms.

Galimos žemės naudojimo paskirtys:

- dominuojanti - miškų ūkio paskirties žemė (M);
- kitos galimos – žemės ūkio paskirties žemė (Z); vandens ūkio paskirties žemė (H), konservacinės paskirties žemė (C), kitos paskirties žemė (KT).

Žemės paskirties keitimo galimybės miškų ir miškingų teritorijų funkcinėje zonoje:

		Galima (naujai nustatoma) žemės paskirtis				
		Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	Konservacinės paskirties žemė (C)	Kitos paskirties žemė (KT)
Esama žemės paskirtis	Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	T	T	T	T	T, a, b, c, k
	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	T, d	T	T, d	T, d	T, d
	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	T	-	T	-	-
	Konservacinės paskirties žemė (C)	T, f	T, f	T, f	T	T, f
	Kitos paskirties žemė (KT)	T	T	T	T	T, e
T	Teisės aktų nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos žemės įstatymu, Lietuvos Respublikos miškų įstatymu, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu ir kitais teisės aktais).					
a	Žemės ūkio paskirties žemė į kitą paskirtį gali būti keičiama visuomeninės paskirties teritorijoms, komercinės paskirties objektų teritorijoms (tik su trumpalaikio transporto priemonių priežiūra ir keleivių aptarnavimu susijusiems pastatams), susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijoms, susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijoms, bendrojo naudojimo erdvių, teritorijoms, naudingųjų iškasenų teritorijoms, teritorijoms krašto apsaugos tikslams, teritorijoms valstybės sienos apsaugos tikslams, atskirųjų želdynų teritorijoms.					
b	Žemės ūkio paskirties žemė į kitą paskirtį gali būti keičiama bei nauja statyba galima konversijos iš taršios veiklos srities (esamų gamybinių, sandėliavimo ar kitų pastatų žemės ūkio paskirties žemėje) į netaršią atveju, nesukeliant naujų neigiamų pasekmių gyvenimo ir aplinkos kokybei.					
c	Pramonės ir sandėliavimo teritorijos gali būti vystomos konvertuojant arba modernizuojant esamus veikiančius arba esamus apleistus žemės ūkio gamybinius objektus (tokio tipo kaip kompleksai, fermos, bet ne ūkininko sodybos), jei jie nėra gamtinio karkaso teritorijose. Pagal šį reglamentą galimos pramonės ir sandėliavimo teritorijos plėtojamos nesudarant: reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla; neigiamo poveikio gyventojams					

	ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų; neigiamo poveikio aplinkos oro kokybei, mikroklimatui, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, neigiamo vizualinio estetinio poveikio kraštovaizdžiui, saugomoms teritorijoms ir kitoms vertybėms.
d	Tuo atveju, jei miškų ūkio paskirties žemėje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 11 straipsniu atliekamas miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis, gali būti nustatoma 11 straipsnio išimties objektui atitinkama žemės naudojimo paskirtis bei būdas. Tokia nustatyta žemės naudojimo paskirtis bei žemės naudojimo būdas negali būti keičiami į kitas žemės naudojimo paskirtis, būdus.
e	Kitos paskirties žemėje žemės sklypų esami naudojimo būdai gali būti keičiami į kitus kitos paskirties žemės naudojimo būdus (galimi visi žemės sklypų naudojimo būdai pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą esantys kitos paskirties žemės kategorijoje) nesudarant: reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla; neigiamo poveikio gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų; neigiamo poveikio aplinkos oro kokybei, mikroklimatui, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, neigiamo vizualinio estetinio poveikio kraštovaizdžiui ir kitoms vertybėms (taip pat saugomoms teritorijoms).
f	Konservacinės paskirties žemė gali būti keičiama tik kai panaikinama objekto teisinė apsauga.
k	Galimas žemės ūkio paskirties žemės sklypų keitimas į kitą paskirtį vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijoms (vieno vienbučio ar dvibučio statybai), komercinės paskirties objektų teritorijoms, rekreacinėms teritorijoms papildant bei formuojant kompaktiškesnes, istoriškai susiklosčiusias, regionui būdingas gatvinių kaimų užstatymo struktūras. Gatvinis kaimas turi vieną pagrindinę (tiesią ar kiek lenktą) gatvę, palei kurią iš vienos arba abiejų pusių (statmenai ar įžambiai jai) išdėstytos sodybos vidutiniškai ne didesniu nei 100 metrų atstumu tarp gatvės išklotinę formuojančių pastatų. Naujas užstatymas, papildydamas esamą struktūrą, taip pat turi išlaikyti gatvinio kaimo esamą užstatymo liniją, jei tai neapribota tam tikrų teisės aktų. Pagal šią nuostatą pakeista žemės paskirtis ir naudojimo būdas negali būti keičiami į kitos paskirties kitus naudojimo būdus nei yra numatyta funkcinės zonos, kuriai taikoma ši nuostata, reglamentuose. Šiame reglamente galimas žemės ūkio paskirties keitimas vykdomas kartu išsprendžiant užstatomų teritorijų aptarnavimui reikalingą infrastruktūrą. Pagal šį reglamentą formuojamose užstatytose teritorijose, savivaldybė neįsipareigoja vystyti socialinę, inžinerinę ar kitą infrastruktūrą.

- **Žemės ūkio teritorijų zona (ZU_F)** - funkcinė zona, kurioje dominuoja Žemės įstatymo 25 straipsnyje nurodyta žemės ūkio paskirties žemė. Funkcinėje zonoje veikla vykdoma nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams ir kitoms vertybėms (taip pat saugomoms teritorijoms).

Galimos žemės naudojimo paskirtys:

- dominuojanti - žemės ūkio paskirties žemė (Z);
- kitos galimos – miškų ūkio paskirties žemė (M); vandens ūkio paskirties žemė (H), konservacinės paskirties žemė (C), kitos paskirties žemė (KT).

Žemės paskirties keitimo galimybės žemės ūkio teritorijų funkcinėje zonoje:

		Galima (naujai nustatoma) žemės paskirtis				
		Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	Konservacinės paskirties žemė (C)	Kitos paskirties žemė (KT)
Esama žemės paskirtis	Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	T	T	T	T	T, a, b, c, k
	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	T, d	T	T, d	T, d	T, d
	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	T	-	T	-	-
	Konservacinės paskirties žemė (C)	T, f	T, f	T, f	T	T, f
	Kitos paskirties žemė (KT)	T	T	T	T	T, e
T	Teisės aktų nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos žemės įstatymu, Lietuvos Respublikos miškų įstatymu, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu ir kitais teisės aktais).					
a	Žemės ūkio paskirties žemė į kitą paskirtį gali būti keičiama visuomeninės paskirties teritorijoms, komercinės paskirties objektų teritorijoms (tik su trumpalaikėmis transporto priemonių priežiūra ir keleivių aptarnavimu susijusiems pastatams), susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijoms, susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijoms, bendrojo naudojimo erdvių, teritorijoms, naudingųjų iškasenų teritorijoms, teritorijoms krašto apsaugos tikslams, teritorijoms valstybės sienos apsaugos tikslams, atskirųjų želdynų teritorijoms.					
b	Žemės ūkio paskirties žemė į kitą paskirtį gali būti keičiama bei nauja statyba galima konversijos iš taršios veiklos srities (esamų gamybinių, sandėliavimo ar kitų pastatų žemės ūkio paskirties žemėje) į netaršią atvejų, nesukeliant naujų neigiamų pasekmių gyvenimo ir aplinkos kokybei.					
c	Pramonės ir sandėliavimo teritorijos gali būti vystomos konvertuojant arba modernizuojant esamus veikiančius arba esamus apleistus žemės ūkio gamybinius objektus (tokio tipo kaip kompleksai, fermos, bet ne ūkininko sodybos), jei jie nėra gamtinio karkaso teritorijose. Pagal šį reglamentą galimos pramonės ir sandėliavimo teritorijos plėtojamos nesudarant: reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla; neigiamo poveikio gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų; neigiamo poveikio aplinkos oro kokybei, mikroklimatui, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, neigiamo vizualinio estetinio poveikio kraštovaizdžiui, saugomoms teritorijoms ir kitoms vertybėms.					

d	Tuo atveju, jei miškų ūkio paskirties žemėje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 11 straipsniu atliekamas miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis, gali būti nustatoma 11 straipsnio išimties objektui atitinkama žemės naudojimo paskirtis bei būdas. Tokia nustatyta žemės naudojimo paskirtis bei žemės naudojimo būdas negali būti keičiami į kitas žemės naudojimo paskirtis, būdus.
e	Kitos paskirties žemėje žemės sklypų esami naudojimo būdai gali būti keičiami į kitus kitos paskirties žemės naudojimo būdus (galimi visi žemės sklypų naudojimo būdai pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą esantys kitos paskirties žemės kategorijoje) nesudarant: reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla; neigiamo poveikio gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų; neigiamo poveikio aplinkos oro kokybei, mikroklimatui, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, neigiamo vizualinio estetinio poveikio kraštovaizdžiui, saugomoms teritorijoms ir kitoms vertybėms.
f	Konservacinės paskirties žemė gali būti keičiama tik kai panaikinama objekto teisinė apsauga.
k	Galimas žemės ūkio paskirties žemės sklypų keitimas į kitą paskirtį vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijoms (vieno vienbučio ar dvibučio statybai), komercinės paskirties objektų teritorijoms, rekreacinėms teritorijoms papildant bei formuojant kompaktiškesnes, istoriškai susiklosčiusias, regionui būdingas gatvinių kaimų užstatymo struktūras. Gatvinis kaimas turi vieną pagrindinę (tiesią ar kiek lenktą) gatvę, palei kurią iš vienos arba abiejų pusių (statmenai ar įžambiai jai) išdėstytos sodybos vidutiniškai ne didesniu nei 100 metrų atstumu tarp gatvės išklotinę formuojančių pastatų. Naujas užstatymas, papildydamas esamą struktūrą, taip pat turi išlaikyti gatvinio kaimo esamą užstatymo liniją, jei tai neapribota tam tikrų teisės aktų. Pagal šią nuostatą pakeista žemės paskirtis ir naudojimo būdas negali būti keičiami į kitos paskirties kitus naudojimo būdus nei yra numatyta funkcinės zonos, kuriai taikoma ši nuostata, reglamentuose. Šiame reglamente galimas žemės ūkio paskirties keitimas vykdomas kartu išsprendžiant užstatomų teritorijų aptarnavimui reikalingą infrastruktūrą. Pagal šį reglamentą formuojamose užstatytose teritorijose, savivaldybė neįsipareigoja vystyti socialinę, inžinerinę ar kitą infrastruktūrą.

- **Vandens zona (H_F).** Funkcinė zona, kurioje dominuoja Žemės įstatymo 27 straipsnyje nurodyta vandens ūkio paskirties žemė. Funkcinėje zonoje veikla vykdoma nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams ir kitoms vertybėms (taip pat saugomoms teritorijoms).

Galimos žemės naudojimo paskirtys:

- vandens ūkio paskirties žemė (H).

Kitos žemės naudojimo paskirtys šioje funkcinėje zonoje nenumatomos.

Urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų funkcinės zonos:

- **Urbanizuojama teritorija Biržų miesto administracinėse ribose (U_1_F)** – miesto administracinė teritorija vystoma pagal Biržų miesto teritorijos bendrojo plano sprendinius, patvirtintus Biržų rajono savivaldybės tarybos 2014 06 26 sprendimu Nr. T-127.
Galimos žemės naudojimo paskirtys nustatytos Biržų miesto teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniuose.
- **Urbanizuojama teritorija Biržų miesto plėtros ribose (U_2.1_F)** - urbanizacija vykdoma įvertinus miesto struktūros įvairių elementų tęstinumą bei užtikrinant esamos gamtinės aplinkos išlaikymą ir

plėtojimą pagal Biržų miesto teritorijos bendrojo plano sprendinius, patvirtintus Biržų rajono savivaldybės tarybos 2014 06 26 sprendimu Nr. T-127.

Galimos žemės naudojimo paskirtys nustatytos Biržų miesto teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniuose.

- **Urbanizuojama Biržų miesto priemiestinių struktūrinių gyvenamųjų vietovių zona (U_2.2_F)** - vykdomas urbanizuotų teritorijų fizinės ir/ar funkcinės struktūros atnaujinimas, išnaudojami vidiniai teritorijų resursai, baigiamos formuoti urbanistinės struktūros išsaugant bei plėtojant vietovėje esančius gamtinius elementus ir jų sistemas. Kuriamas žmogiškas mastelis - funkciškai ir estetiškai žmonėms pritaikomos viešosios erdvės (t.y. viešose erdvėse naujai formuojamų elementų parametrai tenkina reikšmes, nustatytas statybos techniniuose reglamentuose ar kituose teisės aktuose). Išlaikomi esami bei papildomi nauji elementai, formuojantys savitą teritorijos identitetą¹. Skatinamas multifunkciškumas – skirtingo žemės naudojimo įvairovė. Vystomas nuoseklus, tęstinis susisiekimo koridorių tinklas sąsajoje su Biržų miesto susisiekimo koridoriais. Funkcinėje zonoje veikla vykdoma nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, saugomoms teritorijoms ir kitoms vertybėms.

Šios funkcinės zonos teritorijose, kurioms yra parengti žemesnio lygmens nei savivaldybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai (iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo patvirtinti ar iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo pradėti rengti bet patvirtinti vėliau), žemės naudojimo paskirtys nustatomos vadovaujantis pastaraisiais dokumentais. Kitais atvejais - numatomos šios galimos žemės naudojimo paskirtys:

- dominuojanti - kitos paskirties žemė (KT);
- kitos galimos – miškų ūkio paskirties žemė (M); vandens ūkio paskirties žemė (H), konservacinės paskirties žemė (C), žemės ūkio paskirties žemė (Z).

Žemės paskirties keitimo galimybės urbanizuojamoje Biržų miesto priemiestinių struktūrinių gyvenamųjų vietovių zonoje:

		Galima (naujai nustatoma) žemės paskirtis				
		Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	Konservacinės paskirties žemė (C)	Kitos paskirties žemė (KT)
Esama žemės paskirtis	Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	T	T	T	T	T, g
	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	T, d	T	T, d	T, d	T, d
	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	-	-	T	-	-
	Konservacinės paskirties žemė (C)	T, f	T, f	T, f	T	T, f
	Kitos paskirties žemė (KT)	T, l	-	T	T	T, i

¹ Identitetas – požymių visuma, pagal kuriuos įmanoma nustatyti teritorijos tapatumą, atpažinti unikalios bruožus ir aspektus.

T	Teisės aktų nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos žemės įstatymu, Lietuvos Respublikos miškų įstatymu, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu, kitais teisės aktais).
d	Tuo atveju, jei miškų ūkio paskirties žemėje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 11 straipsniu atliekamas miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis, gali būti nustatoma 11 straipsnio išimties objektui atitinkama žemės naudojimo paskirtis bei būdas. Tokia nustatyta žemės naudojimo paskirtis bei žemės naudojimo būdas negali būti keičiami į kitas žemės naudojimo paskirtis, būdas.
f	Konservacinės paskirties žemė gali būti keičiama tik kai panaikinama objekto teisinė apsauga.
g	Žemės naudojimo paskirties keitimas iš žemės ūkio paskirties žemės į kitos paskirties žemę (galimi visi žemės sklypų naudojimo būdai pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą esantys kitos paskirties žemės kategorijoje) galimas tik kartu išsprendžiant užstatomų teritorijų aptarnavimui reikalingą infrastruktūrą.
l	Neskatinamas kitos paskirties žemės keitimas į žemės ūkio paskirties žemę. Tačiau tuo atveju, jei kitos paskirties žemė nenaudojama urbanizuotoms (taip pat užstatytoms) teritorijoms formuoti, žemės ūkio veikla gali būti vykdoma nesudarant: reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla; neigiamo poveikio gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų; neigiamo poveikio aplinkos oro kokybei, mikroklimatui, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, neigiamo vizualinio estetinio poveikio kraštovaizdžiui, saugomoms teritorijoms ir kitoms vertybėms.
i	Galimas kitos paskirties žemės naudojimo būdo keitimas į būdus, reikalingus veikloms, kurioms nustatomos sanitarinės apsaugos zonos (SAZ) ir/ar kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, tačiau nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams ir kitoms vertybėms. Pažymima, kad Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 24 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys privalo nustatyti ir įteisinti SAZ. Keičiantis veiklos vykdymo mastams, SAZ turi būti tikslinamas. SAZ turi būti nustatomas žemės sklypo ribose, kuriame vykdoma atitinkama veikla. SAZ gali būti nustatytas už sklypo ribos tuo atveju, jei yra susitariama su nekilnojamojo turto (kuris patenka į SAZ) savininkais, numatant kompensacines priemones ir įregistruojant SAZ į Nekilnojamojo turto registrą. Galimi visi žemės sklypų naudojimo būdai pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą esantys kitos paskirties žemės kategorijoje.

- **Urbanizuojama Biržų miesto kitų priemiestinių teritorijų zona (U_2.3_F)** – formuojant naujas užstatomas teritorijas, turi būti užtikrinamas gamtinių elementų išsaugojimas, želdynų sistemos plėtojimas. Formuojamas naujas užstatymas turi atitikti gretimų teritorijų užstatymo foninį aukštingumą (išskyrus statinius turinčius specifiką pvz. bažnyčios, inžineriniai statiniai ir t.t.)². Rekomenduojama taikyti konsolidaciją (taikant principą, kai proporcingai nuo kiekvieno sklypo skiriama procentinė dalis (apie 30%) infrastruktūrai, bendro naudojimo, visuomeninėms teritorijoms, o likęs plotas paskirstomas

² Teritorijos užstatymo foninis aukštingumas – kvartalo, jei kvartalo nėra – gyvenamosios vietovės užstatytos teritorijos esamų pastatų (išskyrus pastatų priklausinius) vyraujantis aukštis metrais (toliau - VAM) skaičiuojamas nuo žemės paviršiaus iki aukščiausios pastato dalies. Formuojamo naujo užstatymo atitikimas gretimų teritorijų užstatymo foniniam aukštingumui laikomas tuomet, kai naujo užstatymo aukštis metrais yra ne didesnis nei 1,2xVAM. Tuo atveju, jei statinys (išskyrus inžinerinės infrastruktūros statinius) dėl savo specifikos turi viršyti gretimų teritorijų užstatymo foninį aukštingumą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos architektūros įstatymu, pateikiama Regioninės architektūros tarybos išvada dėl naujai planuojamo užstatymo atitikimo architektūros kokybės kriterijui - urbanistiniam integralumui.

savininkams, proporcingai jų turėtų žemės sklypų plotui ar vertei). Rekomenduojama vengti akligatvių, gatvių tinklas turi būti nuoseklus, sudarytos sąlygos jo tęstinumui, rišlumui su jau užstatytų teritorijų gatvių tinklu, prieigai prie želdynų, vandens telkinių, kitų viešųjų objektų. Funkcinėje zonoje veikla vykdoma nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams ir kitoms vertybėms (taip pat saugomoms teritorijoms).

Šios funkcinės zonos teritorijose, kurioms yra parengti žemesnio lygmens nei savivaldybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai (iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo patvirtinti ar iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo pradėti rengti bet patvirtinti vėliau), žemės naudojimo paskirtys nustatomos vadovaujantis pastaraisiais dokumentais. Kitais atvejais - numatomos šios galimos žemės naudojimo paskirtys:

- dominuojanti - kitos paskirties žemė (KT);
- kitos galimos – miškų ūkio paskirties žemė (M); vandens ūkio paskirties žemė (H), konservacinės paskirties žemė (C), žemės ūkio paskirties žemė (Z).

Žemės paskirties keitimo galimybės urbanizuojamoje Biržų miesto kitų priemiestinių teritorijų zonoje:

		Galima (naujai nustatoma) žemės paskirtis				
		Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	Konservacinės paskirties žemė (C)	Kitos paskirties žemė (KT)
Esama žemės paskirtis	Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	T	T	T	T	T, g
	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	T, d	T	T, d	T, d	T, d
	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	-	-	T	-	-
	Konservacinės paskirties žemė (C)	T, f	T, f	T, f	T	T, f
	Kitos paskirties žemė (KT)	T, y	-	T	T	T, i
T	Teisės aktų nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos žemės įstatymu, Lietuvos Respublikos miškų įstatymu, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu, kitais teisės aktais).					
d	Tuo atveju, jei miškų ūkio paskirties žemėje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 11 straipsniu atliekamas miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis, gali būti nustatoma 11 straipsnio išimties objektui atitinkama žemės naudojimo paskirtis bei būdas. Tokia nustatyta žemės naudojimo paskirtis bei žemės naudojimo būdas negali būti keičiami į kitas žemės naudojimo paskirtis, būdas.					
f	Konservacinės paskirties žemė gali būti keičiama tik kai panaikinama objekto teisinė apsauga.					
g	Žemės naudojimo paskirties keitimas iš žemės ūkio paskirties žemės į kitos paskirties žemę (galimi visi žemės sklypų naudojimo būdai pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą esantys kitos paskirties žemės kategorijoje) galimas tik kartu išsprendžiant užstatomų teritorijų aptarnavimui reikalingą infrastruktūrą.					
i	Galimas kitos paskirties žemės naudojimo būdo keitimas į būdus, reikalingus veikloms, kurioms nustatomos sanitarinės apsaugos zonos (SAZ) ir/ar kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, tačiau nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai,					

	rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams ir kitoms vertybėms (taip pat saugomoms teritorijoms). Pažymima, kad Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 24 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys privalo nustatyti ir įteisinti SAZ. Keičiantis veiklos vykdymo mastams, SAZ turi būti tikslinamas. SAZ turi būti nustatomas žemės sklypo ribose, kuriame vykdoma atitinkama veikla. SAZ gali būti nustatytas už sklypo ribos tuo atveju, jei yra susitariama su nekilnojamojo turto (kuris patenka į SAZ) savininkais, numatant kompensacines priemones ir įregistruojant SAZ į Nekilnojamojo turto registrą. Galimi visi žemės sklypų naudojimo būdai pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą esantys kitos paskirties žemės kategorijoje.
y	Žemės ūkio veikla gali būti vykdoma nesudarant: reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla; neigiamo poveikio gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų; neigiamo poveikio aplinkos oro kokybei, mikroklimatui, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, neigiamo vizualinio estetinio poveikio kraštovaizdžiui ir kitoms vertybėms (taip pat saugomoms teritorijoms).

- **Urbanizuojamos teritorijos I prioriteto zona (U_3_F).** Prioritetas teikiamas kompaktiškų struktūrų (kompaktiškai užstatytų teritorijų, kvartalų ir jų grupių) formavimui, esamų užstatytų teritorijų fizinės ir funkcinės struktūrų atnaujinimui, kai plėtra vykdoma išnaudojant vidinius teritorijos resursus, neefektyviai naudojamų užstatytų teritorijų naujas panaudojimas plėtrai (konversija). Išlaikomi teritorinį identitetą³ formuojantys urbanistinės struktūros elementai, užtikrinamas susiklosčiusios urbanistinės struktūros tęstinumas; formuojamas užstatymas turi atitikti gyvenamosios vietovės teritorijos užstatymo foninį aukštingumą (išskyrus statinius turinčius specifiką pvz. bažnyčios, inžineriniai statiniai ir t.t.)⁴. Funkcinėje zonoje veikla vykdoma nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams ir kitoms vertybėms (taip pat saugomoms teritorijoms).

Šios funkcinės zonos teritorijose, kurioms yra parengti žemesnio lygmens nei savivaldybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai (iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo patvirtinti ar iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo pradėti rengti bet patvirtinti vėliau), žemės naudojimo paskirtys nustatomos vadovaujantis pastaraisiais dokumentais. Kitais atvejais - numatomos šios galimos žemės naudojimo paskirtys:

- dominuojanti - kitos paskirties žemė (KT);
- kitos galimos – miškų ūkio paskirties žemė (M); vandens ūkio paskirties žemė (H), konservacinės paskirties žemė (C), žemės ūkio paskirties žemė (Z).

³ Identitetas – požymių visuma, pagal kuriuos įmanoma nustatyti teritorijos tapatumą, atpažinti unikalios bruožus ir aspektus.

⁴ Teritorijos užstatymo foninis aukštingumas – kvartalo, jei kvartalo nėra – gyvenamosios vietovės užstatytos teritorijos esamų pastatų (išskyrus pastatų priklausinius) vyraujantis aukštis metrais (toliau - VAM) skaičiuojamas nuo žemės paviršiaus iki aukščiausios pastato dalies. Formuojamo naujo užstatymo atitikimas gretimų teritorijų užstatymo foniniam aukštingumui laikomas tuomet, kai naujo užstatymo aukštis metrais yra ne didesnis nei 1,2xVAM. Tuo atveju, jei statinys (išskyrus inžinerinės infrastruktūros statinius) dėl savo specifikos turi viršyti gretimų teritorijų užstatymo foninį aukštingumą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos architektūros įstatymu, pateikiama Regioninės architektūros tarybos išvada dėl naujai planuojamo užstatymo atitikimo architektūros kokybės kriterijui - urbanistiniam integralumui.

Žemės paskirties keitimo galimybės urbanizuojamų teritorijų I prioriteto funkcinėje zonoje:

		Galima (naujai nustatoma) žemės paskirtis				
		Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	Konservacinės paskirties žemė (C)	Kitos paskirties žemė (KT)
Esama žemės paskirtis	Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	T	T	T	T	T, g
	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	T, d	T	T, d	T, d	T, d
	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	-	-	T	-	-
	Konservacinės paskirties žemė (C)	T, f	T, f	T, f	T	T, f
	Kitos paskirties žemė (KT)	T, h	-	T	T	T, i
T	Teisės aktų nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos žemės įstatymu, Lietuvos Respublikos miškų įstatymu, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu, kitais teisės aktais).					
d	Tuo atveju, jei miškų ūkio paskirties žemėje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 11 straipsniu atliekamas miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis, gali būti nustatoma 11 straipsnio išimties objektui atitinkama žemės naudojimo paskirtis bei būdas. Tokia nustatyta žemės naudojimo paskirtis bei žemės naudojimo būdas negali būti keičiami į kitas žemės naudojimo paskirtis, būdus.					
f	Konservacinės paskirties žemė gali būti keičiama tik kai panaikinama objekto teisinė apsauga.					
g	Žemės naudojimo paskirties keitimas iš žemės ūkio paskirties žemės į kitos paskirties žemę (galimi visi žemės sklypų naudojimo būdai pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą esantys kitos paskirties žemės kategorijoje) galimas tik kartu išsprendžiant užstatomų teritorijų aptarnavimui reikalingą infrastruktūrą.					
h	Miesto teritorijoje, neskatinamas kitos paskirties žemės keitimas į žemės ūkio paskirties žemę, (žemės ūkio veikla). Miestas turi būti orientuotas į viešųjų ir kitų paslaugų teikimą, verslo bei gamybinės ir kitas, aukštą pridėtinę vertę kuriančias, sritis. Tuo atveju, jei teritorija praranda potencialą miesto urbanizacijai, o taip pat miestelių, kaimų urbanizuojamos teritorijos I prioriteto zonoje, žemės ūkio veikla gali būti vykdoma nesudarant: reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla; neigiamo poveikio gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų; neigiamo poveikio aplinkos oro kokybei, mikroklimatui, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, neigiamo vizualinio estetinio poveikio kraštovaizdžiui, saugomoms teritorijoms ir kitoms vertybėms.					
i	Galimas kitos paskirties žemės naudojimo būdo keitimas į būdus, reikalingus veikloms, kurioms nustatomos sanitarinės apsaugos zonos (SAZ) ir/ar kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, tačiau nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams ir kitoms vertybėms. Pažymima, kad Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 24 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys privalo nustatyti ir įteisinti SAZ. Keičiantis veiklos vykdymo mastams, SAZ turi būti tikslinamas. SAZ turi būti nustatomas žemės sklypo ribose, kuriame vykdoma atitinkama veikla. SAZ gali būti nustatytas už sklypo ribos tuo atveju, jei yra susitariama su nekilnojamojo turto (kuris patenka į SAZ) savininkais, numatant kompensacines priemones ir įregistruojant SAZ į					

	Nekilnojamojo turto registrą. Galimi visi žemės sklypų naudojimo būdai pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą esantys kitos paskirties žemės kategorijoje.
--	---

- **Urbanizuojamos teritorijos II prioriteto zona (U_4_F).** Tai teritorijos, kuriose galima urbanizacija, dažniausiai siekiant neapriboti galiojančiu bendroju planu suformuotų lūkesčių galimam užstatymui. Naujai formuojamas užstatymas turi užtikrinti esamos urbanistinės struktūros, gamtinių elementų tęstinumą. Žemės naudojimo paskirties keitimas į kitos paskirties žemę galimas tik kartu išsprendžiant užstatomų teritorijų aptarnavimui reikalingą infrastruktūrą. Šiose teritorijose savivaldybės lėšomis plėtojama infrastruktūra tik tokiu atveju, jei ji jau būna išplėtotą urbanizuojamoje I prioriteto teritorijoje. Antrame prioritete, dar neišvysčius infrastruktūros pirmo prioriteto teritorijose, gali būti vystoma infrastruktūra savivaldybės lėšomis tik išskirtiniais atvejais, nurodytais šio skyriaus pradžioje ties antro prioriteto teritorijų išaiškinimu. Funkcinėje zonoje veikla vykdoma nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams ir kitoms vertybėms (taip pat saugomoms teritorijoms).

Šios funkcinės zonos teritorijose, kurioms yra parengti žemesnio lygmens nei savivaldybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai (iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo patvirtinti ar iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo pradėti rengti bet patvirtinti vėliau), žemės naudojimo paskirtys nustatomos vadovaujantis pastaraisiais dokumentais. Kitais atvejais - numatomos šios galimos žemės naudojimo paskirtys:

- dominuojanti - kitos paskirties žemė (KT);
- kitos galimos – miškų ūkio paskirties žemė (M); vandens ūkio paskirties žemė (H), konservacinės paskirties žemė (C), žemės ūkio paskirties žemė (Z).

Žemės paskirties keitimo galimybės urbanizuojamų teritorijų II prioriteto funkcinėje zonoje:

		Galima (naujai nustatoma) žemės paskirtis				
		Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	Konservacinės paskirties žemė (C)	Kitos paskirties žemė (KT)
Esama žemės paskirtis	Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	T	T	T	T	T, g
	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	T, d	T	T, d	T, d	T, d
	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	-	-	T	-	-
	Konservacinės paskirties žemė (C)	T, f	T, f	T, f	T	T, f
	Kitos paskirties žemė (KT)	T, y	-	T	T	T, i
T	Teisės aktų nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos žemės įstatymu, Lietuvos Respublikos miškų įstatymu, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu, kitais teisės aktais).					
d	Tuo atveju, jei miškų ūkio paskirties žemėje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 11 straipsniu atliekamas miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis, gali būti nustatoma 11 straipsnio išimties objektui atitinkama žemės naudojimo paskirtis bei būdas. Tokia nustatyta žemės					

	naudojimo paskirtis bei žemės naudojimo būdas negali būti keičiami į kitas žemės naudojimo paskirtis, būdus.
f	Konservacinės paskirties žemė gali būti keičiama tik kai panaikinama objekto teisinė apsauga.
g	Žemės naudojimo paskirties keitimas iš žemės ūkio paskirties žemės į kitos paskirties žemę (galimi visi žemės sklypų naudojimo būdai pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą esantys kitos paskirties žemės kategorijoje) galimas tik kartu išsprendžiant užstatomų teritorijų aptarnavimui reikalingą infrastruktūrą.
i	Galimas kitos paskirties žemės naudojimo būdo keitimas į būdus, reikalingus veikloms, kurioms nustatomos sanitarinės apsaugos zonos (SAZ) ir/ar kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, tačiau nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams ir kitoms vertybėms (taip pat saugomoms teritorijoms). Pažymima, kad Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 24 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys privalo nustatyti ir įteisinti SAZ. Keičiantis veiklos vykdymo mastams, SAZ turi būti tikslinamas. SAZ turi būti nustatomas žemės sklypo ribose, kuriame vykdoma atitinkama veikla. SAZ gali būti nustatytas už sklypo ribos tuo atveju, jei yra susitariama su nekilnojamojo turto (kuris patenka į SAZ) savininkais, numatant kompensacines priemones ir įregistruojant SAZ į Nekilnojamojo turto registrą. Galimi visi žemės sklypų naudojimo būdai pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą esantys kitos paskirties žemės kategorijoje.
y	Žemės ūkio veikla gali būti vykdoma nesudarant: reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla; neigiamo poveikio gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų; neigiamo poveikio aplinkos oro kokybei, mikroklimatui, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, neigiamo vizualinio estetinio poveikio kraštovaizdžiui ir kitoms vertybėms (taip pat saugomoms teritorijoms).

- **Rekreacinių teritorijų zona (U_R_F).** Galima turizmo ir rekreacijos, tradicinių amatų veikla, poilsio namų, kempingų ar kitų stacionarių su minėta veikla susijusių statinių statyba, kuriama aplinka su reikiama rekreacine ir inžinerine infrastruktūra. Gali būti plėtojama ir kita ūkinė veikla, suderinama su poilsio, turizmo ir pramogų veikla. Draudžiama užstatyti ir/ar užtvirti turistines trasas, takus, kelius, taip pat naikinti kelius prie rekreacijai skirtų vandens telkinių, jų pakrančių, paplūdimių, lankytinų objektų, apžvalgos ir poilsio aikštelių, užtvirti pakrantes, kelius ar takus, vedančius į rekreacijos vietas ir pan. Žemės ūkio paskirties žemė į kitą paskirtį gali būti keičiama rekreacinėms teritorijoms, komercinės paskirties objektų teritorijoms (tik tiesiogiai su rekreacija ir turizmu susijusiems statiniams). Funkcinėje zonoje veikla vykdoma nesudarant neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekilnojamojo kultūros paveldo objektams ir kitoms vertybėms (taip pat saugomoms teritorijoms).

Galimos žemės naudojimo paskirtys:

- dominuojanti - kitos paskirties žemė (KT):
- kitos galimos – miškų ūkio paskirties žemė (M); vandens ūkio paskirties žemė (H), konservacinės paskirties žemė (C), žemės ūkio paskirties žemė (Z).

Šios funkcinės zonos teritorijose, kurioms yra parengti žemesnio lygmens nei savivaldybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai (iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo patvirtinti ar iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo pradėti rengti bet patvirtinti vėliau), žemės naudojimo paskirtys

nustatomos vadovaujantis pastaraisiais dokumentais. Kitais atvejais - numatomos šios galimos žemės naudojimo paskirtys:

		Galima (naujai nustatoma) žemės paskirtis				
		Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	Konservacinės paskirties žemė (C)	Kitos paskirties žemė (KT)
Esama žemės paskirtis	Žemės ūkio paskirties žemė (Z)	T	T	T	T	T, j
	Miškų ūkio paskirties žemė (M)	T, d	T	T, d	T, d	T, d
	Vandens ūkio paskirties žemė (H)	-	-	T	-	-
	Konservacinės paskirties žemė (C)	T, f	T, f	T, f	T	T, f
	Kitos paskirties žemė (KT)	T	T	T	T	T, j
T	Teisės aktų nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos žemės įstatymu, Lietuvos Respublikos miškų įstatymu, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu, kitais teisės aktais).					
d	Tuo atveju, jei miškų ūkio paskirties žemėje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 11 straipsniu atliekamas miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis, gali būti nustatoma 11 straipsnio išimties objektui atitinkama žemės naudojimo paskirtis bei būdas. Tokia nustatyta žemės naudojimo paskirtis bei žemės naudojimo būdas negali būti keičiami į kitas žemės naudojimo paskirtis, būdus.					
f	Konservacinės paskirties žemė gali būti keičiama tik kai panaikinama objekto teisinė apsauga.					
j	Galimas žemės ūkio paskirties, kitos paskirties žemės naudojimo būdų keitimas į daugiabučių gyvenamųjų pastatų ir bendrabučių teritorijas (tik įvairių socialinių grupių gyvenamiesiems pastatams su pagalbinio ūkio paskirties pastatais), visuomeninės paskirties teritorijoms, komercinės paskirties objektų teritorijoms (tik tiesiogiai su rekreacija ir turizmu susijusiems statiniams), susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijoms (tik rekreacijai ir turizmui plėtoti reikalingiems objektams), susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijoms, rekreacinėms teritorijoms, bendro naudojimo teritorijoms, teritorijoms krašto apsaugos tikslams, teritorijos valstybės sienos apsaugos tikslams, atskirųjų želdynų teritorijoms.					

Kitos funkcinės zonos:

- **Biržų regioninis parkas** - išskirta Biržų regioninio parko teritorijai, siekiant išvengti dviprasmiškų sprendinių interpretavimo. Ši funkcinė zona vystoma vadovaujantis Biržų regioninio parko tvarkymo planu, Biržų regioninio parko ir jo zonų ribų planu, kitais saugomas teritorijas reglamentuojančiais teisės aktais. Pažymime, kad pagal Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo 4 straipsnį, Vyriausybės patvirtintų specialiojo teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai (šiuo atveju saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo dokumentai – Biržų regioninio parko tvarkymo planas, Biržų regioninio parko ir jo zonų planas) turi aukštesnę teisinę galią už savivaldybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendinius ir privalomai taikomi savivaldybėms rengiant, keičiant ar koreguojant savivaldybės lygmens teritorijų planavimo dokumentus.

Urbanizuotos ir urbanizuojamos Pabiržės mstl., Likėnų k., Naciūnų k. bei Kirdonių k. dalys (kur pagal Biržų regioninio parko tvarkymo plane numatytas kraštovaizdžio tvarkymo zonas galima formuoti

urbanizuojamas teritorijas) priskiriamos pirmo prioriteto teritorijoms. Likusios urbanizuotos ir urbanizuojamos teritorijos Biržų regioniniame parke priskiriamos antro prioriteto teritorijoms.

Šios funkcinės zonos teritorijose, kurioms yra parengti žemesnio lygmens nei savivaldybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai (iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo patvirtinti ar iki šio bendrojo plano keitimo įsigaliojimo pradėti rengti bet patvirtinti vėliau), žemės naudojimo paskirtys nustatomos vadovaujantis pastaraisiais dokumentais. Kitais atvejais - numatomos šios galimos žemės naudojimo paskirtys žemės sklypams, esantiems Biržų regioniniame parke:

Eil. Nr.	Biržų regioninio parko tvarkymo plane numatytos kraštovaizdžio tvarkymo zonos (KTZ) pavadinimas	Galimos žemės sklypų paskirtys (pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą)	Galimi žemės sklypų naudojimo būdai (pagal Žemės naudojimo būdų turinio aprašą)
1.	KONSERVACINĖS PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ		
1.1.	Gamtos ir kultūros paveldo objektų teritorijų KTZ grupėje:		
1.1.1.	Griežtos apsaugos (KOn)	<u>Dominuojanti:</u> Konservacinės paskirties žemė	- Gamtinių rezervatų žemės sklypai - Kultūros paveldo objektų žemės sklypai
1.1.2.	Reguliuojamos apsaugos (KOr)	<u>Kitos galimos:</u> Kitos paskirties žemė	- Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos - Visuomeninės paskirties teritorijos - Bendrojo naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendrojo naudojimo) teritorijos - Atskirųjų želdynų teritorijos
2.	MIŠKŲ ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ		
2.1.	Ekosistemų apsaugos miškų KTZ grupėje:		
2.1.1.	Išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo (MEk) kraštovaizdžio tvarkymo zona	<u>Dominuojanti:</u> Miškų ūkio paskirties žemė	Ekosistemų apsaugos miškų sklypai
		<u>Kitos galimos:</u> Kitos paskirties žemė	Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos
2.2.	Rekreacinių miškų KTZ grupėje:		
2.2.1.	Ekstensyvaus pritaikymo (miško parkų, MRe)	<u>Dominuojanti:</u> Miškų ūkio paskirties žemė	Rekreacinių miškų sklypai
2.2.2.	Intensyvaus pritaikymo (poilsio parkų, MRi)	<u>Kitos galimos:</u> Kitos paskirties žemė	Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos
2.3.	Apsauginių miškų KTZ grupėje:		
2.3.1.	Specializuoto apsauginio ūkininkavimo (MA _s)	<u>Dominuojanti:</u> Miškų ūkio paskirties žemė	Apsauginių miškų sklypai
2.3.2.	Bendrojo apsauginio ūkininkavimo (MA _b)		Ūkinių miškų sklypai

		<u>Kitos galimos:</u> Kitos paskirties žemė	▪ Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos
3.	ŽEMĖS ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ		
3.1.	Ekosistemas saugančių agrarinių teritorijų KTZ grupėje:		
3.1.1.	Ekosistemas išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo (ŽEk)	<u>Dominuojanti:</u> Žemės ūkio paskirties žemė <u>Kitos galimos:</u> Kitos paskirties žemė Konservacinės paskirties žemė	▪ Mėgėjų sodo žemės sklypai ▪ Sodininkų bendrijų bendrojo naudojimo žemės sklypai ▪ Specializuotų sodininkystės, gėlininkystės, šiltnamių, medelynų ir kitų specializuotų ūkių žemės sklypai ▪ Rekreacinio naudojimo žemės sklypai ▪ Kiti žemės ūkio paskirties žemės sklypai ▪ Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos ▪ Susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos ▪ Bendrojo naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendrojo naudojimo) teritorijos ▪ Atskirųjų želdynų teritorijos ▪ Naudingųjų iškasenų teritorijos ▪ Kultūros paveldo objektų žemės sklypai
3.2.	Apsauginių agrarinių teritorijų KTZ grupėje:		
3.2.1.	Specializuoto apsauginio ūkininkavimo (ŽAs)	<u>Dominuojanti:</u> Žemės ūkio paskirties žemė <u>Kitos galimos:</u> Kitos paskirties žemė	▪ Mėgėjų sodo žemės sklypai ▪ Sodininkų bendrijų bendrojo naudojimo žemės sklypai ▪ Specializuotų sodininkystės, gėlininkystės, šiltnamių, medelynų ir kitų specializuotų ūkių žemės sklypai ▪ Rekreacinio naudojimo žemės sklypai ▪ Kiti žemės ūkio paskirties žemės sklypai ▪ Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos ▪ Susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos ▪ Bendrojo naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendrojo naudojimo) teritorijos ▪ Atskirųjų želdynų teritorijos ▪ Naudingųjų iškasenų teritorijos

[illegible]

		<u>Kitos galimos:</u> Konservacinės paskirties žemė Žemės ūkio paskirties žemė	▪ Teritorijos valstybės sienos apsaugos tikslams ▪ Kultūros paveldo objektų žemės sklypai ▪ Mėgėjų sodo žemės sklypai ▪ Specializuotų sodininkystės, gėlininkystės, šiltnamių, medelynų ir kitų specializuotų ūkių žemės sklypai ▪ Rekreacinio naudojimo žemės sklypai ▪ Kiti žemės ūkio paskirties žemės sklypai
4.3.	Bendrojo tvarkymo miestų, miestelių, kaimų ar jų dalių KTZ grupėje:		
4.3.1.	Ekstensyvaus tvarkymo (GŪe)	<u>Dominuojanti:</u>	▪ Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos ▪ Daugiabučių gyvenamųjų pastatų ir bendrabučių teritorijos ▪ Visuomeninės paskirties teritorijos ▪ Komercinės paskirties objektų teritorijos ▪ Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos ▪ Susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos ▪ Rekreacinės teritorijos ▪ Bendrojo naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendrojo naudojimo) teritorijos ▪ Atskirųjų želdynų teritorijos ▪ Naudingųjų iškasenų teritorijos ▪ Teritorijos krašto apsaugos tikslams ▪ Teritorijos valstybės sienos apsaugos tikslams ▪ Kultūros paveldo objektų žemės sklypai ▪ Mėgėjų sodo žemės sklypai ▪ Specializuotų sodininkystės, gėlininkystės, šiltnamių, medelynų ir kitų specializuotų ūkių žemės sklypai ▪ Rekreacinio naudojimo žemės sklypai ▪ Kiti žemės ūkio paskirties žemės sklypai
4.3.2.	Intensyvaus tvarkymo (GŪi)	Kitos paskirties žemė <u>Kitos galimos:</u> Konservacinės paskirties žemė Žemės ūkio paskirties žemė	
4.4.	Rekreacinės paskirties žemės KTZ grupėje:		
4.4.1.	Subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos (NRn)	<u>Dominuojanti:</u> Kitos paskirties žemė	▪ Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos ▪ Rekreacinės teritorijos

		<u>Kitos galimos:</u> Konservacinės paskirties žemė Žemės ūkio paskirties žemė	▪ Bendrojo naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendrojo naudojimo) teritorijos ▪ Atskirųjų želdynų teritorijos ▪ Kultūros paveldo objektų žemės sklypai ▪ Rekreacinio naudojimo žemės sklypai
4.4.2.	Urbanizuotos rekreacinės aplinkos (NRu)	<u>Dominuojanti:</u> Kitos paskirties žemė <u>Kitos galimos:</u> Konservacinės paskirties žemė Žemės ūkio paskirties žemė	▪ Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos ▪ Susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos ▪ Rekreacinės teritorijos ▪ Komerčinės paskirties objektų teritorijos (tik su rekreacija tiesiogiai susijusiems objektams – viešbučiai, moteliai, maitinimo įstaigos ir pan.) ▪ Bendrojo naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendrojo naudojimo) teritorijos ▪ Atskirųjų želdynų teritorijos ▪ Kultūros paveldo objektų žemės sklypai ▪ Rekreacinio naudojimo žemės sklypai
4.5.	<i>Pramoninės-komunalinės paskirties žemės KTZ grupėje:</i>		
4.5.1.	Intensyviai technogenizuotos aplinkos pramoninių-komunalinių sklypų (NFu)	<u>Dominuojanti:</u> Kitos paskirties žemė	▪ Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos ▪ Daugiabučių gyvenamųjų pastatų ir bendrabučių teritorijos ▪ Visuomeninės paskirties teritorijos ▪ Komerčinės paskirties objektų teritorijos ▪ Pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos ▪ Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos ▪ Susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos ▪ Bendrojo naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendrojo naudojimo) teritorijos ▪ Atskirųjų želdynų teritorijos

		<u>Kitos galimos:</u> Konservacinės paskirties žemė Žemės ūkio paskirties žemė	▪ Naudingųjų iškasenų teritorijos ▪ Teritorijos krašto apsaugos tikslams ▪ Teritorijos valstybės sienos apsaugos tikslams ▪ Kultūros paveldo objektų žemės sklypai ▪ Mėgėjų sodo žemės sklypai ▪ Specializuotų sodininkystės, gėlininkystės, šiltnamių, medelynų ir kitų specializuotų ūkių žemės sklypai ▪ Kiti žemės ūkio paskirties žemės sklypai
4.6.	<i>Eksploatacinės (gavybinės) paskirties žemės KTZ grupėje:</i>		
4.6.1.	Subnatūralios (neurbanizuojamos) aplinkos eksploatacinių sklypų (NLn)	<u>Dominuojanti:</u> Kitos paskirties žemė <u>Kitos galimos:</u> Miškų ūkio paskirties žemė	▪ Susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijos ▪ Bendrojo naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendrojo naudojimo) teritorijos ▪ Atskirųjų želdynų teritorijos ▪ Naudingųjų iškasenų teritorijos ▪ Rekreacinių miškų sklypai ▪ Apsauginių miškų sklypai ▪ Ūkinių miškų sklypai
5.	VANDENS ŪKIO TIKSLINĖS PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ		
5.1.	<i>Ekosistemas saugančių vandenų KTZ grupėje:</i>		
5.1.1.	Išsaugančio ūkininkavimo (VEk)	<u>Dominuojanti:</u> Vandens ūkio paskirties žemė	▪ Ekosistemas saugantys vandens telkiniai ▪ Bendrojo naudojimo vandens telkiniai ▪ Ūkinei veiklai naudojami vandens telkiniai
5.2.	<i>Rekreacinių vandenų KTZ grupėje:</i>		
5.2.1.	Ekstensyvaus rekreacinio pritaikymo (VRe)	<u>Dominuojanti:</u> Vandens ūkio paskirties žemė	▪ Ekosistemas saugantys vandens telkiniai ▪ Bendrojo naudojimo vandens telkiniai ▪ Rekreaciniai vandens telkiniai
5.3.	<i>Bendrojo naudojimo (bendrosios apsaugos) vandenų KTZ grupėje:</i>		
5.3.1.	Ekstensyvaus apsauginio ūkininkavimo (VAe)	<u>Dominuojanti:</u> Vandens ūkio paskirties žemė	▪ Ekosistemas saugantys vandens telkiniai ▪ Bendrojo naudojimo vandens telkiniai ▪ Rekreaciniai vandens telkiniai ▪ Ūkinei veiklai naudojami vandens telkiniai

Urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymo papildomos nuostatos:

1. Urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų funkcinėse zonose teritorijos, kurios patenka į potvynių grėsmės teritorijas, tvarkomos ir veikla (taip pat statyba) jose vykdoma vadovaujantis Specialiųjų žemės

naudojimo sąlygų įstatymo 104 straipsnio nuostatomis. Tuo atveju, kai pagal minėtą teisės aktą galimi statyti statiniai potvynių grėsmės teritorijose, statinių projektuose turi būti parinktos apsaugos nuo potvynių priemonės (taip pat statinio konstrukcijoms), atlikta ekspertizė hidrologiniu ir apsaugos nuo potvynių aspektu. Statytojas prisiima visą riziką dėl galimos žalos nuo potvynių/poplūdžių. Aktualios teritorijos lokacija potvynių grėsmės teritorijų aspektu identifikuojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. rugpjūčio 6 d. įsakymu Nr. D1-655 „Dėl potvynių grėsmės ir potvynių rizikos žemėlapių Nemuno, Ventos, Lielupės ir Dauguvos upių baseinų rajonuose patvirtinimo“ patvirtintais žemėlapių duomenimis.

2. *Miestų, miestelių ir kaimų buvusiose gamybinėse zonose gali būti taikomas vystymo režimas – konversija. Konversija į gyvenamą, visuomeninę, rekreacinę ar kitą žmonių aptarnavimui skirtą veiklą vykdoma prieš tai atlikus grunto užterštumo tyrimus. Nustatyta tarša turi būti nukenksmintą.*
3. *Į urbanizuotas ir urbanizuojamas teritorijas patenkančios sodininkų bendrijos į gyvenamąsias teritorijas gali būti pertvarkomos tik kompleksiškai išsprendus sodininkų bendrijos teritorijos aprūpinimo inžineriniais tinklais, viešųjų erdvių, viešųjų paslaugų, susisiekimo sistemos objektų išvystymo klausimus. Tuo atveju, jei sodininkų bendrijų konversija nenumatoma, sodų bendrijos tvarkomos bei veikia jose vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos sodininkų bendrijų įstatymu, kitais teisės aktais.*

Funkcinių zonų naudojimas yra siejamas su skirtingo žemės naudojimo strategijomis, nusakytomis diferencijuotose kraštovaizdžio tvarkymo zonose (žr. skyrių „Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo kryptys“). Pažymime, kad Biržų regioninio parko teritorijos funkciniai zonos šiame bendrajame plane išskirtos kraštovaizdžio tvarkymo zonos yra rekomendacinio pobūdžio ir galioja tiek, kiek neprieštarauja saugomas teritorijas ir veiklą jose reglamentuojantiems teisės aktams (taip pat saugomų teritorijų specialiesiems planams).

4.2. Funkcinėms zonoms taikomi bendrieji tekstiniai reglamentai

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniuose numatomi šie bendrieji tekstiniai reglamentai, kurie taikomi visoms funkcinėms zonoms:

1. Saugomos teritorijos tvarkomos ir veikla jose vykdoma vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatymu bei kitais saugomas teritorijas reglamentuojančiais teisės aktais.
2. Teritorijos, esančios gamtiniame karkase vystomos pagal Gamtinio karkaso nuostatus.
3. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų teritorijoje ir jų apsaugos zonose veikla vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymu, kitais nekilnojamojo kultūros paveldo saugojimą, tvarkymą reglamentuojančiais teisės aktais.
4. Miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis tvarką nustato Vyriausybė. Miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis galimas vadovaujantis LR Miškų įstatymo 11 straipsniu.
5. Funkcinės zonos vystomos atitinkamai su kraštovaizdžio tvarkymo zonų, kuriose jos yra, plėtojimo nuostatais.
6. Funkcinės zonos vystomos įvertinus, teritorijoms taikomus specialiųjų žemės naudojimo sąlygų reikalavimus - Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo nuostatas. Ypač atkreipiamė dėmesį:
 - Biržų rajono savivaldybės teritorijos daliai taikomos Šiaurės Lietuvos karstinio regiono specialiosios žemės naudojimo sąlygos (taip pat numatant specialius reikalavimus statinių statybai).
 - patenkančioms į aerodromo apsaugos zonas, funkcinėms zonoms bei numatomam užstatymui jose, taikomos Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo nuostatos. Pagal šių dokumentų nuostatas taip pat ribojamas statinių aukštingumas.
7. Esami bei pagal šių dienų poreikį identifikuojami nauji 30 m ir aukštesni ypatingi inžineriniai statiniai, pavaizduoti šio bendrojo plano keitimo Susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros brėžinyje. Minėti nauji statiniai gali būti statomi tikslinant jų vietą 3 km spinduliu nuo brėžinyje pažymėto taško, neprieštaraujant Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymui, kitiems Lietuvos Respublikos teisės aktams. Kiti pavieniai ypatingi inžineriniai statiniai – 30 m ir aukštesni (elektroninių ryšių infrastruktūra, vandentiekio bokštai ir kiti techninio pobūdžio statiniai, išskyrus vėjo jėgaines, kurių reglamentavimas teikiamas 9.8 skyriuje) formuojant žemės sklypą ar jo neformuojant, esant pagrįstam poreikiui, neprieštaraujant Lietuvos Respublikos teisės aktams, gali būti planuojami ir statomi visoje rajono teritorijoje parengiant inžinerinės infrastruktūros vystymo planus, išskyrus:
 - Regioniniame parke, jo buferinių apsaugos zonų ribose, gamtos paveldo teritorijose ir kitose saugomose teritorijose, išskyrus atvejus, kai minėtų objektų statyba yra galima pagal saugomų teritorijų planavimo schemas ar kitus saugomas teritorijas reglamentuojančius teisės aktus;
 - Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų teritorijose ir jų apsaugos zonose tokie objektai gali būti statomi, jeigu tai neprieštarauja nekilnojamojo kultūros paveldo objektų apsaugą ir tvarkymą reglamentuojantiems teisės aktams, jų specialiesiems ar kitokio pobūdžio planams;
 - Didelės tikimybės sniego tirpsmo ir liūčių potvynių teritorijose;
 - Pelkėse, paviršiniuose vandens telkiniuose;
 - Aerodromo apsaugos zonoje;
 - Detaliai ir parengtiniai išžvalgytų naudingųjų iškasenų telkiniuose ir prognozuojamose plotuose;

- Teritorijose, kuriose pagal Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo nuostatas ypatingi inžineriniai ar kiti statiniai negalimi;
 - Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Lietuvos kariuomenės vado 2016 m. vasario d. įsakymu Nr. V-217 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos, kurioje gali būti ribojami vėjų elektrinių (aukštų statinių) projektavimo ir statybos darbai, žemėlapio patvirtinimo“ patvirtintame žemėlapyje nurodytų apribojimų. Lietuvos Respublikos Lietuvos kariuomenės vadui pakeitus (sumažinus ar padidinus) žemėlapyje nustatytus apribojimus, šie apribojimai, visoje savivaldybės teritorijoje aukštybinių pastatų statybai ir rekonstrukcijai, taikomi nekeičiant bendrojo plano sprendinių.“
8. Esamas magistralinis dujotiekio vamzdynas bei teritorija, esanti po 200 metrų į abi puses nuo magistralinio dujotiekio vamzdino bei besitęsianti per visą vamzdino ilgį ir 200 metrų nuo kraštinių vamzdino taškų, yra priskiriami pirmai vietovės klasei. Magistralinio dujotiekio vietovės klasių teritorijose yra taikomi užstatymo normatyvai: didžiausias leistinas žmonėms būti skirtų pastatų skaičius vietovės klasės vienetė, pastatų aukštų skaičius bei mažiausias leistinas atstumas nuo magistralinio dujotiekio vamzdino iki viešam žmonių susibūrimui skirtų statinių ir įrenginių. Šiose teritorijose negavus magistralinio dujotiekio savininko rašytinio pritarimo, yra draudžiama projektuoti ir statyti bet kokius naujus statinius ar įrenginius, juos rekonstruoti, projektuoti ir atlikti statinių bei įrenginių remonto arba griovimo darbus, keisti pastatų (patalpų) paskirtį, formuoti naujus nekilnojamojo turto kadastro objektus kaip atskirus nekilnojamojo turto objektus suformuojant patalpas pastate arba padalijant, atidalijant, sujungiant ar perdalijant pastatus ir (ar) patalpas, planuoti teritorijas, nustatyti ar keisti žemės sklypų pagrindinę žemės naudojimo paskirtį ir/ar būdą, formuoti naujus ar pertvarkyti esamus žemės sklypus ir pan. Turi būti laikomasi mažiausių leistinų horizontalių ir vertikalų atstumų iki statinių ir kitų objektų, nustatytų LR energetikos ministro 2014-01-28 įsakymu Nr. 1-12 (įsakymo 2017-06-28 redakcija Nr. 1-169) patvirtintų Magistralinio dujotiekio įrengimo ir plėtros taisyklėse (toliau – Magistralinio dujotiekio įrengimo ir plėtros taisyklės), įskaitant, bet neapsiribojant, atstumą nuo teritorijos, kurioje yra dujų skirstymo stotis, aptvėrimo iki pastatų turi būti ne mažesnis kaip 100 metrų.
- Teritorijose, kuriose yra pasiekti magistralinio dujotiekio vietovės klasėje taikomi užstatymo normatyvai ir pageidaujama vykdyti veikla (veiksmi) būtų galima tik rekonstravus magistralinio dujotiekio vamzdyną į aukštesnę vietovės klasę, magistralinio dujotiekio vamzdynas gali būti rekonstruojamas suinteresuoto asmens (iniciatoriaus) prašymu, jei pagal sutartį su magistralinius dujotiekius eksploatuojančia įmone suinteresuotas asmuo užtikrins išankstinį visų dėl magistralinio dujotiekio rekonstravimo darbų vykdymo susijusių išlaidų apmokėjimą.
- Vadovaujantis Lietuvos Respublikos (toliau –LR) specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymu (toliau – SŽNSĮ) nuo 2023-01-01 magistralinių dujotiekių vietovės klasių teritorijose taikomos SŽNSĮ III skyriaus septintajame skirsnyje nustatytos specialiosios žemės naudojimo sąlygos.
9. Visi objektai (dviračių, pėsčiųjų takai, inžineriniai tinklai, privažiuojamieji keliai ir t.t.) bei jų komunikacijos turi būti planuojami tik už valstybinės reikšmės kelių (gyvenamosiose teritorijose sutampančių su gatvėmis, kurias valdo, naudoja ir jomis disponuoja Kelių direkcija) juostos ribų. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo trečio skyriaus antru skirsniu taikomos kelių apsaugos zonos, jų reikalavimai. Automobilių kelių apsaugos zonos ribose galimi tik su trumpalaikio transporto priemonių priežiūra ir keleivių aptarnavimu susiję pastatai, nurodyti kelių techniniame reglamente KTR 1.01:2008 „Automobilių keliai“: kavinė, degalinė, automobilių plovykla ir tualetas. Šie pastatai, skirti transporto priemonių priežiūrai ir keleivių aptarnavimui, gali būti funkcinėse zonose kur galima kitos paskirties žemė (komercinės paskirties objektų teritorijos), nesudarant vizualinio neigiamo poveikio kraštovaizdžiui, poveikio gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomenei aplinkai, poveikio nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, kitoms vertybėms. Įvažiavimui į žemės sklypus, esančius prie valstybinių kelių, planuoti jungiamuosius kelius lygiagrečiai su pagrindiniu keliu nuo teisėtai įrengtų esamų artimiausių nuvažų.

10. Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 24 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys privalo nustatyti ir įteisinti SAZ. Keičiantis veiklos vykdymo mastams, SAZ turi būti tikslinamas. SAZ turi būti nustatomas žemės sklypo ribose, kuriame vykdoma atitinkama veikla. SAZ gali būti nustatytas už sklypo ribos tuo atveju, jei yra susitariama su nekilnojamojo turto (kuris patenka į SAZ) savininkais, numatant kompensacines priemones ir įregistruojant SAZ į Nekilnojamojo turto registrą.

5. NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO TERITORIJŲ NAUDOJIMAS IR APSAUGA

Bendrosios nuostatos. Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo dalies „Kultūros paveldo teritorijų naudojimas ir apsauga“ tikslas – užtikrinti kultūros paveldo teritorijų ir pavienių objektų tvarkymą bendroje rajono teritorijos raidoje, integruojant jas į kultūrinio kraštovaizdžio teritorinę apsaugą. Kultūros paveldo teritorijų apsaugos užtikrinimui numatytas objektų tinkamas panaudojimas, kuris garantuotų nekilnojamojo kultūros paveldo išlikimą. Nekilnojamojo kultūros paveldo dalyje nagrinėjama: kultūros paveldo statinių kompleksai, vietos, pavieniai, nedidelę teritoriją užimantys kultūros paveldo objektai ir kultūros paveldo vietovės. Nustatyti teritorijos nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkybos ir naudojimo prioritetai bei priemonės, užtikrinančias kultūros paveldo objektų išsaugojimą. Nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimas laikomas neatsiejama integralia Biržų rajono teritorijos plėtros dalimi. Pagrindinė strateginė kryptis – plano sprendiniai atitinka integralios kultūros paveldo apsaugos sampratą – siekiama kultūros paveldo objektų išsaugojimo, skatinant jo naudojimą visuomenės reikmėms.

Sprendiniai atitinka tikslus, numatytus Lietuvos ratifikuotoje Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencijoje (5 str.; Žin., 1997, Nr. 19-411):

- priimti generalinę politiką, kuri siektų kultūros ir gamtos paveldui suteikti tinkamą vaidmenį bendruomenės gyvenime ir to paveldo globą integruoti į bendras planavimo programas;
- vystyti mokslinius ir techninius tyrimus bei tyrinėjimus ir paruošti veiksmingas priemones, kurios įgalintų valstybę neutralizuoti grėsmę, iškilusią kultūros ir gamtos paveldui;
- imtis tinkamų įstatyminių, mokslinių, techninių, administracinių ir finansinių priemonių, būtinų šio paveldo identifikavimui, globali, išsaugojimui (konservavimui), respektavimui bei regeneravimui.

Laikomasi pagrindinės esamo Bendrojo plano nekilnojamojo kultūros paveldo dalies sprendinių nuostatos – išsaugoti kultūros paveldą, kaip neatskiriamą ir integruotą kraštovaizdžio elementą ir perduoti jį ateities kartoms. Kultūros paveldo išsaugojimas siejasi su rajono plėtros koncepcija – decentralizuota koncentracija, kuri atitinka integralios kultūros paveldo apsaugos sampratą – vertingiausių objektų išsaugojimas, skatinant jų naudojimą visuomenės reikmėms - saugomi ir tvarkomi rajono kultūros paveldo objektai – vietovės, archeologinės, mitologinės vietos, statinių kompleksai, pavieniai statiniai, laidojimo vietos, memorialiniai statiniai, įvykių vietos, reprezentuojantys istorinę rajono aplinką, atspindintys istorijos etapus, formuojantys rajono įvaizdį, padedantys išsaugoti ir išryškinti rajono savitumą. Savivaldybės teritorijos bendrojo plano nekilnojamojo kultūros paveldo dalyje detalizuojamos Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane numatytos kultūros paveldo teritorijų saugojimo ir naudojimo sistema bei gairės. Dalies „Kultūros paveldo teritorijų naudojimas ir apsauga“ tikslas – užtikrinti kultūros paveldo teritorijų tvarkymą bendroje teritorijos raidoje, integruojant jas į kultūrinio kraštovaizdžio teritorinę apsaugą. Kultūros paveldo teritorijų apsaugos užtikrinimui numatytas objektų tinkamas panaudojimas, kuris garantuoja nekilnojamojo kultūros paveldo išlikimą. Bendrajame plane atsižvelgiama į esamą įstatyminę bazę, atskirų rajono miestų bendruosius planus, atliktus mokslo tyrimo darbus, specialiuosius planus, dabartinę padėtį, ir realias rajono vystymosi tendencijas.

Bendrojo plano kultūros paveldo dalis nustato teritorijos nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkybos ir naudojimo prioritetus bei priemones, užtikrinančias kultūros paveldo objektų išsaugojimą, vadovaujantis Lietuvos

nacionaline darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-2039), kur nurodoma, kad Lietuvos kultūrinio savitumo išsaugojimas yra vienas iš Lietuvos darnaus vystymosi prioritetų.

Sprendiniai atitinka Lietuvos teritorijos bendrąjį planą, kuris įtvirtino principą, kad kultūros paveldo išsaugojimą būtina vertinti kaip svarbų veiksnių, įtakojančių vietovės ekonominę plėtrą (1 str. 3 sk., Žin., 2002, Nr. 110-4852). Teritorinės kultūros paveldo apsaugos prioritetai apibrėžiami, nustačius kultūros paveldo objektų saugojimo arealus, didžiausia kultūrine verte ir visuomenine reikšme pasižyminčius objektus, remiantis iki tol atliktais tyrimais. Papildomu vertės kriterijumi ir toliau laikomas regiono architektūros, urbanistikos, archeologijos, mitologinio ir memorialinio palikimo bei dailės tradicijos reprezentavimas.

Bendrojo plano sprendiniais numatomi išsaugoti Biržų rajono kultūrinio kraštovaizdžio savitumai. Sprendiniai numato koncentruotis į jau esančių LR Nekilnojamųjų kultūros vertybių registre kultūros paveldo kompleksų ir pavienių objektų saugojimą ir tvarkymą, ypač atsakingai ir apgalvotai įtraukiant į saugomų tarpą naujus kompleksus ar pavienius objektus.

Pagrindinės nuostatos:

- Ankstesniojo Bendrojo plano sprendinių tęstinumas, įvertinant realias rajono vystymosi tendencijas;
- Kultūros ir gamtos paveldo integralumo stiprinimas;
- Svarbiausių kultūros paveldo kompleksų ir pavienių objektų naudojimas viešajai paskirčiai bei kultūriniam turizmui, pirmenybę teikiant autentiškumo išsaugojimui;
- Objektų įrašymas į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą įsitikinus, kad tai būtina ir bus įmanoma įgyvendinti jų apsaugą bei tinkamą panaudojimą.

Nekilnojamojo kultūros paveldo kompleksai ir objektai bei jų apsaugos zonos pažymėtos brėžiniuose. Ten pateiktas jų sąrašas. Nekilnojamųjų kultūros vertybių registras yra kintantis.

Nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkyba ir naudojimas

Biržų rajono bendrojo plano sprendiniai įgyvendinami, remiantis pagrindinėmis kultūros paveldo apsaugos nuostatomis:

- išsaugoti ir atgaivinti paveldėtą regiono savitumą atspindintį kultūros paveldą;
- stiprinti valstybės institucijų ir visuomenės atsakomybę už kultūros paveldo išsaugojimą.

Konkrečių nekilnojamųjų kultūros vertybių atskleidimą organizuoja Kultūros paveldo departamentas ir savivaldybių institucijos. Nekilnojamųjų kultūros vertybių reikšmingumą, kultūros paveldo objektų ar vietovių vertingąsias savybes nustato ir jų teritorijų bei kultūros paveldo objektų apsaugos zonų ribas apibrėžia Kultūros paveldo Departamento ir savivaldybių sudarytos Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos. Vertinant atskirus objektus, vadovaujamosi Nekilnojamųjų kultūros vertybių vertinimo, atrankos ir reikšmingumo lygmens nustatymo kriterijų aprašu. Todėl naudojami terminai „inicijuoti“, „organizuoti“, „patikslinti“ reiškia Savivaldybės ir kitų institucijų, kultūros paveldo objektų valdytojų bendradarbiavimą su Kultūros paveldo Departamentu.

Planuojamai teritorijai bei jos tvarkymo ir naudojimo režimui nustatyti reikia vadovautis kultūros paveldo objektų ir vietovių Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktais bei nuolat atnaujinama Kultūros vertybių registro informacija, pateikta internetinėje svetainėje <http://kvr.kpd.lt>.

Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas. Valstybės ir savivaldybių saugomų kultūros paveldo objektų žemės sklypų, kuriuose draudžiama ūkinė veikla, nesusijusi su šių objektų ir jų užimtų teritorijų specialia priežiūra, tvarkymu ir apsauga žemės paskirtis turi būti konservacinė (Žemės įstatymo 28 str.).

Valstybės saugomais registruotus kultūros paveldo objektus skelbia Kultūros ministras, savivaldybės saugomais – Savivaldybės taryba.

Kultūros paveldo objektų ir vietovių teritorijose bei jų apsaugos zonose veikla vykdoma vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (toliau – NKPAĮ), 22 str. 1, 2, 3 dalių reikalavimus:

1. Kultūros paveldo objektų ir vietovių teritorijos bei jų apsaugos zonos tvarkomos ir veikla juose plėtojama pagal kompleksinio ir specialiojo teritorijų planavimo, strateginio planavimo dokumentus, apsaugos reglamentus ir jais nustatomus paveldosaugos reikalavimus, parengtus vadovaujantis NKPAĮ įstatymo, Saugomų teritorijų įstatymo ir Teritorijų planavimo įstatymo nuostatomis.

2. Kultūros paveldo objektai, jų teritorijos, apsaugos zonos, kultūriniai rezervatai ir kultūriniai draustiniai tvarkomi ir veikla juose plėtojama:

1) Kultūros paveldo objektai, jų teritorijos ir apsaugos zonos – pagal paveldosaugos reikalavimus, nustatomus kultūros paveldo objektų apsaugos reglamentuose, parengtuose ir patvirtintuose kultūros ministro nustatyta tvarka.

2) Kultūros paveldo vietovės ir jų apsaugos zonos – pagal nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentus – tvarkymo planus (išskyrus šio įstatymo nurodytus 4 ir 5 punktuose nustatytus atvejus). Tvarkymo planai kultūros ministro ir aplinkos ministro nustatyta tvarka gali būti rengiami ir kompleksiniams kultūros paveldo objektams. Kompleksinių kultūros paveldo objektų ir jų apsaugos zonų tvarkymo planai prilyginami kultūros paveldo vietovių ir jų apsaugos zonų tvarkymo planams ir rengiami bei tvirtinami tokia pačia tvarka, kaip ir kultūros paveldo vietovių ir jų apsaugos zonų tvarkymo planai.

3) Nekilnojamojo kultūros paveldo pradinė apsauga vykdoma, vadovaujantis NKPAĮ 9 str.

4) Kultūros vertybių registre registruoto kultūros paveldo objekto, dėl kurio nėra priimtas sprendimas skelbti jį saugomu ar neskelbti, valdytojas, planuojantis atlikti kultūros paveldo objekto vertingąsias savybes, turi pateikti savivaldybės paveldosaugos padaliniui projektinius siūlymus arba raštu išdėstyti numatomus darbus. Savivaldybės paveldosaugos padalinys apie tai nedelsdamas praneša Departamentui.

5) Jeigu numatoma, kad numatomi darbai žalotų vertingąsias savybes, per 15 dienų turi inicijuojamas kultūros paveldo objekto skelbimas saugomu. Sprendimą inicijuoti kultūros paveldo objektą valstybės saugomu priima Departamentas, o savivaldybės saugomu - savivaldybės paveldosaugos padalinys.

6) Jei atliekant statybos ar kitokius darbus aptinkama archeologinių radinių ar nekilnojamojo daikto vertingųjų savybių, valdytojai ar darbus atliekantys asmenys apie tai privalo pranešti savivaldybės paveldosaugos padaliniui, o šis informuoja Departamentą. Departamentas gali sustabdyti darbus 15 dienų. Per šį terminą jis kartu su savivaldybės paveldosaugos padaliniu turi patikrinti pranešimą ir priimti sprendimą inicijuoti ar neinicijuoti aptiktos nekilnojamosios kultūros vertybės įregistravimą, kultūros paveldo objekto skelbimą saugomu ar aptiktos vertingosios savybės atskleidimą ir apsaugos reikalavimų patikslinimą.

7) Departamentas taip pat gali sustabdyti darbus 15 dienų, jei išaiškėja, kad buvo pažeisti straipsnio 1 ar 2 dalies reikalavimai.

8) Institucija, priėmusi sprendimą inicijuoti kultūros paveldo objekto skelbimą saugomu arba jau saugomo objekto naujai aptiktos vertingosios savybės nustatymą bei apsaugos reikalavimų pakeitimą, gali iki 6 mėnesių apriboti ar uždrausti darbus, kurie pačiame objekte, jo teritorijoje ar apsaugos zonoje galėtų pažeisti vertingąsias savybes. Jei teritorija ir apsaugos zona nenustatytos, apriboti ar uždrausti darbus galima iki 250 m atstumu nuo objekto. Jeigu dėl nepalankių klimato sąlygų trūkstami tyrimai neatliekami, terminas gali būti pratęstas. Bendras uždraudimo vykdyti darbus terminas negali būti ilgesnis negu 8 mėn. Per šį terminą šio įstatymo nustatyta tvarka turi būti atliekami trūkstami tyrimai, parengtas ir suderintas teritorijos ir apsaugos zonos ribų projektas, reikalui esant, statinys užkonservuotas ir atlikti kiti kultūros paveldo objekto skelbimo saugomu procedūros veiksmai. Nepaskelbus kultūros paveldo objekto saugomu,

nesudarius sutarties su jo valdytoju, neskiriant lėšų tvarkymui, objektas gali būti sunaikintas arba žymiai sumenkintos jo vertingosios savybės.

9) Vadovaujantis NKPAĮ 11 str. 5 p., visiems saugomų kultūros paveldo objektų sklypams ar jų dalims, kurie yra daiktinės teisės objektai, nustatoma konservacinė (saugojimo) paskirtis – teisės aktų nustatyta tvarka įteisinta saugomo objekto, objekto teritorijos ar vietovės sklypų naudojimo paskirtis, kai naudojimo tikslas yra išsaugoti tokio sklypo ar daikto vertingąsias savybes, naudojant arba pritaikant naudoti juos pirminiu ar istoriškai susiklosčiusiu, jam artimu ar tikslingai parinktu būdu (paskirtimi), kuris užtikrintų tinkamą priežiūrą ir atskleistų vertingąsias savybes. Jei kultūros paveldo objektams nustatomas autentiškos paskirties ar tausojamo naudojimo režimas, konservacinė (saugojimo) paskirtis gali būti nustatoma ne kaip pagrindinė, o kaip papildoma.

10) Nustatant konkrečius reikalavimus statybai, į Kultūros vertybių registrą įrašytiems objektams, kuriems apsaugos zonos nėra nustatytos, taikomi LR NKPAĮ 11 str. 5 p., reikalavimai ir Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo nuostatos.

Kultūros paveldo objektų, esančių draustinyje, rezervate, valstybiniame parke tvarkymas ir naudojimas

Kultūros paveldo objektų, esančių draustinyje, rezervate, valstybiniame parke (Biržų regioniniame parke) tvarkymo ir naudojimo sąlygas nustato Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos (toliau NKPAĮ) 21 str. ir Saugomų teritorijų įstatymai. Valstybiniuose parkuose esančios kultūros paveldo vietovės, kultūriniai draustiniai ir kultūriniai rezervatai – tvarkomi pagal valstybinių parkų planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planus). Valstybiniuose rezervatuose ir valstybiniuose draustiniuose esančios kultūros paveldo vietovės – pagal šių saugomų teritorijų planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planus) ir tvarkymo planus.

Vietinio reikšmingumo lygmens kultūros paveldo objektų apsauga ir tvarkyba

1. Savivaldybės ar kelių savivaldybių sudarytos vertinimo tarybos sprendžia dėl savivaldybės teritorijoje esančio vietinio reikšmingumo lygmens nekilnojamojo kultūros paveldo vertingųjų savybių ir vietinio reikšmingumo lygmens nustatymo, vietinio reikšmingumo lygmens nekilnojamojo kultūros paveldo objekto teritorijos ribų apibrėžimo ir apsaugos reikalingumo, apsaugos vietinio reikšmingumo lygmens nekilnojamosioms kultūros vertybėms netaikymo ar tokių vertybių apskaitos duomenų tikslinimo. Kultūros paveldo objektų tvarkyba turi rūpintis tų objektų valdytojai ar naudotojai nepriklausomai nuo to, koks reikšmingumo lygmuo tam objektui nustatytas. T.y. savivaldybė neprivalo rūpintis ne jai nuosavybės teise priklausančio vietinio reikšmingumo lygmens objekto tvarkyba, apsauga, priežiūra.

2. Savivaldybės institucijos prižiūri saugomose teritorijose esančių savivaldybės paskelbtų saugomais kultūros paveldo objektų ir vietovių naudojimą ir juose atliekamus statybos ar tvarkybos darbus, kontroliuoja, kaip užtikrinama savivaldybės saugomų objektų, vietovių apsauga ir kaip laikomasi nustatyto apsaugos ir naudojimo režimo planuojant ar vykdant veiklą, rengia savivaldybės saugomų objektų, vietovių apsaugos reglamentus, organizuoja kultūros paveldo vietovių ir jų apsaugos zonų tvarkymo planų rengimą (išskyrus valstybiniuose parkuose, valstybiniuose rezervatuose, valstybiniuose draustiniuose esančių kultūros paveldo vietovių ir jų apsaugos zonų tvarkymo planų rengimą).

3. Vadovaujantis NKPAĮ 10 str. 3 p Savivaldybės taryba savivaldybės paveldosaugos padalinio teikimu kultūros paveldo objektus skelbia saugomais savivaldybės. Vadovaujantis NKPAĮ 11 str. 5 p., visiems saugomų kultūros paveldo objektų sklypams ar jų dalims, kurie yra daiktinės teisės objektai, nustatoma konservacinė (saugojimo) paskirtis – teisės aktų nustatyta tvarka įteisinta saugomo objekto, objekto teritorijos ar vietovės sklypų naudojimo paskirtis, kai naudojimo tikslas yra išsaugoti tokio sklypo ar daikto vertingąsias savybes, naudojant arba pritaikant naudoti juos pirminiu ar istoriškai susiklosčiusiu, jam artimu ar tikslingai parinktu būdu (paskirtimi), kuris užtikrintų tinkamą priežiūrą ir atskleistų vertingąsias savybes. Jei kultūros paveldo objektams nustatomas autentiškos

paskirties ar tausojamo naudojimo režimas, konservacinė (saugojimo) paskirtis gali būti nustatoma ne kaip pagrindinė, o kaip papildoma.

Urbanistinės vietovės:

Biržų rajone nėra urbanistinių vietovių įtrauktų į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą. Rajone yra urbanistiniu, architektūriniu požiūriu vertinga vietovė – Vabalninko miesto istorinis centras. Būtina apsvarstyti galimybes inicijuoti jo registravimą Nekilnojamųjų kultūros vertybių registre ir skelbimą saugomu savivaldybės bei apsaugos dokumento rengimą.

Statinių kompleksai ir statiniai:

Vadovaujantis NKPAĮ 11 str. 5 p., visiems saugomų kultūros paveldo objektų sklypams ar jų dalims, kurie yra daiktinės teisės objektai, nustatoma konservacinė (saugojimo) paskirtis – teisės aktų nustatyta tvarka įteisinta saugomo objekto, objekto teritorijos ar vietovės sklypų naudojimo paskirtis, kai naudojimo tikslas yra išsaugoti tokio sklypo ar daikto vertingąsias savybes, naudojant arba pritaikant naudoti juos pirminiu ar istoriškai susiklosčiusiu, jam artimu ar tikslingai parinktu būdu (paskirtimi), kuris užtikrintų tinkamą priežiūrą ir atskleistų vertingąsias savybes. Jei kultūros paveldo objektams nustatomas autentiškos paskirties ar tausojamo naudojimo režimas, konservacinė (saugojimo) paskirtis gali būti nustatoma ne kaip pagrindinė, o kaip papildoma.

Nustatant konkrečius reikalavimus statybai į Kultūros vertybių registrą įrašytiems objektams, kuriems apsaugos zonos nėra nustatytos, taikomi LR NKPAĮ 11 str. 5 p., reikalavimai ir Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo nuostatos.

Statinių kompleksai ir statiniai tvarkomi pagal kultūros paveldo apsaugos reglamentus: turi būti nustatomos teritorijų ribos, fizinės ir vizualinės apsaugos pozonai bei paveldosaugos reikalavimai. Prioritetą taikyti istoriniu, architektūriniu ar kt. požiūriu reikšmingiems objektams, formuojantiems rajono identitetą, patenkantiems į turizmo ir rekreacinės veiklos vystymo arealus.

Nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkyba vykdoma, vadovaujantis NKPAĮ 23 str., pagal nustatytus paveldosaugos reikalavimus, pagal kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų reglamentus (statybos techninius reglamentus), patvirtintus aplinkos ir kultūros ministrų, pagal kultūros ministro patvirtintus paveldo tvarkybos reglamentus, nustačius reikalavimus konkrečioms tvarkybos darbams.

Be jau seniai pripažintų istorinių statinių ir kompleksų, įtrauktų į Kultūros paminklų sąrašą, (vėliau į Kultūros vertybių registrą) dėmesys turi būti skiriamas ir kitiems rajono identitetą formuojantiems statinių kompleksams ir statiniams.

Būtina finansiškai skatinti savininkus tvarkyti statinius, sudaryti jiems lengvatines sąlygas tvarkant dokumentaciją. Pritraukti investuotojus norinčius pritaikyti kultūros vertybes šiandieniniam naudojimui – kultūrinėms, rekreacijos, komercijos, aptarnavimo, turizmo reikmėms, taip pat investuotojus, norinčius įsigyti ar išsinuomoti ilgesniam laikui ir galinčius restauruoti, atkurti kultūros paveldo vertybes. Įpareigoti savininkus tinkamai tvarkyti statinius ir teritorijas.

Savivaldybė turi inicijuoti statinių ir jų kompleksų (kurių apskaitos duomenys nepatikslingi) duomenų patikslinimą bei individualių apsaugos reglamentų rengimą.

Reikšmingiausius statinius bei jų kompleksus įtraukti į turistines trasas. Biržų rajonas yra vienas arealų, kur dominuoja statinių paveldas, anksčiau rajone buvo daug dvarų sodybų, daugelis kurių sunyko. Keletas dvarų sodybų yra pritaikytos viešajam pažinimui ir naudojimui, turizmo reikmėms.

Sunykusių dvarų sodybų liekanos tebėra nepritaikytos naudojimui ir pažinimui, būtina tikslinti jų duomenis kultūros vertybių registre.

Būtina peržiūrėti kai kurioms dvarų sodyboms parengtus vertingųjų savybių nustatymo aktus ir naujai tikslinti duomenis – pakeisti apsaugos statusą visai sunykusiems statiniams. Statinius tvarkyti, remontuoti pagal poreikius, tiems, kurių duomenys nepatiksinti, nustatyti jų vertingąsias savybes, teritoriją ir apsaugos zonų ribas. Į Biržų rajono teritoriją patenka unikalios inžinerinio objekto - siaurojo geležinkelio atkarpa, su joje esančiomis dviem stotimis. Būtina tinkamai eksponuoti šį unikalų objektą. Išsaugoti tai, kas išliko, paliekant galimybę ateityje jį regeneruoti ir pritaikyti turizmui.

Viešosios pagarbos nekilnojamojo kultūros paveldas:

1. Visos kapinės prižiūrimos pagal Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos patvirtintas kapinių tvarkymo taisykles. Neveikiančių kapinių teritorijoms nustatoma pagrindinė konservacinė (saugojimo) žemės naudojimo paskirtis, o ši gali būti pakeista tik pripažinus kitokio visuomenės poreikio viršenybę ir perkėlus mirusiųjų palaikus (NKPAĮ 20 str.).
2. Viešosios pagarbos nekilnojamojo kultūros paveldo vieta gali būti saugoma, nors ir nėra jokių žmogų, įvykį ar kitokias jos vertingąsias savybes liudijančių autentiškų dalių ar elementų. Ši vieta žymima paminklinėmis lentomis, skulptūros kūriniais, memorialiniais statiniais, buvusią įvykio ar gyvenamąją aplinką parodančiais daiktais. Draudžiama griauti ar žaloti statinius, skirtus tokios vietos vertingosioms savybėms pažymėti. Šie statiniai gali būti keičiami ar statomi nauji, tik gavus už tos vietos apsaugą atsakingos institucijos sutikimą.
3. Būtina užtikrinti šių objektų vertingųjų savybių išsaugojimą, skirti lėšas jų teritorijų ir prieigų tvarkymui. Numatyti ir įrengti privažiavimus, priėjimo takus, informacinius ženklus, nuorodas.
4. Užsienio valstybėms reikšingos kapinės tvarkomos pagal „Užsienio valstybėms reikšmingo kultūros paveldo, esančio Lietuvos Respublikoje, tvarkymo taisykles“, patvirtintas Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2016-05-02 įsakymu Nr. ĮV-354.
5. Ypatingą dėmesį skirti kapinių, kur yra daug Lietuvai nusipelnusių žmonių kapų, meniniu požiūriu vertingų antkapinių paminklų bei senųjų žydų kapinių sutvarkymui.
6. Būtina įrengti informacines nuorodas į kapines. Tvarkyti vertingus meniniu požiūriu antkapinius paminklus senosiose kapinėse.
7. Geriausiai atspindinčias regiono savitumą senąsias kapines, reikšmingiausias Lietuvos ir regiono istorijai kapavietes, pažymintčius svarbius Lietuvai ir regionui įvykius, meniniu požiūriu vertingus paminklus ir mažosios architektūros objektus įtraukti į turistines trasas.

Archeologijos, mitologijos objektai:

Šių objektų tvarkybai nustatoma konservavimo kryptis (Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, str. 21) Yra patikslinti daugelio archeologinių vietų duomenys, pastoviai vyksta archeologiniai tyrimai. Archeologijos objektai yra tvarkomi ir pritaikomi lankymui. Rajone dar yra archeologijos, mitologijos objektų, kuriems reikia tikslinti duomenis, tvarkyti ir pritaikyti lankymui. Nepažeidžiant mitologijos ir archeologijos objektų vertingųjų savybių, turi būti išsaugotas unikalus kraštovaizdis, objektų vizualinė reikšmė. Prioritetą taikyti kraštovaizdinių, istorinių požiūriu reikšmingiausiems objektams, formuojantiems rajono identitetą, patenkantiems į turizmo ir rekreacinės veiklos vystymo arealus. Archeologijos ir mitologijos objektai tvarkomi išsaugant unikalų kraštovaizdį, objektų vizualinę reikšmę, pagal apsaugos reglamentus ir tvarkybos projektus. Pritaikymas moksliniams tyrimams, viešajam pažinimui ir naudojimui (kultūriniam – pažintiniam turizmui, edukacijoms, renginiams, susijusiems su krašto istorija, kultūra).

Apsaugos įgyvendinimo ir stebėsenos principai:

- Biržų rajono kultūros paveldo apsauga turi būti realizuojama, jį pritaikant viešajam naudojimui, ir kultūriniam bei pažintiniam (vietiniam bei tarptautiniam) turizmui vystyti, kultūros puoselėjimui ir propagavimui.

- Rengiant kultūros paveldo tvarkybos projektus, numatyti priemonės, didinančias jo patrauklumą, prieinamumą visuomenei. Savivaldybė turi organizuoti ir koordinuoti kultūrinį turizmą rajone.
- Būtina pritraukti investuotojus, norinčius pritaikyti kultūros vertybes šiandieniniam naudojimui – kultūrinėms, rekreacijos, komercijos, aptarnavimo, turizmo reikmėms, taip pat investuotojus, norinčius įsigyti ar išsinuomoti ilgesniam laikui ir galinčius restauruoti, atkurti kultūros paveldo vertybes.
- Kultūros paveldo išsaugojimui ir tausojančiam naudojimui labai svarbus informacijos sklaidimas ir visuomenės švietimas. Informacija turi būti visuomenei prieinama ir tinkamai pateikta.
- Reikia vystyti informacijos infrastruktūrą. Strategiškai patogiose vietose išdėstyti informacinės sistemos ženklus. Plėtoti informacijos apie kultūros paveldo objektus leidybą ir platinimą.
- Pagrindinis Biržų rajono kultūros paveldo išsaugojimo prioritetas turi būti kultūros paveldo teritorijų ir atskirų objektų integravimo į rajono gyvenimą užtikrinimas, tinkamas naudojimas ir priežiūra.
- Biržų rajono kultūros paveldo apsaugos ir tinkamo panaudojimo sprendinių įgyvendinimo stebėseną (monitoringą) turi būti vykdoma pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo stebėsenos taisyklės periodiškai ir detaliai, atsižvelgiant į objektų būklę, teisinę priklausomybę, naudojimo būdą. Turi būti nustatomi objektų vertingąsias savybes naikinantys ar žalojantys veiksniai bei įgyvendinamos juos šalinančios priemonės. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas kultūrinio kraštovaizdžio, vizualinių ryšių su svarbiausiomis panoramų, siluetų apžvalgos vietomis išsaugojimui.
- Turi būti nuolat sekami svarbių kultūrinio kraštovaizdžio formantų - vizualiai reikšmingų rajono identitetui objektų vizualinės įtakos aplinkai pokyčiai. Būtina sekti minėtų objektų fizinę būklę ir fiksuoti jos pokyčius, šalinti veiksniai, galinčius fiziškai pakenkti jų teritorijoms ir statiniams, pvz. reguliuoti želdinių augimą, šalinti istorinius statinius ardančius želdinius. Fiksuoti netinkamo tvarkymo faktus.
- Nuolat turi būti stebima istorinių statinių ir jų kompleksų būklė, fiksuojami fizinės būklės, architektūrinio vaizdo, netinkamo aplinkos tvarkymo pasikeitimai.
- Būtina pastoviai sekti ypač pažeidžiamų objektų - medinių kryžių, stogastulpių, koplytstulpių, koplytėlių, sudėtų iš riedulių paminklų būklę ir nedelsiant reaguoti į jų būklės pokyčius, laiku juos restauruoti;
- Želdiniai, esantys kultūros paveldo teritorijose, turi būti įvertinami paveldosauginiu požiūriu, nustatius, kad jie turi kultūrinę vertę, saugomi, kaip sudarantys vieningą visumą su užstatymu ir išplanavimu. Turi būti pastoviai sekama jų fizinė būklė. Želdiniai turi būti pastoviai tvarkomi, atsižvelgiant į paveldosaugos reikalavimus.

6. KRAŠTOVAIZDŽIO IR BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS APSAUGA

6.1. Gamtinio karkaso formavimas

Lietuvos Respublikos teritorijos gamtinio karkaso erdvinė koncepcija ir lokalizavimo modelis buvo nustatyti LR Seimo patvirtintame Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane. Šio modelio sudarymo principai remiasi 2001 m. priimtame LR Saugomų teritorijų įstatyme (Žin., 2001, Nr. 108-3902). Gamtinio karkaso nuostatuose (Žin., 2007, Nr. 22-858 ir vėlesnėse nuostatų redakcijose) įteisinta gamtinio karkaso sampratos geoekologinė koncepcija, pagrindiniai gamtinio karkaso planavimo, bei teritorijų naudojimo apribojimų nustatymo principai.

Pagal minėtus dokumentus - **gamtiniu karkasu suprantamas vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, užtikrinantis ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, kitų aplinkosaugai svarbių teritorijų ar buveinių, taip pat augalų ir gyvūnų migraciją tarp jų.**

Gamtinio karkaso, kaip ekologinio kompensavimo funkciją realizuosiančios kraštotvarkinės struktūros, nustatymo būtinumą formuoja šie siečiai:

- 1) sukurti vientisą, įvairaus hierarchinio lygmens gamtinių ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, užtikrinantį kraštovaizdžio geoekologinę pusiausvyrą ir gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, sudaryti prielaidas biologinei įvairovei išsaugoti;
- 2) sujungti didžiausią ekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijai reikalingas teritorijas;
- 3) saugoti gamtinį, gamtinį - kultūrinį kraštovaizdį bei gamtinius rekreacinius išteklius;
- 4) didinti agrariškai degraduotų teritorijų miškingumą;
- 5) išlaikyti ir formuoti įvairiamažę ir įvairiarūšę miškų medynų struktūrą;
- 6) optimizuoti, pagrįstai valdyti kraštovaizdžio urbanizacijos, technogenizacijos, bei žemės ūkio plėtrą.

Biržų savivaldybės teritorija iš kitų aplinkinių rajonų išsiskiria tuo, kad nemaža teritorijos dalis papuola į karstinių procesų raiškos zoną. Didesnę teritorijos dalį užimanti molingoji lyguma suskaidyta tolygiai išsidėsčiusiais seklių upių ir upokšnių slėniais dauguma atveju orientuotais šiaurės – pietų kryptimi. Paminėti faktai Biržų savivaldybės teritorijoje sudaro ne itin palankias gamtiniam karkasui nustatytų uždavinių realizavimo sąlygas.

Biržų rajono teritorijos gamtinis karkasas yra ypač svarbi teritorinė daugiafunkcinė sistema, užimanti 60,44% viso rajono teritorijos, ir užtikrinanti bendrą intensyvaus naudojimo agrarinių - miškingų ir urbanizuotų teritorijos ekologinį stabilumą, gyvybingumą, migracinių (medžiaginių, energetinių) ryšių su greta esančia gamtine aplinka nepertraukiamumą. Gamtinio karkaso elementų natūralumo, gyvybingumo užtikrinimas formuojant, gausinant ir gerinant jų kokybę, savo ruožtu pirmiausiai garantuoja aukštesnę gyvenamosios ir rekreacinės aplinkos kokybę, bei gamtinės aplinkos ekologinį stabilumą ilgalaikėje perspektyvoje.

Biržų savivaldybės teritorijos gamtinio karkaso paskirtis:

- suformuoti gamtinio - ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, kuris užtikrintų aplinkos sveikumą ir tinkamumą gyvenimui savivaldybės kaimiškose teritorijose, esanose ir naujai formuojamuose gyvenamosiose. Taip pat suformuoti medžiaginius-energetinius ryšius su gretimai esančiomis gamtinėmis ir intensyviai antropogenuotomis teritorijomis;
- užtikrinti intensyvaus karsto zonos tausojantį naudojimą ir apsaugą;
- sudaryti prielaidas esamai biologinei įvairovei išlaikyti ir gausinti;
- išsaugoti išlikusius nacionalinės, regioninės ir vietinės reikšmės natūralaus kraštovaizdžio fragmentus;
- išsaugoti esamus ir atkurti prarastus gamtinius ir kultūrinius rekreacinius išteklius, bei didinti jų estetinį potencialą;

- didinti planuojamos teritorijos žėlinių bei želdinių plotus, intensyviau urbanizuotose ir naujai urbanizuojamose Biržų rajono dalyse;
- užtikrinti optimalų santykinai gamtinių ir technogenizuotų žemėveikslų ploto santykį naujai užstatomose teritorijos dalyse.

Gamtinį karkasą planuojamoje Biržų savivaldybės teritorijoje formuoja šios pagrindinės dalys, iš kurių kiekviena naudojant kodavimo sistemą skirstomos pagal svarbą į nacionalinės, regioninės ir vietinės:

- 1.) *Geoekologinės takoskyros*
- 2.) *Vidinio stabilizavimo arealai*
- 3.) *Migracijos koridoriai*

Geoekologinės takoskyros teritorijų ruožai jungiantys ypatingą ekologinę svarbą bei jautrumą pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus ir požeminių vandenių intensyvaus maitinimo plotus, karstinių reiškinių raiškos zonas. Jos skiria stambias gamtines geosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio pusiausvyrą.

Geoekologinėms takoskyroms Biržų rajono savivaldybės gamtiniame karkase priskiriami šie teritorijos fragmentai:

- Regioninės svarbos Mūšos – Nemunėlio geoekologinės takoskyros ruožas Julijanavos k. (šiaurėje) – Kirkilų k. – Klausučių k. – Gataučių k. – Ilgalaukių k. – Einorių k. (pietrytinėje dalyje) atkarpoje.
- Regioninės svarbos Žiemgalos geoekologinės takoskyros ruožas Kirdonėlių k. – Bitniškiu k. – Peleniškiu k. atkarpoje.

Didesnioji šiam GK komponentui priskiriamų teritorijų dalis yra agrariškai stipriai įsavitos, todėl priskiriamos pažeisto arba silpno geoekologinio potencialo kategorijai, ir tik mažesnioji dalis teritoriškai susieta su intensyvaus karsto zona ar upių takoskyrose esančiais miškai tapatinamos su patikimo ar riboto geoekologinio potencialo teritorijomis. Dėl šios priežasties didesnėje dalyje šiam komponentui priskirtų teritorijų numatytas **E** ir **F** teritorijų tvarkymo tipas, pagal kurį būtinas teritorijų natūralumo atstatymas ir palaikymas.

Migraciniai koridoriai – slėniai, raguvynai bei dubakloniai ir kitos teritorijos, kuriais vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

Migracijos koridoriams Biržų rajono savivaldybės gamtiniame karkase priskiriami šie seklių ar vidutinio gilumo slėnių ruožai ruožai:

- Regioninė svarba turintis Nemunėlio migracinio koridoriaus ruožas visame rytiniame ir šiauriniame Biržų rajono savivaldybės teritorijos paribyje.
- Rajoninė ir vietinė svarba turintys: Apaščios (tame tarpe Širvenos ež.), Rovėjos, Upytės, Tatulos, Aukštosios Gervės, Krakties, Kruto, Čeriaukštės, Čeriaukštės I, Čeriaukštės II, Perkaso, Žemosios Gervės, Gervės, Serbentos, Varnupio, Obelaukio, Agluonos, Smardonės, Juodupės, Ringužės, Vabalos, Barono, Kadaro, Dunojėlio, Ilgojos, Garšvos, Gaigalo ir kitu mažesniu vandentekmiu slėnų ruožai ar jų atkarpos savivaldybės teritorijoje.

Didžioji migracijos koridoriams priskirtų teritorijų dalis apimdama smulkius, seklius ir agrariškai įsavintus rajono teritorijoje esančius slėniukus, yra priskiriamos silpno ir pažeisto geoekologinio potencialo kategorijai, ir tik maža dalis migracijos koridoriams priskiriamų teritorijos dalių (medynais apaugusios upių slėnių atkarpos) vertintinos kaip riboto ar patikimo geoekologinio potencialo. Dėl to šio tipo GK dalyse taip pat dominuoja **F** ir **E** tvarkymo tipai ir tik pavienėse natūralų pobūdį išsaugojusiose upių atkarpose išskirtas **D** tvarkymo tipas, pagal kurį būtinas esamo natūralumo išlaikymas.

Vidinio stabilizavimo arealai – teritorijos galinčios apkeisti šoninį nuotėkį ar kitus gamtinės migracijos srautus, taip pat reikšmingos biologinės įvairovės požįriai: želdinių masyvai bei grupės, natūralios pievos, pelkės, bei kiti vertingi stambesnių geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemoms.

Vidinio stabilizavimo arealams Biržų rajono savivaldybės gamtiniame karkase priskiriamos šios teritorijos:

- Regioninė svarba turintis Biržų girios vidinio stabilizavimo arealas. Regioninę svarbą turintis Žaliosios girios vidinio stabilizavimo arealas (nedidelė dalis pietvakariniame Biržų rajono savivaldybės pakraštyje).
- Rajoninės ir vietinės svarbos vidinio stabilizavimo arealai: Biržų, Pabiržės, Medžvalakių, Guodžių, Dvargalių, Jackonių, Didžiosios Panemunės, Apušynės, Gulbinų Karklinų, Aukštuolių, Skriaudupio, Papilio, Vėliškių, Kyliškių, Griauzdės, Vaiginų, Pariškių.

Didžioji vidinio stabilizavimo arealams priskiriamų teritorijų dalis apimdama stambius rajono teritorijoje esančius miškų priskiriama patikimo geoekologinio potencialo kategorijai. Mažesnė dalis susieta su stambiai mozaikiškoms agrarinėmis-miškingomis teritorijomis, kurioms priskirta silpno ir pažeisto geoekologinio potencialo kategorija. Todėl didesnei vidinio stabilizavimo arealų daliai numatomas **D** tvarkymo tipas, pagal kurį būtina išlaikyti teritorijų natūralumą.

Nustatytos šios, kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipus išreiškiančios gamtinio karkaso teritorijų tvarkymo kryptys ir jų sąsajos su esamoje būklės analizės metu identifikuotu GK teritorijos dalių geoekologiniu potencialu:

- 1) (D) tvarkymo tipas (*Natūralus kraštovaizdžio pobūdžio palaikymas ir saugojimas.*). Atitinka patikimo geoekologinio potencialo teritorijos (T1, M1, S1);
- 2) (E) tvarkymo tipas (*Natūralaus kraštovaizdžio pobūdžio atstatymas (Esamo kraštovaizdžio natūralumo palaikymas ir stiprinimas).*). Atitinka riboto geoekologinio potencialo teritorijos (T2, M2, S2);
- 3) (F) tvarkymo tipas (*Grąžinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai.*). Atitinka silpno geoekologinio potencialo teritorijos (T2, M2, S2);
- 4) (G) tvarkymo tipas (*Kraštovaizdžio natūralumą atstatančių elementų integravimas ir atkūrimas pažeistose urbanizuotose teritorijose.*). Atitinka pažeisto geoekologinio potencialo teritorijos (T3, M3, S3).

Siekiant gamtiniam karkasui priskiriamų teritorijų ekologinio bei teritorinio optimizavimo formuojant sprendinius tikslinga atlikti šiuos GK teritorijų optimizavimu susijusius veiksmus:

- a.) detalizuoti ir patikslinti gamtinio karkaso komponentų ribas, tuo pačiu integruojant vietinės svarbos GK elementus.
- b.) remiantis esamų atskirų gamtinio karkaso dalių geoekologiniu potencialu numatyti jų tvarkymo kryptis
- c.) identifikuoti tvarkymo kryptyse numatytų veiksmų realizavimo priemonės.

Teritorijoje lokalizuoto gamtinio karkaso formavimo politikos ir funkcinėse zonose numatytų kraštovaizdžio formavimo kryptių realizavimo įmanoma siekti šiais pagrindiniais būdais:

- palaikant fizinių bei juridinių asmenų teikiamas gamtinio kraštovaizdžio natūralumo didinimo iniciatyvas;
- ieškant bei skatinant gamtinio kraštovaizdžio natūralumo didinimo iniciatyvas bei investicijas;
- gamtinio kraštovaizdžio natūralumo didinimo iniciatyvų aktyvus organizacinis bei finansinis rėmimas optimizuojant valstybės ir (arba) savivaldybės mokestinę politiką.

Gamtinio karkaso reglamentas teritoriškai diferencijuojamas pagal į jo sudėtį patenkančių žemės naudmenų ūkines kategorijas. Gamtinio karkaso teritorijose skatinama veikla, kuria užtikrinama kraštovaizdžio ekologinė pusiausvyra, saugomas natūralus kraštovaizdžio pobūdis, palaikoma ir didinama gamtinė įvairovė, vykdomi rekultivacijos bei renatūralizacijos darbai. Leidžiama veikla, kuri užtikrina kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą

ir ekosistemų stabilumą, atkuria pažeistas ekosistemas ir yra vykdoma pagal teritorijų planavimo darbuose įtvirtintas nuostatas.

6.1.1. lentelė. Gamtinio karkaso teritorijų struktūra (ha / %) Biržų rajono teritorijoje

Gamtinio karkaso sudėtinės dalys	Biržų rajono teritorija (147329,55 ha / %)
GEOEKOLOGINĖS TAKOSKYROS (T)	22534,02/ 15,29
VIDINIO STABILIZAVIMO AREALAI (S)	46906,82/ 31,84
MIGRACINIAI KORIDORIAI (M)	19611,04/ 13,31
VISAS GAMTINIS KARKASAS	89051,88 / 60,44

Kiekvienoje iš paminėtų Biržų rajono savivaldybės teritorijoje lokalizuotų gamtinio karkaso dalių teoriškai galimi keturi skirtingi gamtinio karkaso teritorijų tvarkymo krypčių tipai (D;E;F;G). Ši GK teritorijų tvarkymo tipų grupė siejasi su gamtinėmis ar santykinai gamtinėmis skirtingu laipsniu antropogeniškai paveiktomis teritorijomis, kur tvarkymo tipai sudėlioti gamtinio karkaso teritorijos dalių geoekologinio potencialo mažėjimo ir atitinkamai teritorijų natūralumą atstatančių priemonių intensyvėjimo linkme.

6.1.2. lentelė. Gamtinio karkaso teritorijų struktūra pagal tvarkymo tipus (ha / %) Biržų rajono teritorijoje.

Gamtinio karkaso sudėtinės dalys	Biržų rajono teritorija (147329,55 ha / %)
Natūralus kraštovaizdžio pobūdžio palaikymas ir saugojimas (D)	29215,72/ 19,83
Natūralaus kraštovaizdžio pobūdžio atstatymas (Esamo kraštovaizdžio natūralumo palaikymas ir stiprinimas) (E)	16025,56/ 10,87
Grąžinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai (F)	42001,44/ 28,51
Kraštovaizdžio natūralumą atstatančių elementų integravimas ir atkūrimas pažeistose urbanizuotose teritorijose (G)	1809,16/ 1,23
VISAS GAMTINIS KARKASAS	89051,88/ 60,44

D. Natūralus kraštovaizdžio pobūdžio palaikymas ir saugojimas. Gamtinio karkaso teritorijų dalys, kuriose išlaikomas ir stiprinamas esamas natūralus kraštovaizdžio pobūdis.

Pastarojo tipo GK teritorijų tvarkymo arealų plotai tiesiogiai koreliuoja su natūraliausiomis (miškais apaugusiomis), mažiausiai antropogeniškai paveiktomis Biržų rajono savivaldybės teritorijos dalimis. Jos, savo ruožtu, siejasi su didžiausią natūralumą išlaikiusiais miškų masyvais rytinėje ir centrinėje rajono dalyje (sutampa su rajono teritorijoje išskirtų GK Stabilizavimo arealų plotais), taip pat vakariniame ir pietiniame pakraščiuose, kur sutampa su mišku apaugusios geoekologinės takoskyros dalimis. Nemaža dalis šiam tipui priskiriamų plotų sutampa su Biržų girios biosferos poligonu.

Šio tipo arealus ištisai arba su nedideliais atvirų plotų tarpais dengia natūrali sumedėjusių augalų danga. Pastariesiems arealams būdingi mažiausi priežiūros ir planuojamų pokyčių mastai. Jiems būtinas esamos augalijos dangos struktūros ir jos natūralumo išsaugojimas, tolydžiai vykdant pagrindinį miško naudojimą ir parenkant kirtimo būdus, mažiau įtakojančius miško ekosistemos pokyčius. D tvarkymo tipo arealai – Biržų rajono savivaldybės teritorijoje perspektyvoje susijęs su racionalaus subalansuoto miškų ūkio vedimu, optimalios amžiaus struktūros išlaikymu, miškų regeneracinio potencialo išsaugojimu, rekreacinio naudojimo reguliavimu

bei nustatyto režimo užtikrinimu šiose zonose įsteigtoms saugomoms teritorijoms. Šiam tvarkymo tipui priskiriamos zonos, atsižvelgiant į jų geoekologinį potencialą įvardintos kaip patikimo geoekologinio potencialo.

Teritorijų ūkinio naudojimo pobūdis. Pagrindinė šių teritorijų naudojimo kryptis yra tausojantis miškų ūkis. Veikla susijusi su racionaliu šalutinių miško išteklių panaudojimu. Poilsinis turizmas, rekreaciniu požiūriu, atraktyviosiose vietose tvarkomas derinant naudojimo pobūdį su konkrečių teritorijų naudojimo reglamentu. Mišku neapaugusiose teritorijos dalyse, kurių šiam tvarkymo tipui priskirtose teritorijose yra mažai - ekologinio-tausojančio žemės dirbimo sistemos diegimas.

E. Natūralaus kraštovaizdžio pobūdžio atstatymas (Esamo kraštovaizdžio natūralumo palaikymas ir stiprinimas). Gamtinio karkaso ir (ar) želdynų sistemos dalys, kuriose būtinas natūralių kraštovaizdžio komponentų atstatymas ir gausinimas.

Šio tipo gamtinio karkaso reglamentavimo ir tvarkymo arealai yra palyginus tolygiai išsidėstę Biržų rajono savivaldybės teritorijoje lokalizuoto gamtinio karkaso plotuose, daugiausia mišrios žemės naudmenų mozaikos teritorijose, kuriose kaitaliojasi miškai, pelkės, ežerai su žemės ūkio naudmenomis. Arba teritoriškai susieta su intensyvaus karsto zona ar upių takoskyrose esančiais miškais, taip pat vietomis apima smulkius, seklius ir agrariškai įsivintus rajono teritorijoje esančius slėniukus. Pastarųjų teritorijų tvarkymas yra kiek sudėtingesnis, nes būtinas atkuriamųjų priemonių taikymas gamtinės struktūros galioms stiprinti. Joms būtini didesni performavimo mastai susiję su santykinai nedidelėmis materialinėmis sąnaudomis – t.y. pirminės natūralios augmenijos struktūros atkūrimas – medžių įveisimas, savaiminės renatūralizacijos skatinimas, didinant sumedėjusios augmenijos plotus ir tuo pačiu žemės ūkio naudmenų sąskaidą. Sumedėjusios augmenijos plotų gausinimą būtina derinti su kraštovaizdžio estetinių savybių formavimu ir išlaikymu. Šias zonas tikslinga įvardinti riboto geoekologinio potencialo gamtinio karkaso teritorijomis.

Teritorijų ūkinio naudojimo pobūdis. Svarbiausia šių teritorijų naudojimo kryptis yra vidutinio stambumo ir smulkus ūkis su ganyklinės žemdirbystės (pieno ūkiai ir galvijų auginimas), daržininkystės, sodininkystės specializacijomis. Esami ūkiai palaipsniui turėtų būti orientuojami į ekologinius ar pereinamojo tipo tvaraus ūkininkavimo (kaimo turizmo arba agroturizmo) ūkius. Dalis dirbamų žemių laipsniškai verčiamos į pievas ir ganyklas. Užtikrinamas didesnis natūralių ir kanalizuočių vandentėkmių apsaugos zonų plotis. Didinama stambių dirbamų laukų masių sąskaida įveisiant apsaugines želdinių grupes bei juostas arba palaikant savaiminės renatūralizacijos procesus pasenusių ir pažeistų melioracijos sistemų plotuose. Galimas miškingumo didinimas, apželdinant ir savaiminės renatūralizacijos keliu, jei tai pagerintų ekologines ir estetines kraštovaizdžio savybes.

F. Gražinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai (agrarinėse teritorijose). Gamtinio karkaso ir (ar) želdynų sistemos dalys, kuriose būtinas natūralių kraštovaizdžio komponentų atstatymas ir gausinimas.

Pastarojo tipo gamtinio karkaso tvarkymo ir reglamentavimo arealai Biržų rajono savivaldybės teritorijoje užima tarpinę padėtį tarp urbanizuotų, agrariškai įsivintų ir natūralių plotų. Pastarasis tvarkymo tipas dažniausiai taikytinas žmogaus ūkinės veiklos stipriai pakeistose ir gamtiniu požiūriu pažeistose gamtinio karkaso teritorijos dalyse. Šioms zonoms priskirtų teritorijų dalis apimdama smulkius, seklius ir agrariškai įsivintus rajono teritorijoje esančius slėniukus. Tai melioracijos ir intensyvaus žemės dirbimo rezultatas. Šiose GK tvarkymo zonose kraštovaizdžio formavimas susijęs su natūralios gamtinės aplinkos atkūrimu. Pastarąsias zonas, konstatuojant esamą situaciją, galima būtų įvardinti kaip silpną ir pažeistą geoekologinio potencialo.

Teritorijų ūkinio naudojimo pobūdis. Būtinas orientavimasis ir laipsniškas perėjimas prie vidutinio stambumo ir smulkus ūkio su ganyklinės žemdirbystės, daržininkystės, sodininkystės specializacijomis. Skatintinas ekologinių – agroturizmo ūkių kūrimas. Šiose teritorijose būtinas žemėnaudos sąskaidos didinimas įveisiant įvairaus dydžio

želdinių juostas bei grupes ar masyvus. Būtinai teritorijos miškingumo didinimas dirbtinai apželdant ir savaiminės renatūralizacijos keliu, naudojamų mažai našių ir nenaudojamų žemių sąskaita, jei tai pagerintų ekologines ir nepakenktų estetinėms kraštovaizdžio savybėms. Šiai zonai būtini didžiausi žemėnaudos struktūros pakeitimai ir žemės dirbimo sistemos perorientavimo mastai.

G. Kraštovaizdžio natūralumą ir gyvybingumą atstatančių elementų integravimas ir atkūrimas pažeistose teritorijose. Gamtinio karkaso ir (ar) želdynų sistemos dalys, kuriose būtinas natūralių kraštovaizdžio komponentų atstatymas ir gausinimas.

Stipriai pažeisto (degraduoto gamtinio karkaso teritorijos) – probleminiai gamtinio karkaso plotai – tai gamtinio karkaso užimamos teritorijos dalys kurios persidengia su urbanistinio karkaso ašimis, branduoliais, ar tiesiog yra užimtose kompaktiškai urbanizuotomis (ne sodybinis užstatymas) teritorijomis.

Pastarojo tvarkymo tipo teritorijos užima santykinai mažą gamtinio karkaso sistemos dalį, ir susiję su teritorijomis, kuriose, siekiant pagerinti ekologinę būklę yra tikslinga nedidinti užstatymo ir išlaikyti kiek įmanoma didesnę želdynų ploto dalį. Biržų rajono savivaldybės dalyje lokalizuotos gamtinio karkaso dalys kertančiuose tankiai urbanizuotose miesto, miestelių ar kaimų teritorijose nustato svarbiausius teritorinius gamtinio kraštovaizdžio išsaugojimo prioritetus, pagrindines kraštovarkos kryptis ir priemones, kurių sėkmingas įgyvendinimas būtinas bendrai planuojamos teritorijos ekologiškai pusiausvyrai palaikyti.

Gamtinio karkaso funkcinėse dalyse išskirtų tvarkymo zonų nuostatas sunkiausia realizuoti sankirtose su urbanizuotomis, planuojamomis urbanizuoti ar intensyviai žemės ūkio teritorijomis. Tokiais atvejais reikėtų ieškoti alternatyvių sprendimų tenkinančių skirtingų funkcinių zonų nuostatas.

Būtina pastebėti, kad Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniuose ekologinis tinklas yra sudėtinė ir neatsiejama gamtinio karkaso dalis.

Ekologinis tinklas gamtinio karkaso sudėtyje jungia didžiausią bioekologinę svarbą turinčias buveines – ekologinio tinklo branduolius – valstybines saugomas teritorijas bei didžiausią bioekologinę svarbą turinčias ir Biržų rajono savivaldybės teritorijoje esančias Natura 2000 teritorijas. Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose, vadovaujantis Lietuvos Respublikoje galiojančiais teisės aktais, yra draudžiama veikla, galinti turėti neigiamą poveikį saugomoms natūralioms buveinėms, rūšių buveinėms ir saugomoms augalų bei gyvūnų rūšims. Leidžiama tokia veikla, kuri užtikrina tinkamą buveinių ir rūšių būklę. Veikla turi būti vykdoma atsižvelgiant į konkrečius buveinių tipus ar rūšis ir remiantis teritorijų planavimo dokumentais ir (ar) gamtotvarkos planais. Valstybinėse saugomose teritorijose, veikla vykdoma vadovaujantis šių teritorijų specialiojo planavimo dokumentuose nustatytas reglamentas.

Ekologinių koridorių, jungiančių ekologinio tinklo branduolius, funkcijas atlieka bet kurio geoekologinio potencialo gamtinio karkaso teritorijos, ypač migracijos koridoriai, būtinos gyvūnų rūšių migracijai ir paplitimui, taip pat genetinei informacijai tarp atskirų populiacijų apsikeisti. Siekiant išsaugoti rūšių migracijos galimybes teritorijose aplink branduolius ir branduolius jungiančiuose koridoriuose būtina riboti ūkinę veiklą, skatinti darniai naudoti žemę, ekstensyviai ūkininkauti, pageidautina, mažesniuose ūkiuose. Taip pat remti vietinius ūkininkus, skiriant kompensacijas/išmokas pagal agrarinės aplinkosaugos priemones tam, kad žemė būtų dirbama gamtai palankiu būdu.

Apsauginės ekologinio tinklo zonos funkcijas atlieka natūralumą išlaikiusios gamtinės teritorijos ir gamtinio karkaso elementai, esantys aplink ekologinio tinklo branduolius ir ekologinius koridorius. Šiose teritorijose skatinama ekstensyvi, ekologinė žemdirbystė ir agrarinės aplinkosaugos priemonių taikymas.

6.2. Saugomų teritorijų ir biologinės įvairovės apsauga

Bendrąją Biržų rajono savivaldybės teritorijos gamtinio kraštovaizdžio įvairovės (jo geogenetinio fondo) apsaugos sistemą užtikrina specialus pagal LR Saugomų teritorijų įstatymą įsteigtų instituciškai (turinčių administraciją) ir neinstituciškai organizuotų konservacinės apsaugos prioriteto (išsaugančių) (1) bei kompleksinių saugomų teritorijų tinklas (2). Gamtinio – kultūrinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugos sistemai Biržų rajono savivaldybėje priklauso šios saugomų teritorijų grupės:

- *Institucinės saugomos teritorijos (valstybinis parkas);*
- *Neinstitucinės saugomos teritorijos (biosferos poligonai, valstybiniai draustiniai).*

1 *Konservacinės apsaugos prioriteto (išsaugančios) teritorijos* – teritorijos, kuriose saugomi unikalūs arba tipiški gamtinio ir (ar) kultūrinio kraštovaizdžio kompleksai bei objektai ir biologinė įvairovė.
2 *Kompleksinės saugomos teritorijos* – gamtiniu ir (ar) kultūriniu vientisumu pasižyminčios teritorijos, kuriose pagal bendrą apsaugos, tvarkymo ir naudojimo programą sujungiamos įvairių apsaugos kryptų prioriteto taip pat rekreacinės ir ūkinės zonos.

Dabartinę Biržų rajono saugomų teritorijų sistemą formuoja valstybiniai draustiniai, valstybiniai parkai ir biosferos poligonai, kurie bendrai apima apie 21,5 % teritorijos (šalyje apie 15,3 %) ir tuo pačiu integruoja gamtos ir kultūros paveldo teritorijų ir objektų apsaugą.

Biržų regioninis parkas įsteigtas siekiant išsaugoti gamtos ir kultūros paveldo bei rekreaciniu požiūriu vertingus Rytų Aukštaitijos kraštovaizdžio kompleksus, jų gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes, jas tvarkyti ir racionaliai naudoti. Pagal gamtos ir kultūros vertybių pobūdį, apsaugos formas ir rekreacinio bei gamybinio naudojimo galimybes paminėtose kompleksinės apsaugos teritorijose yra išskirtos šios funkcinės (funkcinio prioriteto) zonos: konservacinio, apsauginio, rekreacinio ir ūkinio prioriteto. Didžiausią ploto dalį sudaro gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugą realizuojančios konservacinės zonos.

6.2.1 lentelė. *Gamtinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugą vykdančios konservacinės zonos, esančios Biržų r. teritorijos ribose).*

Eil. Nr.	Kategorija Pavadinimas	Plotas (ha)	Savivaldybė	Apsaugos tikslai
<i>R e g i o n i n i a i p a r k a i</i>				
1.	Biržų	14534 (13088)	Biržų raj. Pasvalio raj.	Išsaugoti Lietuvos karstinio regiono kraštovaizdį, jo gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes
<i>G e o l o g i n i a i d r a u s t i n i a i</i>				
3.	Nemunėlio - Apaščios	296	Biržų raj.	Išsaugoti viršutinio devono periodo dolomito ir mergelio atodangas Nemunėlio ir Apaščios upių atkarpose
<i>G e o m o r f o l o g i n i a i d r a u s t i n i a i</i>				
6.	Guodžių	484	Biržų raj.	Išsaugoti reljefą pailgų moreninių kalvų, atskirtų tokios pat pailgos formos slėnių, būdingą Mūšos-Nemunėlio moreninei lygumai
<i>B o t a n i n i a i d r a u s t i n i a i</i>				
8.	Biržų girios	144	Biržų raj.	Išsaugoti būdingas Biržų girios augalų bendrijas
	Latvelių	100	Biržų raj.	Išsaugoti Vakarų Aukštaitijos geobotaninio rajono miško augalijos kompleksą su retų rūšių augalų augimvietėmis
<i>B i o s f e r o s p o l i g o n a i</i>				

	Biržų girios	17683	Biržų raj.	Išsaugoti Biržų girios ekosistemą, ypač siekiant išlaikyti juodojo gandro (<i>Ciconia nigra</i>), jerubės (<i>Bonasia bonasia</i>), gervės (<i>Grus grus</i>), uralinės pelėdos (<i>Strix uralensis</i>), žvirblinės pelėdos (<i>Glaucidium passerinum</i>) ir pilkosios meletos (<i>Picus canus</i>) populiacijas teritorijoje
	Žaliosios girios	14173 (5)	Biržų raj., Panevėžio raj.	Išsaugoti Žaliosios girios ekosistemą, ypač siekiant išlaikyti juodojo gandro (<i>Ciconia nigra</i>), vapsvaėdžio (<i>Pernis apivorus</i>), žvirblinės pelėdos (<i>Glaucidium passerinum</i>) populiacijas teritorijoje

Pagal Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo 4 straipsnio 4 punktą, Vyriausybės patvirtintų specialiojo teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai turi aukštesnę teisinę galią už savivaldybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendinius ir privalomai taikomi savivaldybėms rengiant, keičiant ar koreguojant savivaldybės lygmens teritorijų planavimo dokumentus. Siekiant išvengti dviprasmiškų bendrojo plano ir saugomos teritorijos specialiųjų planų (Biržų regioninio parko ir jo ribų plano, Biržų regioninio parko tvarkymo plano) sprendinių interpretavimo bei papildomos naštos koreguojant ar keičiant saugomos teritorijos specialiųjų planų sprendinius, savivaldybės administracijos direktoriui (bendrojo plano organizatoriui) keisti atitinkamai ir savivaldybės teritorijos bendrąjį planą, Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijos alternatyvose numatoma vientisa funkcinė zona - Biržų regioninio parko teritorijos zona. Šioje funkcinėje zonoje, teritorijų vystymas bei veikla jose bendrojo plano apimtyje nedetalizuojami, nurodoma, jog veikla vykdoma pagal Biržų regioninio parko tvarkymo planą, Biržų regioninio parko ir jo ribų planą bei kitus saugomas teritorijas ir veiklą jose reglamentuojančius teisės aktus.

Bendrojo plano sprendiniuose laikomasi principo, kad Biržų rajono savivaldybės teritorijoje, išskyrus Biržų regioninio parko teritoriją (kur teritorija vystoma vadovaujantis aukščiau minėtais saugomų teritorijų specialiaisiais planais), nenumatomos naujos urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų funkcinės zonos kitose saugomose teritorijose – draustiniuose, biosferos poligonuose, Natura 2000 teritorijose. Biržų biosferos poligono teritorijai numatoma miškų ir miškingų teritorijų funkcinė zona. Žaliosios girios biosferos poligonui, kuris yra labai maža dalimi Biržų rajono teritorijoje numatoma taip pat miškų ir miškingų teritorijų funkcinė zona. Draustiniuose bei Natura 2000 teritorijose pagal atskirą teritorijos pobūdį numatomos miškų ir miškingų teritorijų, vandenų, žemės ūkio teritorijų funkcinės zonos. Pagal šių teritorijų jautrumą, lygiagrečiai funkciniam zonavimui formuojamos atitinkamos kraštovaizdžio tvarkymo zonos kurios nusako konservacinės apsaugos, tausojančių naudojimą. Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo sprendiniuose Biržų regioninio parko teritorijoje yra vykdomas planuojamo Biržų miesto aplinkkelio sprendinio, kuris jau buvo numatytas galiojančiame Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane, tęstinumas.

Biržų rajono savivaldybėje nėra suformuotas vietinio lygmens – savivaldybių saugomų draustinių tinklas. Šiuo metu nėra atlikta tyrimų, studijų pagrindžiančių atskirų vertybių apsaugos poreikį savivaldybės lygmens saugomoms teritorijoms steigti. Tuo atveju, jei atsirastų poreikis savivaldybės lygmens saugomų teritorijų steigimui ateityje, tai gali būti atliekama nekeičiant šio bendrojo plano keitimo sprendinių.

Biržų rajono teritorijoje yra 22 valstybės saugomų gamtos paveldo objektų, iš jų – 8 geologiniai, 3 hidrogeologiniai ir 11 botaniniai. Dalis iš jų patenka į kompleksinės apsaugos teritoriją esančią savivaldybės teritorijos ribose. (6.2.3. *lentelė*). Savivaldybės saugomų gamtos paveldo objektų Biržų rajono savivaldybės teritorijoje nėra. Biržų r. savivaldybės bendrajame plane pasiūlymai dėl naujų gamtos paveldo objektų steigimo neteikiami. Tai būtų specialaus aplinkosauginio planavimo dokumentų tikslas.

6.2.3. lentelė. Valstybės saugomi gamtos paveldo objektai Biržų rajono savivaldybės teritorijoje

Eil. Nr.	Pavadinimas	Vietovė, saugoma teritorija
Biržų rajonas		
Geologiniai objektai		
1.	Ievos duobė	Biržų regioninis parkas, Karajimiškio kraštovaizdžio draustinis
2.	Jaronio duobė	Biržų regioninis parkas, Tatulos kraštovaizdžio draustinis
3.	Karvės ola	Biržų regioninis parkas, Karajimiškio kraštovaizdžio draustinis
4.	Kiršonių akmuo	Biržų regioninis parkas, Tatulos kraštovaizdžio draustinis
5.	Lapės ola	Biržų regioninis parkas, Karajimiškio kraštovaizdžio draustinis
6.	Muoriškių atodanga	Nemunėlio-Apaščios valstybinis geologinis draustinis
7.	Tabokinės atodanga	Nemunėlio-Apaščios valstybinis geologinis draustinis
8.	Velniapilio uola	-
Hidrogeologiniai objektai		
9.	Likėnų šaltinis	Biržų regioninis parkas, Tatulos kraštovaizdžio draustinis
10.	Salomėjos šaltinis	Biržų regioninis parkas, Tatulos kraštovaizdžio draustinis
11.	Smardonės šaltinis	Biržų regioninis parkas
Botaniniai objektai		
12.	Dauguviečių maumedis	
13.	Jurgio Bielinio Ažuolas	
14.	Kaunių Ažuolas	Biržų regioninis parkas
15.	Mantagailišio dvaro septynkamienis uosis	Biržų regioninis parkas, Karajimiškio kraštovaizdžio draustinis
16.	Mantagailišio pušis	Biržų regioninis parkas, Karajimiškio kraštovaizdžio draustinis
17.	Nemunėlio Radviliškio liepa	
18.	Nemunėlio Radviliškio maumedis	
19.	Padaičių miško ažuolas	Biržų regioninis parkas
20.	Padvariečių eglė	
21.	Pasienio ažuolas	
22.	Sandariškių ažuolas	

Vertingiausi gamtos paveldo objektai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. kovo 20 d. nutarimu Nr. 311 „Dėl gamtos paminklų paskelbimo“ (Žin., 2000, 24 – 621) paskelbti **gamtos paminklais**.

6.3. Biologinės įvairovės apsauga

Bendrąją Biržų rajono savivaldybės teritorijos biologinės įvairovės (genetinio fondo) apsaugą užtikrina speciali pagal LR Saugomų teritorijų įstatymą įsteigtų saugomų teritorijų sistema bei su ja koordinuojamas ir jai subordinuojamas pagal Europos Sąjungos paukščių (EEC 79/409) ir buveinių (EEC 92/43) Direktyvas pradėtas formuoti europinę biologinę svarbą turinčių *Natura 2000* teritorijų tinklas.

Biologinės įvairovės apsaugos sistemai Biržų rajono savivaldybėje priklauso šios saugomų teritorijų grupės:

- 1) nacionalinės institucinės saugomos teritorijos: Biržų regioninis parkas.

2) nacionalinę ST sistemą perdengiančio Europos ekologinio tinklo *Natura 2000* teritorijos:

- Paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST);
- Buveinių apsaugai svarbios teritorijos (BAST).

Didelė dalis Biržų rajono teritorijoje esančio Biržų regioninio parko gamtinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugą vykdančios konservacinės zonos – draustiniai (6.2.1 lentelė), tuo pačiu vykdo ir biologinės įvairovės apsaugą. Atskirų biologinės įvairovės apsaugai skirtų specializuotų – valstybinių botaninių draustinių Biržų rajono savivaldybės teritorijoje yra 2 (Biržų girios ir Latvelių botaniniai draustiniai). Be tikslingos apsaugos teritorijų biologinės įvairovės apsaugos tikslus savo nuostatose visada turi kiti siauresnio profilio draustiniai – geomorfologiniai (*Guodžių*), geomorfologiniai (*Nemunėlio-Aspės*). Biologinės įvairovės apsaugą užtikrinti taip pat padeda biosferos poligonai – į savivaldybės teritoriją patenkanti nedidelė dalis Žaliosios girios biosferos poligono ir visa apimtimi rajono teritorijoje esantis Biržų girios biosferos poligonas, kurio steigimo tikslas – išsaugoti Biržų girios ekosistemą, ypač siekiant išlaikyti juodojo gandro (*Ciconia nigra*), jerubės (*Bonasia bonasia*), gervės (*Grus grus*), uralinės pelėdos (*Strix uralensis*), žvirblinės pelėdos (*Glaucidium passerinum*) ir pilkosios meletos (*Picus canus*) populiacijas teritorijoje.

Konkrečių Biržų rajono teritorijoje biologinės įvairovės apsaugą vykdančių saugomų teritorijų suvestinė pagal *Natūra 2000* kategorijas pateikiama 6.3.1 ir 6.3.2 lentelėse.

6.3.1. lentelė. Paukščių apsaugai svarbios teritorijos Biržų rajono savivaldybės teritorijoje

Eil. Nr.	Lietuvos Respublikos saugomos teritorijos arba jų dalys	Paukščių apsaugai svarbi teritorija	Aptinkama europinės svarbos saugomų rūšių paukščių; teritorijos svarba migruojantiems paukščiams	Pastabos dėl paukščių apsaugai svarbios teritorijos ribų
1.	Biržų girios biosferos poligonas	Biržų giria, (Biržų r.) LTBIRB001	Juodųjų gandrų (<i>Ciconia nigra</i>), mažųjų erelių rėksnių (<i>Aquila pomarina</i>), jerubių (<i>Bonasia bonasia</i>), griežlės (<i>Crex crex</i>), gervės (<i>Grus grus</i>), uralinės pelėdos (<i>Strix uralensis</i>), žvirblinės pelėdos (<i>Glaucidium passerinum</i>), pilkosios meletos (<i>Picus canus</i>), tripirščių genų (<i>Picoides tridactylus</i>) apsaugai	Ribos sutampa su Biržų girios biosferos poligono ribomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymu Nr. D1-590
2	Žaliosios girios biosferos poligonas	Žalioji giria LTPANB001	Juodųjų gandrų (<i>Ciconia nigra</i>), vapsvaėdžių (<i>Pernis apivorus</i>), žvirblinės pelėdos (<i>Glaucidium passerinum</i>) apsaugai	Ribos sutampa su Žaliosios girios biosferos poligono ribomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. D1-629
3		Nemunėlio upės slėnis LTBIRB002	Griežlės (<i>Crex crex</i>) apsaugai	Ribos nustatomos pagal planą (LR aplinkos ministro 2014 m. kovo 14 d. įsakymo Nr. D1-284, 15 priedas)

Šaltinis: LR Vyriausybės nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. balandžio 8 d. nutarimo NR. 399 „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų arba jų dalių, kuriose yra paukščių apsaugai svarbių teritorijų, sąrašo patvirtinimo ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų nustatymo“ pakeitimo (Žin., 2006, Nr. 92-3635)

6.3.2 lentelė. Vietovės, atitinkančios gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus (sąrašas skirtas pateikti Europos komisijai) Biržų rajono savivaldybės teritorijoje.

Eil. Nr	Vietovės pavadinimas	Kodas	Pastabos dėl vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, ribų	Vertybės, dėl kurių atrinkta vietovė ⁽¹⁾
1.	Biržų giria	LTBIR0006	Biržų girios biosferos poligonas	9010 Vakarų taiga; 9020 Plačialapių ir mišrūs miškai; 9050 Žolių turtingi eglynai; 9080 Pelkėti lapuočių miškai; Lūšis; Ūdra; Baltamargė šaškytė; Didysis auksinukas
2.	Daudžgirių miškas	LTBIR0002	Biržų regioninis parkas, dalis Daudžgirių botaninio draustinio	9020, Plačialapių ir mišrūs miškai; 91D0, Pelkiniai miškai
3	Gipso karsto ežerai ir jų apyežerės	LTBIR0004	Biržų regioninis parkas, Kirkilų kraštovaizdžio draustinis ir dalis parko ekologinės apsaugos zonos)	3190, Gipso karsto ežerai
4.	Nemunėlio iš Apaščios upių slėniai	LTBIR0003	Nemunėlio-Apaščios geologinis draustinis (dalis)	6210 Stepinės pievos; 6430 Eutrofiniai aukštieji žolynai; 6450 Aliuvinės pievos; 6510 Šienaujamos mezofitų pievos; 8210 Karbonatinių uolienu atodangos; 9180 Griovų ir šlaitų miškai; 91E0 Aliuviniai miškai; 91F0 Paupių guobynai; Ovalioji geldutė; Paprastasis kūjagalvis; Paprastasis kirtiklis; Ūdra
5.	Žalioji giria	LTPAN0006	Žaliosios girios biosferos poligonas ir aplinkinės teritorijos	Didysis auksinukas; Lūšis; Vėjalandė šilagėlė; 3150, Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis; 6230, Rūšių turtingi briedgaurnai; 6270, Rūšių turtingi smilgynai; 6410, Melvenynai; 6450, Aliuvinės pievos; 6510, Šienaujamos mezofitų pievos; 7110, Aktyvios aukštapelkės; 7120, Degradavusios aukštapelkės; 7160, Nekalkingi šaltiniai ir šaltinių uotos pelkės; 9010, Vakarų taiga; 9020, Plačialapių ir mišrūs miškai; 9050, Žolių turtingi eglynai; 9070, Medžiais apaugusios ganyklos; 9080, Pelkėti lapuočių miškai; 91D0, Pelkiniai miškai; 91E0, Aliuviniai miškai
6.	Ažuolynės miškas	LTBIR0008	Biržų regioninis parkas	9020, Plačialapių ir mišrūs miškai; 9080, Pelkėti lapuočių miškai
7.	Padaičių miškas	LTBIR0009	Biržų regioninis parkas	9020, Plačialapių ir mišrūs miškai
8.	Drąseikių kaimo apylinkės	LTBIR0007	Biržų regioninis parkas	3190, Gipso karsto ežerai
9.	Karajimiškio kaimo apylinkės	LTBIR0005	Biržų regioninis parkas	3190 Gipso karsto ežerai; 8310 Olos

Saltinis: LR aplinkos ministro įsakymas „Dėl vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos komisijai, patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 105 – 3908; 106; 107; 108); LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkos ministro 2005 m. birželio 15d. įsakymo Nr. D1-302 „Dėl vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos komisijai, patvirtinimo“ pakeitimo (Žin., 2006, Nr. 124-4709)

Europos Bendrijos svarbos buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų tvarkymo ypatumus nustato Vyriausybės patvirtinti Bendrieji buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai (Žin., 2004, Nr. 41-1335; 2006, Nr.44-1606).

Biologinės įvairovės apsaugos plėtojimo pagrindimas reikalauja gana detalių, savivaldybės bendrojo plano rengimo užduotims nepriklausančių, teritorijos botaninių bei zoologinių tyrimų ir jo apimtyje negali būti įvykdomas. Todėl tikslinga tik perteikti kompleksinei gamtinio kraštovaizdžio įvairovės apsaugai skirtus pasiūlymus, turinčius vidines nuostatas biologinės įvairovės apsaugai stiprinti bei galimus koordinacinius pasiūlymus dėl geresnio esamos gamtinės įvairovės apsaugos sistemos suderinimo. Savivaldybės lygmenyje būtų aktualu parengti teritorijos kompleksinį biologinės įvairovės įvertinimą, išskiriant atskirus gamtinius kompleksus, kuriuose yra saugomų ir retų rūšių bei inicijuojant savivaldybės saugomų draustinių ir /ar gamtos paveldo objektų steigimą.

6.4. Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo kryptys

Kraštovaizdžio tvarkymo strategija - kraštovaizdžio struktūros formavimo ir tvarkymo kryptis, apsprendžiama teritorijoje nustatyto funkcinio prioriteto bei jos kraštovaizdžio naudojimo ir apsaugos santykinio intensyvumo laipsnio. Biržų bendrojo plano korektūros bendrųjų sprendinių dokumente identifiкуoti kraštovaizdžio tvarkymo strategijos tipai ir nustatyti jų arealai sudaro kraštovaizdžio foną, kuriame realizuojasi ir kartu funkcionuoja atraminės urbanistinio-ūkinio vystymo bei ekologinio kompensavimo struktūros.

Siektinas kraštovaizdžio kokybės tikslas – kiekvienam skirtingo tipo kraštovaizdžio teritoriniams vienetams nustatomas formuotinas jų struktūros etalonas, atitinkantis šalyje turimus viešąjį interesą atspindinčius visuomenės ekologinės ekonominės sąmonės standartus bei mokslškai pagrįstus kraštovaizdžio struktūros rodiklius, kurie užtikrintų jos ekologinį tvarumą, psichologinį komfortiškumą ir socialinį-ekonominį žemėnaudos racionalumą.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo bendrųjų sprendinių rengimo stadijoje laikomasi Nacionaliniame kraštovaizdžio tvarkymo plane taikytų metodologinių kraštovaizdžio tvarkymo strategijų išskyrimo nuostatų. Kraštovaizdžio tvarkymo strategijų zonų sistemos kūrimo metodinį pamatą formuoja šios žemiau išvardintos principinės planuojamo kraštovaizdžio kategorijos:

- 1) intensyviai antropogeniškai keičiamas ir technogenizuojamas kraštovaizdis urbanistinio karkaso centruose, antropogeninės įtakos arealuose bei urbanistinės integracijos jungtyse;
- 2) vyraujančio intensyvaus naudojimo agrarinių ir miškingų teritorijų kraštovaizdis;
- 3) vyraujančio tausojančio naudojimo agrarinių ir miškingų teritorijų kraštovaizdis gamtinio karkaso įtakos arealuose;
- 4) vyraujančio konservacinio naudojimo prioriteto kraštovaizdis arealuose su gausiais konservacinę vertę turinčiais gamtiniais bei kultūriniais teritoriniais kompleksais

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo bendrųjų sprendinių (konceptijos) rengimo stadijoje kraštovaizdžio tvarkymo strategijų zonos yra išskiriamos remiantis esamos būklės erdvinės analizės duomenimis (išvadomis), įvertinus svarbiausių funkcinį prioritetų pasiskirstymą rajono teritorijoje, teritorijos naudojimo ir apsaugos santykinį laipsnį, o taip pat remiantis:

- 1) Biržų rajono savivaldybės teritorijos įvairaus hierarchinio rango kraštovaizdžio morfologinių vienetų (ruožų, sričių, rajonų) gamtinio ir sukultūrinimo pobūdžio vertinimu atliktu esamos būklės analizės rengimo metu. Tai sudaro prielaidas objektyviau teritoriškai diferencijuoti plotus pagal jų vystymo intensyvumą bei naudojimo režimo pobūdį;
- 2) Biržų rajono savivaldybės teritorijos kraštovaizdžio vizualinės struktūros tipų ir estetinio potencialo vertinimu schema (Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas), padedanti formuoti kraštovaizdžio tvarkymo zonų vizualinio reguliavimo nuostatas;
- 3) Biržų rajono savivaldybės teritorijos gamtinio karkaso lokalizacija ir jo geoekologinio potencialo vertinimu (brėžinys „Biržų rajono savivaldybės bendrojo plano keitimas. Esama būklė. Saugomos ir gamtinio karkaso

teritorijos“), leidžiančios teritoriniu atžvilgiu objektyviau numatyti teritorijos vystymo intensyvumą, ypač tausojančio naudojimo zonas bei nustatyti šių teritorijų naudojimo režimo pobūdį;

- 4) Patvirtintais kompleksiniais (bendraisiais) planais;
- 5) Patvirtintais saugomų teritorijų kraštovaizdžio tvarkymo planais;
- 7) Miškų ūkinių grupių nustatymo planai.

Remiantis Nacionaliniu kraštovaizdžio planu bei jį atitinkamai detalizuojant bei konkretizuojant stambesniame mastelyje, pagal teritorijos vystymo strategijos pobūdį Biržų rajono savivaldybės teritorijoje teoriškai gali būti nustatomos tokios kraštovaizdžio tvarkymo strategijos:

SAUGANČIO IR TAUSOJANČIO NAUDOJIMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

VYRAUJANČIOS KONSERVACINĖS APSAUGOS STRATEGIJŲ GRUPĖ

- 1 - Konservacinės apsaugos strategija*
- 2 - Konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo strategija*

VYRAUJANČIO REKREACINIO NAUDOJIMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

- 3a - Rekreacinio naudojimo ir funkcinės konversijos strategija*
- 3b - Intensyvaus rekreacinio naudojimo strategija*

VYRAUJANČIO TAUSOJANČIO BIOPRODUKČINIO NAUDOJIMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

- 4a - Tausojančio bioprodukcinio naudojimo ir konservacijos strategija*
- 4b - Tausojančio bioprodukcinio naudojimo karstiniame regione strategija*
- 4c - Tausojančio bioprodukcinio naudojimo strategija*
- 4d – Bioprodukcinio naudojimo ir dalinės konservacijos reglamentai*
- 4b-u - tausojančio bioprodukcinio naudojimo su neurbanizuojamomis, nekompaktiško (išsklaidyto) užstatymo teritorijų (kaimai, viensėdžiai, jų grupės) vystymo (labai ekstensyvaus užstatymo plėtojimas siejamas su atitinkamu naudmenų struktūros formavimu, skirtu optimalesnei erdvinei kraštovaizdžio struktūrai užtikrinti) strategija.*

INTENSYVAUS NAUDOJIMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

VYRAUJANČIO INTENSYVAUS BIOPRODUKČINIO NAUDOJIMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

- 5a - Bioprodukcinio naudojimo ir dalinės konservacijos strategija*
- 5b - Intensyvaus bioprodukcinio naudojimo strategija*
- 5b-u intensyvaus bioprodukcinio naudojimo su neurbanizuotomis ir neurbanizuojamomis, nekompaktiško (išsklaidyto) užstatymo teritorijų (kaimai, viensėdžiai, jų grupės) vystymo (labai ekstensyvaus užstatymo plėtojimas siejamas su atitinkamu naudmenų struktūros formavimu, skirtu optimalesnei erdvinei kraštovaizdžio struktūrai užtikrinti) strategija.*

VYRAUJANČIO URBANISTINIO VYSTYMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

- 6a - Ekstensyvios urbanizacijos strategija*
- 6b Urbanizacijos strategija:*
 - 6b1 – urbanizuotų mažo intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (gyvenvietės, kaimai, sodininkų bendrijos) vystymo (naujos plėtros) strategija.*
 - 6b2 – urbanizuotų intensyvaus ir vidutinio intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (miestai, miesteliai, gyvenvietės - A, B, C, a lygmens urbanistinės integracijos centrai) vystymo (saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategija.*

VYRAUJANČIO TECHNOLOGINIO VYSTYMO STRATEGIJŲ GRUPĖ**7a - Infrastruktūros ir pramonės kompleksų formavimo strategija****7b - Kasybos vystymo strategija**

Išanalizavus realią situaciją konstatuota, kad Biržų raj. savivaldybės teritorijoje didesniuose ar mažesniuose plotuose pasireiškia visos, išskyrus 1; 3a ir 7b, teoriškai išskirtos strategijos.

Vyraujančios konservacinės apsaugos strategijų grupėje pirmasis **(1)** kraštovaizdžio tvarkymo strategijų tipas, kurios vystymas apima nustatytų aplinkosauginių reglamentų ir konservacinės funkcijos realizavimo efektyvumo užtikrinimą, Biržų rajono teritorijoje nėra identifikuotas.

Antrasis **(2)** šios grupės kraštovaizdžio tvarkymo strategijų tipas yra polifunkcinis, jis nustatytas esamai Biržų regioninio parko teritorijai, kurios tvarkymas siejamas ne tik su ekologinių reikalavimų laikymusi, kraštovaizdžio gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimu, bet ir su ekstensyvia rekreacija bei pažintiniu turizmu, intensyvaus bioprodukcinio ūkio santykinės reikšmės mažėjimu, prioritetą teikiant tausojančio bioprodukcinio ūkio vystymui.

Vyraujančio rekreacinio naudojimo strategijų grupėje skiriami du kraštovaizdžio tvarkymo strategijų tipai **(3a, 3b)**, kurie yra taikomi esamo bei perspektyvinio rekreacinio naudojimo arealams, kuriuose tikslinga formuoti ir palaikyti rekreacinį kraštovaizdį su rekreacijai palankia aplinka bei reikalinga infrastruktūra. Pirmoji šios grupės tvarkymo strategija **(3a)** Biržų rajono teritorijoje nenumatyta, dėl to, kad šio tipo teritorijoms priskiriami santykinai didelį rekreacinį potencialą turinčios ir šiuo metu vidutiniškai intensyviai ir intensyviai naudojamos teritorijos, kurios gamtiškai susietos su miškingo – agrarinio, arba miškingo kraštovaizdžio upių slėniais. Tokių teritorijų BP nėra numatyta. Biržų rajono teritorijoje identifikuotos tos teritorijos, kurių perspektyvinis naudojimas yra siejamas su būtinu funkcinės konversijos (pertvarkos) plėtojimu, pirmiausiai bioprodukcinio ūkio santykinės reikšmės mažėjimu ir rekreacinio-turistinio naudojimo svarbos augimu. Biržų rajono teritorijoje tokio pobūdžio režimas **(3b)** numatomas Nemunėlio upės prieigose, Biržų miesto pietinėje dalyje, bei Rovėjos up. aukštupio ruože.

Vyraujančio tausojančio bioprodukcinio naudojimo strategijų tarpe ketvirtosios **(4)** grupės strategijos atstovauja esamas ir planuojamas saugomas teritorijas (valstybinius draustinius, NATURA 2000 teritorijas) **(4a)**, pagrindines nacionalinės ir regioninės svarbos gamtinio karkaso teritorijas, kurios persidengia su ekologiniu požiūriu ypač svarbiomis aktyvaus gipso karsto raiškos teritorijomis - **(4b)**, pagrindines nacionalinės ir regioninės svarbos gamtinio karkaso teritorijomis nepapuošančiomis į intensyvaus karsto zoną - **(4c)**, bei nacionalinės ir regioninės svarbos gamtinio karkaso plotai (vidinio stabilizavimo arealai), apimantys Biržų girios teritoriją, kuriame naudojimo režimas derinamas su dalinės koncentracijos reglamentais - **(4d)**. Visose šiose teritorijose numatomas dominuojantis tausojantis bioprodukcinis naudojimas. Tam tikrose tausojančio bioprodukcinio naudojimo zonose su neurbanizuojamomis, nekompaktiško (išsklaidyto) užstatymo teritorijų (kaimai, viensėdžiai, jų grupės) vystymas (labai ekstensyvaus užstatymo plėtojimas) siejamas su ekologiškai ir estetiškai pagrįstu žemės naudmenų struktūros formavimu, kuris užtikrintų teritorijos geoekologinį optimalumą **(4b-u)**.

Tausojančio naudojimo arealų vystymas turi atitikti palaikomojo vystymo sampratą, kuri įpareigoja adaptuoti esamą naudojimą, atsižvelgiant į vietos gamtinio pagrindo specifiką ir laikantis ekologinių teritorijos tvarkymo reikalavimų. Vieni iš pagrindinių tikslų turėtų būti gamybinių procesų ekologizavimo, kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros užtikrinimo ir palaikymo siekimas.

Vyraujančio intensyvaus bioprodukcinio naudojimo strategijų grupę. Biržų rajono teritorijoje sudaro žymesnių ekologinių ribojimų nekeliantys didesnėje rajono teritorijos dalyje esančių stipriai agrarizuotų molingų, vietomis banguotų ir gūbriuotų lygumų kraštovaizdžio arealai (atskiri į gamtinio karkaso plotus nepatenkantys šiaurinės, rytinės ir pietrytinės teritorijos dalies ruožai) **(5)**, kuriuose rekomenduojama išlaikyti intensyvų bioprodukcinį naudojimą, ieškant optimalių šios veiklos realizavimo formų, užtikrinant racionalų ir efektyvų turimų išteklių

naudojimą (dirvožemio derlingumo ir produktyvumo išlaikymą), bei aplinkosauginių reikalavimų laikymąsi orientuotą į hidrologinių ir biologinių resursų apsaugą. Vienoje iš bendrųjų sprendinių alternatyvų teikiamas siūlymas tam tikrose intensyvaus bioprodukcinio naudojimo zonose su neurbanizuotomis ir neurbanizuojamomis, nekompaktiško (išsklaidyto) užstatymo teritorijų (kaimai, viensėdžiai, jų grupės) vystymą (labai ekstensyvaus užstatymo plėtojimas sieti su atitinkamu naudmenų struktūros formavimu, skirtu optimalėsnei erdvinei kraštovaizdžio struktūrai užtikrinti) **(5b-u)**.

Vyraujančio urbanistinio vystymo strategijų grupė: Biržų rajono urbanizuojamų teritorijų, esančių urbanistinių centrų įtakos zonoje, vystymo (užstatymo plėtojimas siejamas su atitinkamu naudmenų struktūros formavimu, skirtu optimalėsnei erdvinei kraštovaizdžio struktūrai užtikrinti) strategija **(6a)** bei urbanistinių centrų ir kompaktiško užstatymo teritorijų vystymo (naujos plėtros, saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategija **(6b)**. Pastaroji yra skirstoma į du potipius:

- **6b1** – urbanizuotų mažo intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (gyvenvietės, kaimai, sodininkų bendrijos) vystymo (naujos plėtros) strategija, Biržų rajono teritorijoje siejama su miestelių, kurie nepriskirti nei vienai iš vystymo kategorijų, teritorijomis.
- **6b2** – urbanizuotų intensyvaus ir vidutinio intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (miestai, miesteliai, gyvenvietės - A, B, C, a lygmens urbanistinės integracijos centrai) vystymo (saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategija. Biržų rajono teritorijoje šiam potipiui priskiriamos Vabalninkas, Papilys ir kito atitinkamo lygmens urbanizuotų vietovių teritorijos.

Vyraujančio technologinio vystymo strategijų grupė taikoma pramoninių-logistinių kompleksų **(7a)** bei kasybos karjerų teritorijoms **(7b)**.

Miškingas kraštovaizdis (m):

m2 – Konservacinis-tausojantis miškingas kraštovaizdis (miškas 90 – 100%; agrarinių naudmenų 0 – 10%) su griežtesnę kraštovaizdžio ekologinę apsaugą užtikrinančiu naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su ypatingą konservacinę bei rekreacinę vertę turinčių teritorijų, tvarų naudojimą ir vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų strategijos tipu **(B 2)**. Ši integruotos konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų formavimo strategija, Biržų rajono bendrojo plano atveju, taikoma Biržų regioninio parko sudėtyje esančio Daudžgirių botaninio draustinio teritorijoje su dominuojančia konservacine paskirtimi. Teritorijos perspektyvinis naudojimas siejamas su mažo intensyvumo, dažniausiai su natūralaus (gamtinio) pobūdžio, pokyčiais.

m4 - tausojantis intensyvus miškingas kraštovaizdis (miškas 90 – 100%; agrarinių naudmenų 0 – 10%) su įvairaus pobūdžio kraštovaizdžio ekologinę apsaugą užtikrinančiu naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su padidinta ekologine ir vietomis rekreacinę reikšmę turinčių miškingų teritorijų tvairiu ir tolydžiu naudojimu, kuris užtikrintų tvarkymo reglamentų strategijos **(D 4c)** įgyvendinimą. Ši tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentų formavimo strategija Biržų rajono teritorijos bendrojo plano sprendiniuose taikoma ganėtinai nedidelėje miškingo kraštovaizdžio dalyje (miškingoje rajono teritorijose lokalizuoto gamtinio karkaso dalyje). Teritorija turi patikimą geoekologinį potencialą. Esant ribotam geoekologiniam potencialui ir pagrįstam poreikiui, būtina taikyti mažo intensyvumo tvarkymo priemonės, susijusias su natūralaus (gamtinio) pobūdžio pokyčiais (apmiškinimas savaiminės renatūralizacijos būdu).

m5 – intensyvus - konservacinis miškingas kraštovaizdis (miškas 90 – 100%; agrarinių naudmenų 0 – 10%) su įvairaus pobūdžio kraštovaizdžio dalinę konservaciją užtikrinančiu naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su padidinta ekologine ir vietomis rekreacinę reikšmę turinčių miškingų teritorijų tvariu ir tolydžiu naudojimu, kuris užtikrintų tvarkymo reglamentų strategijos (**D 4c**) pietinėje rajono dalyje esančia regioninės svarbos gamtinio karkaso teritorijoje ir (**D4d**) Biržų girios teritorijoje įgyvendinimą. Ši intensyvi dalinės konservacijos naudojimo reglamentų formavimo strategija Biržų rajono teritorijos bendrojo plano sprendiniuose taikoma miškingo kraštovaizdžio arealuose (miškingose rajono teritorijose lokalizuoto gamtinio karkaso dalyse). Teritorijoms nustatytas patikimas geoekologinį potencialą. Esant ribotam geoekologiniam potencialui ir pagrįstam poreikiui, būtina taikyti mažo intensyvumo tvarkymo priemonės, susijusias su natūralaus (gamtinio) pobūdžio pokyčiais (apmiškinimas savaiminės renatūralizacijos būdu).

Miškingas agrarinis kraštovaizdis (ma):

ma2 - *Miškingas agrarinis kraštovaizdis (miškas 50 – 70%; agro 30 – 40%; urbo 0 – 5%) su griežtesnę kraštovaizdžio ekologinę apsaugą užtikrinančiu naudojimu.*

Šios teritorijos kraštovaizdžio tvarkymas Biržų rajono teritorijoje daugiausiai siejamas su integruotos konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**B 2**). Tai ypač didelę aplinkosauginę ir rekreacinę vertę turinčių teritorijų tvarų naudojimą, gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija. Ji orientuota į integruotą konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų formavimą. Ši reglamentų kryptis nustatyta Biržų rajone esančio Biržų regioninio parko Kirdonių botaninio, dalinai Tatulos kraštovaizdžio draustinių plotuose bei ekologinio apsaugos prioriteto zonos dalyje, su esamu miškingu agrariniu kraštovaizdžiu. Šiose teritorijose būtina derinti konservacinius, rekreacinius, miškų ir žemės ūkinės veiklos interesus, užtikrinti prioritetinę draustiniuose esančių kraštovaizdžio vertybių apsaugą, sudaryti sąlygas fragmentiškai pasireiškiančios ekstensyvos žemdirbystės fragmentų apsaugai, užtikrinti esamų miškų plotų ir juose esančios biologinės įvairovės apsaugą, vėlinant kirtimo amžių, formuojant ir išlaikant didesnę dalį pribręstančių ir gamtinės brandos amžių pasiekusių miškų. Laikantis nurodyto žemės mišku apaugusių ir atvirų naudmenų santykio, būtina išlaikyti esamą kraštovaizdžio vaizdingumo pobūdį. Taip pat, esant galimybėms, didinti jo pražvelgiamumo savybes, formuojant naujas panoramines perspektyvas, tuo pačiu susiejant jas su linijiniais rekreacinės infrastruktūros elementais (automobilių, dviračių ir pėsčiųjų keliais). Planuojamos tvarkymo zonos atžvilgiu, taikytinas perspektyvinis naudojimas, siejamas su mažo intensyvumo ir apimties funkciniais pokyčiais.

ma3 - *Miškingas agrarinis kraštovaizdis (miškas 50 – 70%; agro 30 – 40%; urbo 0 – 5%) su tausojančio pobūdžio kraštovaizdžio ekologinę apsaugą užtikrinančiu naudojimu.*

Šios teritorijos kraštovaizdžio tvarkymas Biržų rajono teritorijoje daugiausiai siejamas su integruotos konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**B 2**). Tai ypač didelę aplinkosauginę ir rekreacinę vertę turinčių teritorijų tvarų naudojimą, gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija. Ji orientuota į integruotą konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų formavimą. Ši reglamentų kryptis nustatyta Biržų rajone esančio Biržų regioninio parko ekologinio apsaugos prioriteto zonos dalyje, su esamu miškingu agrariniu kraštovaizdžiu. Tai racionalų kraštovaizdžio naudojimą ir rekreacinės aplinkos apsaugą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija, kuri Biržų rajono teritorijoje taikoma įvairaus dydžio miškingo agrarinio kraštovaizdžio plotuose, priskirtuose gamtinio karkaso teritorijoms, kurių identifiкуotas geoekologinis potencialas svyruoja nuo riboto iki pažeisto. Šių teritorijų perspektyvinis naudojimas siejamas su intensyviais, didesnės apimties funkciniais pokyčiais, susijusiais su teritorijų natūralizavimu, įvairiomis priemonėmis mažinant agrarizacijos intensyvumą. Taip pat taikytinos priemonės, susijusios su kraštovaizdžio horizontalios sąskaidos didinimu esamų miškų masėms pakraščiuose, agrariškai įsavitų plotų mozaikiškumo didinimu, įveisiant apsauginius želdinius, o taip pat su ramaus pobūdžio rekreacinio turistinio naudojimo (gamtinis, pažintinis, ekologinis turizmas) svarbos didinimu.

ma4 - Miškingas agrarinis kraštovaizdis (miškas 50 – 70%; agro 30 – 40%; urbo 0 – 5%) su tausojančio intensyvaus pobūdžio teritoriniu požiūriu diferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**D 4c**). Tai didelę aplinkosauginę ir rekreacinę vertę turinčių teritorijų, tvarų naudojimą ir gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija. Ji orientuota į integruotų konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų formavimą. Ši reglamentų kryptis miškingame agrariniame kraštovaizdyje nustatyta Biržų rajono savivaldybės teritorijoje lokalizuoto gamtinio karkaso dalyje, kurioje būtina derinti konservacinius, rekreacinius ir miškų ūkinės veiklos interesus, užtikrinti prioritetinę kraštovaizdžio vertybių apsaugą, sudaryti sąlygas ekstensyvios žemdirbystės fragmentų apsaugai, užtikrinti esamų miškų plotų ir juose esančios biologinės įvairovės apsaugą, formuojant ir išlaikant didesnę dalį pribrestančių ir gamtinės brandos amžių pasiekusių miškų. Laikantis nurodyto žemės mišku apaugusių ir atvirų naudmenų santykio, būtina išlaikyti esamą kraštovaizdžio vaizdingumo pobūdį. Taip pat, esant galimybėms, didinti jo pražvelgiamumo savybes. Kitai daliai pastarojo kraštovaizdžio tipo teritorijos siejamos su (**E 5b**) tvarkymo reglamentų strategija, kuria rekomenduojama išlaikyti intensyvių bioprodukcinį naudojimą, ieškant optimalių šios veiklos realizavimo formų, užtikrinant racionalų ir efektyvų turimų išteklių naudojimą (dirvožemio derlingumo ir produktyvumo išlaikymą), bei aplinkosauginių reikalavimų laikymąsi orientuotą į hidrologinių ir biologinių resursų apsaugą.

ma5 - Miškingas agrarinis kraštovaizdis (miškas 50 – 70%; agro 30 – 40%; urbo 0 – 5%) su intensyvaus - konservacinio pobūdžio teritoriniu požiūriu diferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**D 4c**). Tai didelę aplinkosauginę ir rekreacinę vertę turinčių teritorijų, tvarų naudojimą ir gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija. Ji orientuota į integruotų konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų formavimą. Ši reglamentų kryptis miškingame agrariniame kraštovaizdyje nustatyta Biržų rajono savivaldybės teritorijoje lokalizuoto gamtinio karkaso dalyje, kur identifiкуotas pažeistas geoekologinis potencialas. Teritorijoje būtina derinti konservacinius, rekreacinius ir miškų ūkinės veiklos interesus, užtikrinti prioritetinę kraštovaizdžio vertybių apsaugą, sudaryti sąlygas ekstensyvios žemdirbystės fragmentų apsaugai, užtikrinti esamų miškų plotų ir juose esančios biologinės įvairovės apsaugą, formuojant ir išlaikant didesnę dalį pribrestančių ir gamtinės brandos amžių pasiekusių miškų. Laikantis nurodyto žemės mišku apaugusių ir atvirų naudmenų santykio, būtina išlaikyti esamą kraštovaizdžio vaizdingumo pobūdį. Taip pat, esant galimybėms, didinti jo pražvelgiamumo savybes.

ma6 - Miškingas agrarinis kraštovaizdis (miškas 50 – 70%; agro 30 – 40%; urbo 0 – 5%) su intensyvaus pobūdžio teritoriniu požiūriu diferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su intensyvaus bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**E 5b**). Didelę ūkinę reikšmę turinčių teritorijų tvarų ir tolydų naudojimą užtikrinanti tvarkymo reglamentų formavimo strategija. Ši reglamentų kryptis miškingame agrariniame kraštovaizdyje nustatyta Biržų rajono savivaldybės rytinėje - pietrytinėje dalyse, kur būtina derinti intensyvios miškų ir žemės ūkinės veiklos interesus, užtikrinti, ūkiniu požiūriu, racionalų ir tolygų esamų miškų naudojimą. Laikantis nurodyto žemės mišku apaugusių ir atvirų naudmenų santykio, būtina išlaikyti esamą kraštovaizdžio vaizdingumo pobūdį.

Miškingas pelkėtas kraštovaizdis (mt):

mt5; Miškingas pelkėtas kraštovaizdis (miškas 70 – 90%; pelkės-ežerai 10 – 30%) su intensyvaus- konservacinio pobūdžio kraštovaizdžio ekologinę apsaugą užtikrinančiu naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**D 4c**). Tai didelę aplinkosauginę ir rekreacinę vertę turinčių teritorijų, tvarų naudojimą ir gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija. Ji orientuota į integruotą konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų formavimą. Ši reglamentų kryptis nustatyta miškingo pelkėto kraštovaizdžio plotuose. Šiose teritorijose būtina derinti konservacinius, rekreacinius, miškų interesus, , užtikrinti esamų miškų plotų ir juose esančios biologinės įvairovės apsaugą vėlinant kirtimo amžių, formuojant ir išlaikant didesnę dalį pribirstančių ir gamtinės brandos amžių pasiekusių miškų. Planuojamos tvarkymo zonos atžvilgiu taikytinas perspektyvinis naudojimas siejamas su mažo intensyvumo ir apimties funkciniais pokyčiais.

Agrarinis miškingas kraštovaizdis (am):

am2 - Agrarinis miškingas kraštovaizdis (agro50 – 70%; miškas 30 – 40%; urbo 0 – 5%) su griežtesnę kraštovaizdžio ekologinę apsaugą užtikrinančiu naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas Biržų rajono teritorijoje daugiausiai siejamas su integruotos konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**B 2**). Tai ypač didelę aplinkosauginę ir rekreacinę vertę turinčių teritorijų tvarų naudojimą, gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija. Ji orientuota į integruotą konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų formavimą. Ši reglamentų kryptis nustatyta Biržų rajone esančio Biržų regioninio parko Padaičių ir Drąseikių geologiniais, dalinai Tatulos ir Karajimiškio kraštovaizdžio, bei Užbalių telmologinio draustinių teritorijose. Šiose teritorijose būtina derinti konservacinius, rekreacinius, miškų ir žemės ūkinės veiklos interesus, užtikrinti prioritetinę draustiniuose esančių kraštovaizdžio vertybių apsaugą, sudaryti sąlygas fragmentiškai pasireiškiančios ekstensyvos žemdirbystės fragmentų apsaugai, užtikrinti esamų miškų plotų ir juose esančios biologinės įvairovės apsaugą. Laikantis nurodyto žemės mišku apaugusių ir atvirų naudmenų santykio, būtina išlaikyti esamą kraštovaizdžio vaizdingumo pobūdį. Taip pat, esant galimybėms, didinti jo pražvelgiamumo savybes, formuojant naujas panoramines perspektyvas, tuo pačiu susiejant jas su linijiniais rekreacinės infrastruktūros elementais (automobilių, dviračių ir pėsčiųjų keliais).

am3 - Agrarinis miškingas kraštovaizdis (agro50 – 70%; miškas 30 – 40%; urbo 0 – 5%) su tausojančio pobūdžio kraštovaizdžio ekologinę apsaugą užtikrinančiu naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**D 4c**). Tai racionalų kraštovaizdžio naudojimą ir rekreacinės aplinkos apsaugą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija, kuri Biržų rajono teritorijoje taikoma arealams, sutampantiems su pažeisto geoekologinio potencialo gamtinio karkaso bei ekologiškai jautrių teritorijų plotais su dominuojančiomis žemės ūkio naudmenomis. Šių teritorijų perspektyvinis naudojimas siejamas su vidutinio arba didelio intensyvumo bei apimties funkciniais pokyčiais. Visu pirma, su miškų ūkio raiškos intensyvumo didinimu, kraštovaizdžio horizontalios sąskaidos didinimu esamų miškų masių pakraščiuose, agrariškai įsavitų plotų mozaikiškumo didinimu, įveisiant apsauginius želdinius, o taip pat, su ramaus pobūdžio rekreacinio turistinio naudojimo (gamtinis, pažintinis, ekologinis turizmas) svarbos didinimu.

Kitai daliai pastarojo kraštovaizdžio tipo teritorijos siejamos su (**D 4b**) tvarkymo reglamentų strategija, kur pagrindinės nacionalinės ir regioninės svarbos gamtinio karkaso teritorijos persidengia su ekologiniu požūriu ypač svarbiomis aktyvaus gipso karsto raiškos teritorijomis, turėtų būti taikomos kompleksinės specialiosios agrotechninės priemonės, skatintinama žemės ūkio naudmenų fragmentacija formuojant apsaugines želdinių juostas palei žemėvaldų ribas ir (arba) hidrografiniais objektais.

Am4 - Agrarinis miškingas kraštovaizdis (agro50 – 70%; miškas 30 – 40%; urbo 0 – 5%) su tausojančio – intensyvaus pobūdžio kraštovaizdžio ekologinę apsaugą užtikrinančiu naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**D 4c**). Tai racionalų kraštovaizdžio naudojimą ir rekreacinės aplinkos apsaugą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija, kuri Biržų rajono teritorijoje taikoma arealams, sutampantiems su pažeisto geoekologinio potencialo gamtinio karkaso bei ekologiškai jautrių teritorijų plotais su dominuojančiomis žemės ūkio naudmenomis. Šių teritorijų perspektyvinis naudojimas siejamas su vidutinio arba didelio intensyvumo bei apimties funkciniais pokyčiais. Visu pirma, su miškų ūkio raiškos intensyvumo didinimu, kraštovaizdžio horizontalios sąskaidos didinimu esamų miškų masių pakraščiuose, agrariškai įsavitų plotų mozaikiškumo didinimu, įveisiant apsauginius želdinius, o taip pat, su ramaus pobūdžio rekreacinio turistinio naudojimo (gamtinis, pažintinis, ekologinis turizmas) svarbos didinimu.

Kitai daliai pastarojo kraštovaizdžio tipo teritorijos siejamos su (**D 4b**) tvarkymo reglamentų strategija, kur pagrindinės nacionalinės ir regioninės svarbos gamtinio karkaso teritorijos persidengia su ekologiniu požiūriu ypač svarbiomis aktyvaus gipso karsto raiškos teritorijomis, kurioms turi būti taikomos kompleksinės specialiosios agrotechninės priemonės, skatintinama žemės ūkio naudmenų fragmentacija formuojant apsaugines želdinių juostas palei žemėvaldų ribas ir (arba) hidrografiniais objektais, miškų ūkio raiškos intensyvumo didinimu.

Dar viena dalis šio kraštovaizdžio tipo teritorijos siejama su (**E 5b**) tvarkymo reglamentų strategija, kuria rekomenduojama išlaikyti intensyvų bioprodukcinį naudojimą, ieškant optimalių šios veiklos realizavimo formų, užtikrinant racionalų ir efektyvų turimų išteklių naudojimą (dirvožemio derlingumo ir produktyvumo išlaikymą), bei aplinkosauginių reikalavimų laikymąsi orientuotą į hidrologinių ir biologinių resursų apsaugą.

am6 - Agrarinis miškingas kraštovaizdis (agro50 – 70%; miškas 30 – 40%; urbo 0 – 5%) su intensyvaus pobūdžio teritorijos naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su intensyvaus bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**E 5b**). Tai intensyvaus bioprodukcinio naudojimo reglamentų formavimo strategija gamtiniu požiūriu palankiose žemdirbystei teritorijose (molinų, vietomis banguotų ir gūbriuotų lygumų arealuose). Biržų rajono savivaldybės teritorijoje pastaroji kraštovaizdžio tvarkymo zona lokalizuota daugiausia centrinėje savivaldybės dalyje. Šių arealų vystymas turi atitikti palaikomojo vystymo sampratą, įpareigojančią adaptuoti esamą naudojimą, laikantis aplinkosauginių teritorijos tvarkymo reikalavimų, siekiant užtikrinti gamybinių procesų ekologiškumą, kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą. Reikėtų vengti, ypač didelio ploto, žemės ūkio naudmenų formavimo. Išsaugoti esamus miško plotus, skatinti žemės ūkio naudmenų fragmentaciją, formuojant apsaugines želdinių juostas palei žemėvaldų ribas ir (arba) hidrografiniais objektais. Fitomelioracijos ir hidrotechninių įrenginių pagalba formuoti pasklidusios taršos neutralizavimo priemonės (apsauginės želdinių juostos, biogenų akumuliacijos baseinai - kūdros).

Mažai daliai pastarojo kraštovaizdžio tipo teritorijos, siejamos su (**D 4b**) tvarkymo reglamentų strategija vakariniame rajono pakraštyje, kur teritorija persidengia su ekologiniu požiūriu ypač svarbiomis aktyvaus gipso karsto raiškos teritorijomis, turi būti taikomos kompleksinės specialiosios agrotechninės priemonės, skatintinama žemės ūkio naudmenų fragmentacija formuojant apsaugines želdinių juostas palei žemėvaldų ribas ir (arba) hidrografiniais objektais, taip pat miškų ūkio raiškos intensyvumo didinimas.

Agrarinis ežeruotas/upėtas kraštovaizdis (ae/s):

ae2 - Agrarinis ežeringas kraštovaizdis (agro 40 – 60%; ežerai 30 – 50%; miškas 0 – 20%) su griežtesnę kraštovaizdžio ekologinę apsaugą užtikrinančiu naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas Biržų rajono teritorijoje siejamas su integruotos konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**B 2**). Tai ypač didelę aplinkosauginę ir rekreacinę vertę

turinčių teritorijų tvarų naudojimą, gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija. Ji orientuota į integruotą konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų formavimą. Ši reglamentų kryptis nustatyta Biržų rajone esančio Biržų regioninio parko didžiąja dalimi Kirkilų kraštovaizdžio draustinio teritorijoje, taip pat daliai ekologinės apsaugos prioriteto teritorijai. Šiose teritorijose būtina derinti konservacinius, rekreacinius, miškų ir žemės ūkinės veiklos interesus, užtikrinti prioritetinę draustiniuose esančių kraštovaizdžio vertybių apsaugą, sudaryti sąlygas fragmentiškai pasireiškiančios ekstensyvos žemdirbystės fragmentų apsaugai, užtikrinti esamų miškų plotų ir juose esančios biologinės įvairovės apsaugą. Laikantis nurodyto žemės mišku apaugusių ir atvirų naudmenų santykio, būtina išlaikyti esamą kraštovaizdžio vaizdingumo pobūdį. Taip pat, esant galimybėms, didinti jo pražvelgiamumo savybes, formuojant naujas panoramines perspektyvas, tuo pačiu susiejant jas su linijiniais rekreacinės infrastruktūros elementais (automobilių, dviračių ir pėsčiųjų keliais).

as4 - Agrarinis upėtas kraštovaizdis (agro 40 – 60%; slėniai 30 – 50%; miškas 0 – 20%) su tausojančio pobūdžio teritoriniu požiūriu nediferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su rekreacinio naudojimo reglamentu (**C 3b**). Biržų rajono teritorijoje šio tipo strategija siejama su būtino funkcinės konversijos (pertvarkos) plėtojimu, pirmiausia bioproductinio ūkio santykinės reikšmės mažėjimu ir rekreacinio – turistinio naudojimo svarbos augimu. Biržų rajono savivaldybės teritorijoje šio kraštovaizdžio tipui toks režimas nustatomas Rovėjos up. aukštesnio ruože.

Agrarinis kraštovaizdis (a):

a2 - Agrarinis kraštovaizdis (agro 80 – 90%; urbo 0 – 10%; miškas 0 – 20%) su konservacinio - tausojančio pobūdžio naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su tausojančio bioproductinio naudojimo reglamentų strategijos tipu nacionalinės ir regioninės svarbos gamtinio karkaso teritorijomis, persidengiančiomis su ekologiniu požiūriu ypač svarbiomis aktyvaus gipso karsto raiškos teritorijomis (**D 4a**). Tai racionalų bioproductinį naudojimą ir rekreacinės aplinkos apsaugą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija, kuri Biržų rajono teritorijoje taikoma arealui sutampančiam su Guodžių geomorfologinio draustinio teritorija.

Tausojančio naudojimo arealų vystymas turi atitikti palaikomojo vystymo sampratą, kuri įpareigoja adaptuoti esamą naudojimą, atsižvelgiant į vietos gamtinio pagrindo specifiką ir laikantis ekologinių teritorijos tvarkymo reikalavimų. Vieni iš pagrindinių tikslų turėtų būti gamybinių procesų ekologizavimo, kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros užtikrinimo ir palaikymo siekimas.

a3 - Agrarinis kraštovaizdis (agro 80 – 90%; urbo 0 – 10%; miškas 0 – 20%) su tausojančio pobūdžio naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas didžiąja dalimi siejamas su intensyvaus bioproductinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**E 5b**). Tai intensyvaus bioproductinio naudojimo reglamentų formavimo strategija, kuri Biržų rajono teritorijoje taikoma žymesnių ekologinių ribojimų nekeliantiems didesnėje rajono teritorijos dalyje esantiems stipriai agrarizuotiems molingų, vietomis banguotų ir gūbriuotų lygumų kraštovaizdžio arealams. Šių teritorijų perspektyvinis naudojimas siejamas su agrariškai įsavitomis teritorijomis, kuriose rekomenduojama išlaikyti intensyvų bioproductinį naudojimą, ieškant optimalių šios veiklos realizavimo formų, užtikrinant racionalų ir efektyvų turimų išteklių naudojimą (dirvožemio derlingumo ir produktyvumo išlaikymą), bei aplinkosauginių reikalavimų laikymąsi orientuotą į hidrologinių ir biologinių resursų apsaugą.

Dar viena dalis šio kraštovaizdžio tipo teritorijos siejama su (**B 2**) tvarkymo reglamentų strategija išskirta Biržų regioninio parko šiaurės vakarinėje teritorijos dalyje, kuria tvarkymas siejamas ne tik su ekologinių reikalavimų laikymusi, kraštovaizdžio gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimu, bet ir su ekstensyvia rekreacija bei pažintiniu

turizmu, intensyvaus bioprodukcinio ūkio santykinės reikšmės mažėjimu, prioritetą teikiant tausojančio bioprodukcinio ūkio vystymui.

a6 - *Agrarinis kraštovaizdis (agro 80 – 90%; urbo 0 – 10%; miškas 0 – 20%) su konservacinio - tausojančio pobūdžio naudojimu.*

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su intensyvaus bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**E 5b**). Tai intensyvaus bioprodukcinio naudojimo reglamentų formavimo strategija gamtiniu požiūriu palankiose žemdirbystei teritorijose. Pastarasis kraštovaizdžio naudojimo tipas išskiriamas šiaurinėje, rytinėje ir pietrytinėje rajono dalyse esančiuose arealuose, nepatenkančiuose į gamtinio karkaso plotus. Pastarosios teritorijos siejamos su stipriai agrariškai įsavitomis teritorijomis, dėl tos priežasties šių arealų vystymas turi atitikti palaikomojo vystymo sampratą, įpareigojančia adaptuoti esamą naudojimą, laikantis aplinkosauginių teritorijos tvarkymo reikalavimų, siekiant užtikrinti gamybinių procesų ekologiškumą, kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, užtikrinant racionalų ir efektyvų turimų išteklių naudojimą (dirvožemio derlingumo ir produktyvumo išlaikymą), bei aplinkosauginių reikalavimų laikymąsi orientuotą į hidrologinių ir biologinių resursų apsaugą.

Agrarinis urbanizuotas kraštovaizdis (au):

au2 - *Agrarinis urbanizuotas kraštovaizdis (agro 60 – 80%; urbo 10 – 20%; miškas 0 – 20%) su tausojančio intensyvaus pobūdžio teritoriniu požiūriu diferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu*

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas Biržų rajono teritorijoje siejamas su integruotos konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**B 2**). Tai ypač didelę aplinkosauginę ir rekreacinę vertę turinčių teritorijų tvarų naudojimą, gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija, kurios tvarkymas siejamas ne tik su ekologinių reikalavimų laikymusi, kraštovaizdžio gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimu, bet ir su ekstensyvia rekreacija bei pažintiniu turizmu, intensyvaus bioprodukcinio ūkio santykinės reikšmės mažėjimu, prioritetą teikiant tausojančio bioprodukcinio ūkio vystymui. Ši reglamentų kryptis nustatyta Biržų rajone esančio Biržų regioninio parko Širvėnos kraštovaizdžio draustinio teritorijoje. Šiose teritorijose būtina derinti konservacinius, rekreacinius, miškų ir žemės ūkinės veiklos interesus, užtikrinti prioritetinę draustiniuose esančių kraštovaizdžio vertybių apsaugą, sudaryti sąlygas fragmentiškai pasireiškiančios ekstensyvios žemdirbystės fragmentų apsaugai, užtikrinti esamų miškų plotų ir juose esančios biologinės įvairovės apsaugą.

au3 - *Agrarinis urbanizuotas kraštovaizdis (agro 60 – 80%; urbo 10 – 20%; miškas 0 – 20%) su tausojančio pobūdžio teritoriniu požiūriu diferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu*

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**D 4c**). Tai intensyvaus bioprodukcinio naudojimo ir ekstensyvios urbanistinės plėtros tvarkymo reglamentų formavimo strategija, šiam kraštovaizdžio tipui Biržų rajono teritorijoje išskirta tik į rytus nuo Biržų miesto esančioje dalinai miškingoje Skratiškių k. teritorijoje, patenkančioje į gamtinio karkaso teritoriją.

Dar viena dalis šio kraštovaizdžio tipo teritorijos siejama su tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**D 4b_u**), kuriuo tam tikrose tausojančio bioprodukcinio naudojimo zonose su neurbanizuojamomis, nekompaktiško (išsklaidyto) užstatymo teritorijų (kaimai, viensėdžiai, jų grupės) vystymą (labai ekstensyvaus užstatymo plėtojimas) sieti su ekologiškai ir estetiškai pagrįstu žemės naudmenų struktūros formavimu, kuris užtikrintų teritorijos geoekologinį optimalumą. Šio kraštovaizdžio tipo teritorija išskirta ryčiau Kilučių ežero.

au4 - *Agrarinis urbanizuotas kraštovaizdis (agro 60 – 80%; urbo 10 – 20%; miškas 0 – 20%) su tausojančio intensyvaus pobūdžio teritoriniu požiūriu diferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu.*

Šių teritorijų tvarkymas siejamas su intensyvaus bioproductinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**E 5b_u**). Tai intensyvaus bioproductinio naudojimo ir ekstensyvos urbanistinės plėtos tvarkymo reglamentų formavimo strategija, Biržų rajono teritorijoje išskirta pietiniame Biržų priemiestyje. Šio tipo kraštovaizdyje intensyvaus bioproductinio naudojimo zonose su neurbanizuotomis ir neurbanizuojamomis, nekompaktiško (išsklaidyto) užstatymo teritorijų (kaimai, viensėdžiai, jų grupės) vystymą (labai ekstensyvaus užstatymo plėtojimas) sieti su atitinkamu naudmenų struktūros formavimu, skirtu optimaliausiai erdvei kraštovaizdžio struktūrai užtikrinti). Šio tipo kraštovaizdyje veikla orientuojama į kraštovaizdį tausojančias ūkinio naudojimo formas ir technologijas, prioritetą skiriant kraštovaizdžio mozaikai atkurti, jai palaikyti ir didinti, vengiant ypač didelio ploto žemės ir miško naudmenų formavimo, naudmenų kontūrus bei agrarinės veiklos kryptis derinant prie reljefo formų, kitų natūralių gamtinių ribų. Šių arealų vystymas turi atitikti tvaraus vystymo sampratą, kuri įpareigoja adaptuoti esamą naudojimą, laikantis ekologinių teritorijos tvarkymo reikalavimų, siekiant užtikrinti gamybinių procesų ekologiškumą, kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą ir greta esančių, gamtinių ir kultūrinių požįrių, vertingų teritorijų apsaugą.

au6 - Agrarinis urbanizuotas kraštovaizdis (agro 60 – 80%; urbo 10 – 20%; miškas 0 – 20%) su intensyvaus pobūdžio teritoriniu požįriu diferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu.

Šių teritorijų tvarkymas siejamas su intensyvaus bioproductinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**E 5b_u**). Tai intensyvaus bioproductinio naudojimo ir ekstensyvos urbanistinės plėtos tvarkymo reglamentų formavimo strategija, Biržų rajono teritorijoje išskirta rytiniame Biržų priemiestyje. Šio tipo kraštovaizdyje intensyvaus bioproductinio naudojimo zonose su neurbanizuotomis ir neurbanizuojamomis, nekompaktiško (išsklaidyto) užstatymo teritorijų (kaimai, viensėdžiai, jų grupės) vystymą (labai ekstensyvaus užstatymo plėtojimas) sieti su atitinkamu naudmenų struktūros formavimu, skirtu optimaliausiai erdvei kraštovaizdžio struktūrai užtikrinti). Dar viena dalis šio kraštovaizdžio tipo teritorijos siejama su intensyvaus bioproductinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**E 5b**). Tai intensyvaus bioproductinio naudojimo reglamentų formavimo strategija gamtinių požįrių palankiose žemdirbystei teritorijose. Pastarasis kraštovaizdžio naudojimo tipas išskiriamas į rytus nuo Biržų miesto esančiame areale, nepatenkančiame į gamtinio karkaso plotus.

Šio tipo kraštovaizdyje veikla orientuojama į kraštovaizdį tausojančias ūkinio naudojimo formas ir technologijas, prioritetą skiriant kraštovaizdžio mozaikai atkurti, jai palaikyti ir didinti, vengiant ypač didelio ploto žemės ir miško naudmenų formavimo, naudmenų kontūrus bei agrarinės veiklos kryptis derinant prie reljefo formų, kitų natūralių gamtinių ribų. Šių arealų vystymas turi atitikti tvaraus vystymo sampratą, kuri įpareigoja adaptuoti esamą naudojimą, laikantis ekologinių teritorijos tvarkymo reikalavimų, siekiant užtikrinti gamybinių procesų ekologiškumą, kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą ir greta esančių, gamtinių ir kultūrinių požįrių, vertingų teritorijų apsaugą.

Agrarinis mažai urbanizuotas kraštovaizdis (au⁴):

au⁴ - Agrarinis urbanizuotas kraštovaizdis (agro 60 – 80%; urbo 10 – 20%; miškas 0 – 20%) su tausojančio intensyvaus pobūdžio teritoriniu požįriu diferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su rekreacinio naudojimo reglamentu (**C 3b**). Biržų rajono teritorijoje šio tipo strategija siejama su būtino funkcinės konversijos (pertvarkos) plėtojimu, pirmiausia bioproductinio ūkio santykinės reikšmės mažėjimu ir rekreacinio – turistinio naudojimo svarbos augimu. Biržų rajono savivaldybės teritorijoje šio kraštovaizdžio tipui toks režimas nustatomas Biržų miesto pietinėje dalyje.

au⁵ - Agrarinis mažai urbanizuotas kraštovaizdis (agro 40 – 60%; urbo 40 – 60%; miškas 0 – 10%) su intensyvaus pobūdžio teritoriniu požįriu diferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su urbanistinių centrų ir kompaktiško užstatymo teritorijų vystymo (naujos plėtros, saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategija (**F 6b1**). Tai urbanizuotų mažo intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (gyvenvietės, kaimai, sodininkų bendrijos) vystymo (naujos plėtros) strategija, Biržų rajono teritorijoje siejama su miestelių, kurie nepriskirti nei vienai iš vystymo kategorijų, teritorijomis. Biržų rajono teritorijoje šio kraštovaizdžio tipo teritorijoms tokia strategija numatyta tik keliose vietose rytinėje Biržų rajono dalyje, ties Gačionių, Kvetkų ir Bruzgulių kaimais.

Urbanizuotas kraštovaizdis (u):

u3 - Urbanistinis - tausojantis kraštovaizdis (urbo 80 – 100%; miškas 0– 10%; agro 0 – 10%) su tausojančio pobūdžio teritoriniu požiūriu diferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su vyraujančio urbanistinių centrų ir kompaktiško užstatymo teritorijų vystymo (naujos plėtros, saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategija (**F 6b**), skirstoma į du potipius, kurie taikomi šiam kraštovaizdžio tipui.

F 6b1 tai urbanizuotų mažo intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (gyvenvietės, kaimai, sodininkų bendrijos) vystymo (naujos plėtros) strategija, Biržų rajono teritorijoje siejama su miestelių, kurie nepriskirti nei vienai iš vystymo kategorijų, teritorijomis. Biržų rajono teritorijoje šio kraštovaizdžio tipo teritorijoms tokia strategija numatyta Šukionių, Gataučių, Daunorių, Daudžgirių, Obelaukių, Pasvaliečių, Smilgių, Pačeriauškės, Juostaviečių ir Suosto kaimų teritorijoms.

F6b2 tai urbanizuotų intensyvaus ir vidutinio intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (miestai, miesteliai, gyvenvietės - A, B, C, a lygmens urbanistinės integracijos centrai) vystymo (saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategija. Biržų rajono teritorijoje u3 kraštovaizdžio arealui taikoma šio potipio strategija numatyta Kratiškių kaime.

u4 - Urbanistinis - tausojantis kraštovaizdis (urbo 80 – 100%; miškas 0– 10%; agro 0 – 10%) su intensyvaus – tausojančio pobūdžio teritoriniu požiūriu diferencijuotu mišriu teritorijos naudojimu.

Dalis šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su vyraujančio urbanistinių centrų ir kompaktiško užstatymo teritorijų vystymo (naujos plėtros, saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategijos tipu (**F 6b1**). Biržų rajono teritorijoje šiam kraštovaizdžio tipui priskiriami Biržų miesto dalis, siejami su mažaaukščio užstatymo teritorijomis, kurių atskiros dalys ar visas plotas patenka į gamtinį karkasą. Joms nustatyti ekstensyvos urbanizacijos reglamentai, kurie užtikrina šiose kraštovaizdžio tvarkymo zonose mažesnį užstatymo tankį, žemesnį aukštumą, atitinkamą priklausomųjų ir atskirųjų želdynų formavimą.

Kita dalis šio tipo kraštovaizdžio arealų siejama su tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**D 4b_u**), kuriuo tam tikrose tausojančio bioprodukcinio naudojimo zonose su neurbanizuojamomis, nekompaktiško (išsklaidyto) užstatymo teritorijų (kaimai, viensėdžiai, jų grupės) vystymą (labai ekstensyvaus užstatymo plėtojimas) sieti su ekologiškai ir estetiškai pagrįstu žemės naudmenų struktūros formavimu, kuris užtikrintų teritorijos geoekologinį optimalumą. Šio kraštovaizdžio tipo teritorija išskirta Biržų mieste.

Nedidelė dalis šio tipo kraštovaizdžio arealų išskirta Biržų regioninio parko teritorijoje, kur jiems taikoma integruotos konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų strategija (**B 2**). Tai ypač didelę aplinkosauginę ir rekreacinę vertę turinčių teritorijų tvarų naudojimą, gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija, kurios tvarkymas siejamas ne tik su ekologinių reikalavimų laikymusi, kraštovaizdžio gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimu, bet ir su ekstensyvia rekreacija bei pažintiniu turizmu, intensyvaus bioprodukcinio ūkio santykinės reikšmės mažėjimu, prioritetą teikiant tausojančio bioprodukcinio ūkio vystymui.

u5 - Urbanistinis kraštovaizdis (urbo 80 – 100%; miškas 0– 10%; agro 0 – 10%) su intensyvaus - konservacinio pobūdžio teritorijos naudojimu.

Didelė dalis šio tipo kraštovaizdžio arealų siejama su tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentų strategijos tipu (**D 4b_u**), kuriuo tam tikrose tausojančio bioprodukcinio naudojimo zonose su neurbanizuojamomis, nekompaktiško (išsklaidyto) užstatymo teritorijų (kaimai, viensėdžiai, jų grupės) vystymą (labai ekstensyvaus užstatymo plėtojimas) sieji su ekologiškai ir estetiškai pagrįstu žemės naudmenų struktūros formavimu, kuris užtikrintų teritorijos geoekologinį optimalumą. Šio kraštovaizdžio tipo teritorija išskirta Biržų mieste.

Taip pat dalis šio tipo kraštovaizdžio arealų išskirta Biržų regioninio parko teritorijoje, kur jiems taikoma integruotos konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų strategija (**B 2**). Tai ypač didelę aplinkosauginę ir rekreacinę vertę turinčių teritorijų tvarų naudojimą, gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija, kurios tvarkymas siejamas ne tik su ekologinių reikalavimų laikymusi, kraštovaizdžio gamtinių ir kultūrinių vertybių išsaugojimu, bet ir su ekstensyvia rekreacija bei pažintiniu turizmu, intensyvaus bioprodukcinio ūkio santykinės reikšmės mažėjimu, prioritetą teikiant tausojančio bioprodukcinio ūkio vystymui. Ši reglamentų kryptis nustatyta Biržų rajone esančio Biržų regioninio parko Biržų urbanistinio draustinio teritorijoje, taip pat gyvenamosios paskirties prioriteto ir ekologinės apsaugos prioriteto zonose. Šiose teritorijose būtina derinti konservacinius, rekreacinius, miškų ir žemės ūkinės veiklos interesus, užtikrinti prioritetinę draustiniuose esančių kraštovaizdžio vertybių apsaugą, sudaryti sąlygas fragmentiškai pasireiškiančios ekstensyvios žemdirbystės fragmentų apsaugai, užtikrinti esamų miškų plotų ir juose esančios biologinės įvairovės apsaugą.

Nedidelė dalis šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su vyraujančio urbanistinių centrų ir kompaktiško užstatymo teritorijų vystymo (naujos plėtros, saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategijų tipais:

(F 6b1) – Gulbinų kaime – urbanizuotų mažo intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (gyvenvietės, kaimai, sodininkų bendrijos) vystymo (naujos plėtros) strategija.

(F 6b2) – Kvetkų kaime – urbanizuotų intensyvaus ir vidutinio intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (miestai, miesteliai, gyvenvietės - A, B, C, a lygmens urbanistinės integracijos centrai) vystymo (saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategija.

u6 - Urbanistinis kraštovaizdis (urbo 80 – 100%; miškas 0– 10%; agro 0 – 10%) su intensyvaus pobūdžio teritorijos naudojimu.

Šių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymas siejamas su vyraujančio urbanistinių centrų ir kompaktiško užstatymo teritorijų vystymo (naujos plėtros, saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategijos (**F 6b**), potipius **F 6b1**. Tai urbanizuotų mažo intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (gyvenvietės, kaimai, sodininkų bendrijos) vystymo (naujos plėtros) strategija, Biržų rajono teritorijoje siejama su miestelių, kurie nepriskirti nei vienai iš vystymo kategorijų, teritorijomis. Biržų rajono teritorijoje šio kraštovaizdžio tipo teritorijoms tokia strategija numatyta Užušilių, Medelkių, Parovėjos, Skrebiškių, Anglininkų, Satkūnų, Svilių, Nausėdžių, Geidžiūnų kaimų teritorijoms.

Šiam kraštovaizdžio tipui priskiriami plotai, siejami su mažaaukščio užstatymo gyvenvietėmis ne gamtinio karkaso teritorijose. Joms nustatyti ekstensyvios urbanizacijos reglamentai, kurie užtikrina šiose kraštovaizdžio tvarkymo zonose mažesnį užstatymo tankį, žemesnį aukštumą, atitinkamą priklausomųjų ir atskirųjų želdynų formavimą.

Pastaba: Kraštovaizdžio tvarkymo zonų procentinė sudėtis yra rekomendacinio pobūdžio.

Papildomi kraštovaizdžio tvarkymo principai karstiniame regione:

Siekiant išvengti grėsmės žmonių sveikatai ir visai biosferai karstiniame regione (Nacionaliniame kraštovaizdžio tvarkymo plane išskirtame kaip probleminis karsto paplitimo rajonas) dėl intensyvios žemės ūkio veiklos,

rekomenduojama vadovautis parengtomis tausojančio ūkininkavimo karstiniame regione metodikomis ir/ar strategijomis, šio bendrojo plano gamtinio karkaso ir kraštovaizdžio temų sprendiniais.

Biržų rajono savivaldybės karsto paplitimo teritorijoje rekomenduojama vystyti tausojantį žemės ūkį, teikiant prioritetą mišrių gyvulininkystės-augalininkystės ūkių, įskaitant ekologinius kūrimui ir plėtrai. Intensyvios gamybos ūkiuose reglamentuojama pasėlių struktūra ir leistinių naudoti trąšų bei chemikalų normos. Bemiškių teritorijų arealuose su ekologiškai nuskurdinto gamtinio karkaso elementais, taip pat su dideliu auginamų dirvožemį alinančių pasėlių procentu, paramos prioritetą rekomenduojama teikti ūkiams, didinantiems ariamoje žemėje įrengiamų pievų, medingųjų augalų ar žolinių augalų pasėlių plotus ir/arba pagal žemėtvarkos planavimo dokumentus veisiantiems laukų apsauginius želdinius, skatinti agromiškininkystę. Gerinant žemės plotų su melioracijos įrenginiais būklę, prioritetą teikiamas žemės ūkio naudmenų su potencialiai našiais dirvožemiais išsaugojimui. Regione vystoma specifinė tausojanti žemės ūkio veikla, palaikoma žemės naudmenų struktūra.

Įvertinus poreikį ir atlikus studijas bei tyrimus rekomenduojama parengti tausojančio ūkininkavimo karstiniame regione metodiką savivaldybės teritorijai.

Visais atvejais veikla karstiniame regione vykdoma neprieštaraujant Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo, kitų teisės aktų nuostatomis.

6.5. Želdynų sistema

Želdynų sistemą Biržų rajono savivaldybėje formuoja 2009 m. parengtame Biržų rajono savivaldybės teritorijoje esančių želdinių tvarkymo projekte išskirti atskirieji želdynai - Biržų miesto ir rajono parkai bei skverai (6.5.1. lentelė). Biržų rajono savivaldybės teritorijoje esančių želdinių tvarkymo projekte taip pat identifikuotos minėtų atskirųjų želdynų teritorijos. Jos, dėl šio bendrojo plano keitimo mastelio, bendrojo plano keitimo grafiniuose dalyje nevaizduojamos, tačiau rengiant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus ar kitus projektus, turi būti išlaikomos, pagal poreikį tikslinamos.

6.5.1 lentelė. Biržų miesto ir rajono parkai bei skverai

Eil. Nr.	Parko, skvero pavadinimas	Plotas, ha
Biržų miesto seniūnija		
1	A.Dauguviečio parkas	50,54
2	Astravo dvaro parkas	18,09
3	J.Janonio aikštė	0,95
4	Jaunimo parkas	19,73
5	Kilučių ež. parkas	10,14
6	Medelyno parkas	3,22
7	Miesto aikštė	0,88
8	Miesto estrados parkas	3,39
9	Naujasis parkas	16,72
10	Pastaunyko skveras	0,72
11	Pilies parkas ir plažas	10,95
12	Senolių parkas	3,91
13	Žemaitės skveras	0,55
14	Žemiečių parkas	3,25
15	Žydų kapinių parkas	3,01
16	Žvejų skveras	1,27
Nemunėlio Radviliškio seniūnija		
17	Santakos parkas	5,39

Širvėnos seniūnija		
18	Varniūnų maudyklos	21,88
19	Nausėdžių parkas	3,82
20	Klausučių skveras	0,55
21	Kilučių ež. pusiasalio parkas	1,73
22	Širvėnos parkas <i>(dalis įeina į Biržų miesto terit.)</i>	11,50
Pabiržės seniūnija		
23	Likėnų parkas	23,30
24	Pabiržės (bažnyčios) parkas	6,92
25	Kirdonių parkas	6,72
Papilio seniūnija		
26	Papilio dvaro parkas	10,09
27	Papilio pilnavietė (Zomkelis)	0,59
28	Skrebiškio dvaro parkas	3,57
Parovėjos seniūnija		
29	Parovėjos parkas	3,35
30	Užušilių parkas	2,40
Pačeriaukštės seniūnija		
31	Pačeriaukštės parkas	3,79
32	Juostaviečių skveras	1,13
Vabalninko seniūnija		
33	Vabalninko centrinis parkas	10,00
34	Žolinės aikštė	0,32
35	Šukionių parkas	2,62

Lentelėje pateikiamas parkų ir skverų sąrašas negali būti laikomas baigtiniu. Pagal poreikį, ateityje, gali būti formuojami nauji atskirieji želdynai vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisės aktais, šio bendrojo plano keitimo sprendiniuose suformuotu funkcinio zonavimo reglamentavimu (didžiojoje dalyje funkcinų zonų sudaromos sąlygos paskirties keitimui į kitos paskirties žemę atskirųjų želdynų teritorijoms).

Siekiant užtikrinti subalansuotą želdynų apsaugos, tvarkymo ir atkūrimo plėtrą, patenkinti įvairių visuomenės grupių poreikius ir užtikrinti želdynų išsaugojimą Biržų rajono savivaldybėje taikomi želdynų vystymo, apsaugos ir tvarkymo principai:

- Įteisinti želdyno statusą parkams ir skverams (kai šis statusas dar nėra suteiktas).
- Želdynuose saugoma ir gausinama biologinė įvairovė.
- Nemažinamas Biržų rajono savivaldybės bendrasis atskirųjų želdynų plotas.
- Didinamas želdynų plotas rekonstruojant ir/ar atkuriant istorinius želdynus, išsaugant medžių alėjas.
- Išsaugoti ir ugdyti brandžius, ekologiškai bei estetiškai vertingus želdinius ir medynus visoje savivaldybės teritorijoje.
- Atskirieji ir priklausomieji želdynai kuriami ir tvarkomi pagal parengtus ir nustatyta tvarka patvirtintus projektus, vadovaujantis Atskirųjų ir priklausomųjų želdynų kūrimo ir tvarkymo projektų rengimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. D1-719 „Dėl Atskirųjų ir priklausomųjų želdynų kūrimo ir tvarkymo projektų rengimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ir Atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų plotų normų ir priklausomųjų želdynų normų (plotų) nustatymo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. D1-694 „Dėl Atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų plotų normų ir priklausomųjų želdynų normų (plotų) nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
- Užtikrinti želdynų ir želdinių inventorizavimą ir apskaitą, jų būklės stebėseną, duomenų bazės sukūrimą (skaitmenines ir geoinformacines).

7. REKREACINIS POTENCIALAS

7.1. Turizmo ir rekreacijos vystymas Biržų rajone

Paskutinių penkių metų laikotarpyje apgyvendinimo įmonių skaičius Biržų rajono savivaldybėje išaugo net 75 proc. Tai sparčiausias apgyvendinimo įmonių skaičiaus augimas visoje Panevėžio apskrityje, ir leidžia daryti prielaidas, kad susidomėjimas apgyvendinimo veikla Biržų rajono savivaldybėje didėja ir tikėtinas apgyvendinimo sektoriaus tolimesnis augimas. Sparti plėtra pastebima ir maitinimo paslaugų sektoriuje: per 2013 - 2017 m. maitinimo įstaigų skaičius Biržų savivaldybėje išaugo 15,38 proc. Lyginant su Panevėžio apskrities rodikliais, Biržų rajono savivaldybės situacija buvo gerokai geresnė - Panevėžio apskrityje maitinimo įstaigų skaičius 2013 - 2017 m. augo 7,43 proc. Biržų rajono maitinimo įstaigų skaičiaus augimas viršijo net šalies vidurkį (12,81 proc.) Kita turizmo infrastruktūra Biržų rajono savivaldybėje nėra plačiai išvystyta: rajone yra 4 stovyklavietės, 13 poilsiaviečių ir Biržų kempingas. Tačiau Biržų rajonas yra gana turtingas turizmo traukos objektais, vykdo keletą išskirtinių edukacinių programų bei gali pasigirti laisvalaikio organizavimo paslaugų įvairove: Biržų aeroklubo pramogos, vandens pramogų organizavimas, „Montebolas“, žirgynas, turistiniai žygiai. Biržų savivaldybės ir VšĮ „Versli Lietuva“ iniciatyva įsteigtas turizmo klasteris kurio veikla – turizmo vystymas Biržų krašte: patrauklių laisvalaikio pramogų pasiūlymų sukūrimas, konferencijų paslaugų sferos vystymas. Asociacija vienija 18 Biržų krašte turistams paslaugas teikiančių įmonių ir asmenų. Klasteryje dalyvaujančios įmonės kuria bendrą rinkodarą, bendrus paslaugų paketus. Dalyvavimas klasterio veikloje prisideda prie rinkodaros išlaidų mažinimo, paslaugų kokybės gerinimo, turistų srautų didinimo.

Biržų rajono savivaldybėje turizmo veikla yra perspektyvi, todėl **bendrojo plano sprendiniuose nustatomos šios turizmo ir rekreacijos vystymo kryptys:**

- turizmo aptarnavimo paslaugų įvairovės ir kokybės didinimas;
- informacijos sklaidos apie rekreacijos formas ir objektus Biržų rajone užtikrinimas;
- ekonomiškai silpnesnių kaimiškų seniūnijų išnaudojimas, skatinant kaimo turizmo organizavimą;
- originalių rekreacinių veiklų kūrimas, siekiant pritraukti užsienio turizmą;
- esamų dviračių, autoturizmo ir vandens turizmo trasų infrastruktūros modernizavimas;
- turizmo ir rekreacijos sistemos kūrimas, organizuojant turistinių maršrutų ir turizmo aptarnavimo infrastruktūros kiekybinę ir kokybinę plėtrą;
- pažintinio turizmo sistemos plėtojimas su tikslu eksponuoti gamtinius ir kultūrinius Biržų krašto savitumus bei kraštovaizdžio vertybes;
- gamtos ir kultūros paveldo objektų pritaikymas turizmo, rekreacijos, viešosioms, edukacinėms ir bendruomeninėms reikmėms.

Rekreacinis teritorijų potencialas, naudojimo pobūdis ir tvarkymas priklauso nuo šių komponentų ir jų santykio:

- *gamtinės aplinkos išteklių turtingumo;*
- *kultūrinės aplinkos turtingumo;*
- *aplinkos sveikumo;*
- *rekreacinės infrastruktūros išvystymo lygio;*
- *vietos gyventojų ekonominių galimybių.*

Pagal aukščiau išvardintus komponentus, visa Biržų rajono teritorija suskirstyta į **5 arealus**, turinčius skirtingą rekreacinį potencialą:

- *labai didelio potencialo arealas (I);*
- *didelio potencialo arealas (II),*
- *vidutinio potencialo arealas (III);*

- *mažo potencialo arealas (IV).*

7.1.1. lentelė. Biržų rajono rekreacinių arealų vystymo galimybės

Arealo Nr.	Rekreacinis potencialas	Perspektyvinės plėtros lygmuo	Gamtinės aplinkos išteklių turtingumas	Kultūrinės aplinkos turtingumas	Aplinkos sveikumas	Rekreacinės infrastruktūros išvystymo lygis	Gyventojų ekonominės galimybės	Perspektyviausias ir kitos vystytinos rekreacijos rūšys
1	I	P1	2	1	2	1	1	t, p, g, s, v
2	II	P2	1	2	1	2	2	g, t, p, v, s
3	III	P2	2	2	1	2	3	g, v, t, p, s
4	IV	P3	3	2	2	3	3	g, t, p, s, v
5	IV	P3	3	3	2	2	3	g, t, p, s, v

Komponentų vertinimo reikšmės: **1 – didelis; 2 – vidutinis; 3 – mažas.**

Įvertinus arealų rekreacinį potencialą, buvo nustatyti **rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmenys**:

P1 – aukštas (su galimybe plėtoti nacionalinės reikšmės rekreacines sistemas);

P2 – vidutinis (su galimybe plėtoti regioninės reikšmės rekreacines sistemas);

P3 – žemas (su galimybe formuoti lokalinės reikšmės rekreacines sistemas arba kurti pavienius vietinės svarbos rekreacinius objektus).

Mažo potencialo arealams nustatytas žemas rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo (P3).

Biržų rajono rekreacinėse teritorijose gali būti įgyvendinama šių rūšių rekreacinė veikla:

1) **bendroji rekreacija (g)** – tai bendro pobūdžio, jėgas atstatantis (sveikatinantis) žmogaus poilsis gamtoje, nekeliantis papildomų specialių tikslų;

2) **pažintinė rekreacija (t)** – tai kelionės bei poilsis gamtinėje ar kultūrinėje aplinkoje, norint pažinti šią aplinką, jos istoriją, prigimtį, savybes, išplėsti kultūros akiratį;

3) **sportinė rekreacija (s)** – tai aktyvi veikla bei poilsis gamtinėje arba dirbtinėje aplinkoje, siekiant fizinės kultūros tikslų, skirta fiziniam lavinimuisi;

4) **pramoginė rekreacija (p)** – tai poilsis gamtoje ar tam tikslui pritaikytoje dirbtinėje aplinkoje, dalyvaujant įvairaus pobūdžio pramogose;

5) **verslinė rekreacija (v)** – tai poilsis gamtoje, renkant miško gėrybes, medžiojant, žūklaujant.

Rekomenduojamos rekreacijos rūšys 7.1.1. lentelėje surašytos pagal potencialą rekreaciniame areale. Perspektyviausios kryptys žymimos paryškintu šriftu, kitos vystytinos kryptys - paprastu šriftu.

Bendrojo plano sprendiniuose rekreacinės veiklos rūšims prioritetai nenustatomi, tačiau išskiriamos skirtinguose arealuose perspektyviausios, kaip labiausiai vystytinos pagal esamą rekreacinę infrastruktūrą ir kitus komponentus.

Biržų rajone plėtotinos Biržų aeroklubo teikiamos aviacijos (skraidymo sportiniais lėktuvais bei apžvalginių skrydžių) paslaugos. Tokio pobūdžio sportinės – pramoginės – pažintinės rekreacijos paslaugų plėtra (panaudojant ne tik sportinius lėktuvus bet ir oro balionus ar kitas skraidymo priemones) yra perspektyvi Biržų rajone.

Biržų regioninis parkas pagal *Biržų regioninio parko ir jo zonų ribų planą* ir *Biržų regioninio parko tvarkymo planą* yra nusistatęs vidinę detalizuotą rekreacijos ir turizmo bei jų infrastruktūros vystymo programą. Į Biržų rajono bendrojo plano sprendinius integruojami svarbiausi šių planų sprendiniai.

7.2. Turizmo ir rekreacijos sistemos formavimas

Turizmo ir rekreacijos sistemos formavimas Biržų rajono bendrojo plano sprendiniuose įgyvendinamas:

- diferencijuojant turizmo ir rekreacinio aptarnavimo centrus (regioninio, rajoninio ir lokalinio lygmens);
- išskiriant *rekreacinio naudojimo zonas* rekreaciniuose arealuose;
- išryškinant esamas turizmo trasas bei papildant jas naujomis – kuriančiomis reikiamus ryšius tarp lankytinų (gamtinių ar kultūrinių) objektų ir turizmo aptarnavimo centrų;
- atsisakant rekreacinės veiklos rūšių prioritetų ir, tokiu būdu, sudarant prielaidas *rekreacinio naudojimo zonose* steigti originalių rekreacinių veiklų bei daugiafunkcio turizmo aptarnavimo objektus.

7.2.1. Turizmo ir rekreacinio aptarnavimo centrai

Svarbiausi Biržų rajono teritorijoje turizmo ir rekreacinio aptarnavimo centrai yra Biržų miestas, Pabiržės miestelis ir Likėnai, formuojantys daugiafunkcinį teritorijos išteklių naudojimo pobūdį. Siūloma jų pagrindu formuoti vieną bendrą ***regioninio lygmens turizmo ir rekreacijos centrą***.

Biržų rajono rekreacinėje sistemoje kaip ***rajoninio lygmens turizmo ir rekreacinio aptarnavimo centrai*** išskiriami seniūnijų centrai – Vabalninko m., Papilio mstl., Nemunėlio Radviliškio mstl.

Kvetkų k. ir Pučiakalnės k., priskiriami prie ***lokalinio lygmens rekreacinio aptarnavimo centrų***.

Rekreacijos ir turizmo aptarnavimo centrams nustatomos specializacijos:

- ***bendrojo turizmo*** - teikiamos bendrosios specialių papildomų tikslų nekeliančios paslaugos (maitinimas, apgyvendinimas);
- ***pažintinio turizmo*** – teikiamas platesnis, su vietos gamtine ir kultūrine aplinka suderintų paslaugų spektras (maitinimas, apgyvendinimas, informacija apie vietos gamtinę ir kultūrinę aplinką, ekskursijų organizavimas);
- ***poilsinio turizmo (poilsio gamtoje)*** – teikiamos bendrosios ir kai kurios specializuotos paslaugos (maitinimas, apgyvendinimas, poilsio ir pramogų organizavimas, poilsiui ir pramogoms skirta inventoriaus nuoma).

Įgyvendinant Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016 – 2020 m. strateginiame plane nustatytą pirmąjį prioritetą (***Rajono ekonominė ir kompleksinė plėtra***), rekreacijos ir turizmo aptarnavimo centrams nustatytos specializacijos traktuojamos kaip lygiavertės (neiškiriant prioritetinių).

Esamuose ir numatytuose ***turizmo ir rekreacinio aptarnavimo centruose*** tikslinga kurti turizmo informacijos centrus, turizmo kompleksus, viešbučius, motelius, restoranus - svetaines, kempingus, svečių namus ir kitus panašius rekreacinės infrastruktūros objektus.

Įvertinus Likėnų kurortinės teritorijos statuso suteikimo Biržų rajono Pabiržės miesteliui su aplinkinėmis gyvenamosiomis vietovėmis studiją, šio bendrojo plano keitimo sprendiniuose išskiriama perspektyvinė Likėnų kurortinė teritorija. Taip pat numatoma, kad apjungus Likėnų kurortinės teritorijos ir Biržų miesto rekreacinį bei turizmo potencialą, galima pozicionuoti šias teritorijas regioninio lygmens rekreaciniu centru.

Likėnų teritorijai gali būti siekiamas kurortinės teritorijos statusas, įgyvendinus Reikalavimų kurorto ir kurortinės teritorijos statusui suteikti tvarkos aprašo reikalavimus. Vadovaujantis šio parašo 5.2 punktu, Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendiniuose išskiriama teritorija, kuriai siekiama kurortinės teritorijos statuso ir kuriai būtina rengti vietovės lygmens bendrąjį planą. Minėta teritorija yra vaizduojama šio bendrojo

plano grafinėje dalyje, „Kultūros paveldo, rekreacijos ir turizmo plėtojimo brėžinyje“. Kurortinės teritorijos ribos gali būti tikslinamos vietovės lygmens teritorijų planavimo dokumentu nekeičiant Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendinių. Teritorija, kuriai siekiama kurortinės teritorijos statuso, yra Pabiržės seniūnijoje, apima dalį Pabiržės miestelio ir dalį Likėnų bei Kiršonių kaimų, besiribojančių su Pabiržės miesteliu. Nuo Biržų miesto teritorija nutolusi apie 8 km į pietvakarius. Siekiant kurortinės teritorijos statuso turi būti išspręsta keletas svarbių klausimų:

- Likėnų kurortinės teritorijos vietovės lygmens bendrasis planas;
- stiprintina Biržų rajono bei Likėnų kurortinės teritorijos transporto infrastruktūra, tuo pačiu tobulinant ir keleivių pervežimo rajone paslaugų organizavimą su tikslu užtikrinti keleivių vežimą tolimojo susisiekimo, miesto ir priemiesčio maršrutais;
- plėtojama turizmo infrastruktūra, aprūpinant perspektyvinę kurortinę teritoriją apgyvendinimo, maitinimo, poilsio ir rekreacijos organizavimo paslaugas teikiančiais objektais.

7.2.2. Rekreacinio naudojimo zonos

Atsižvelgiant į rekreacinį potencialą arealuose, gamtine prasme patraukliose teritorijose buvo išskirtos **rekreacinio naudojimo zonos**. Jose skatinamas rekreacinės infrastruktūros objektų kūrimas ir palaikymas pagal rajono savivaldybės strateginiuose, specialiuosiuose planuose šioms teritorijoms numatytą vystymo programą, parengus žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus.

Rekreacinio naudojimo zonose galima turizmo centrų, poilsio namų, kempingų, sportinės ir pramoginės rekreacijos kompleksų ar kitų stacionarių rekreacinių statinių statyba, kuriant intensyviai lankymui pritaikytą aplinką su reikiama rekreacine ir inžinerine infrastruktūra. Detaliau rekreacinių teritorijų funkcinės zonos reikalavimai išdėstyti šio aiškinamojo rašto 4 skyriuje.

7.2.3. Turizmo trasos

Turizmo trasų sistemą Biržų rajone sudaro autoturizmo, dviračių turizmo ir vandens turizmo trasos.

Autoturizmo trasos

Į Biržų rajono teritoriją patenka:

- Nacionalinės autoturizmo trasos „Vidurio Lietuvos kelias“ (patvirtinta *Nacionalinio lygmens autoturizmo specialiuoju planu*) atkarpa (**Biržai – Pasvalys**);
- Autoturizmo trasa „Biržų krašto žiedas“ – tai Panevėžio apskrities generaliniame plane rekomenduotos regioninės autoturizmo trasos „Panevėžio regiono žiedas“ dalis, apjungianti rajono turizmo ir rekreacinio vystymo centrus ir leidžianti susipažinti su gamtos ir kultūros paveldo vertybėmis išsiskiriančiomis Biržų krašto teritorijomis. Biržų rajone ši trasa praeina maršrutu: **Biržai - Kirkilai – Juostaviečiai – Germaniškis – Nemunėlio Radviliškis – Pučiakalnė – Kvetkai – Papilys – Kučgalys – Kupreliškis – Vabalninkas – Biržai**. Taip pat numatomos bendrąją trasos žiedą atskiruose segmentuose pagal keliaujančiųjų pasirinkimą leidžiančios sutrumpinti (**Briedžiai – Parovėja – Papilys**) bei **išvedančios atkarpos Pasvalio, Rokiškio ir Panevėžio kryptyse**.
- Autoturizmo trasos „Vidurio Lietuvos parkų žiedas“ atkarpa Biržų rajono savivaldybės teritorijoje eina maršrutu: (**Pasvalys**) - **Kirkilai – Pabiržė – Biržai - Nemunėlio Radviliškis – Pučiakalnė – Kvetkai – Papilys – Kupreliškis - (Kupiškis)**.
- Autoturizmo trasos „Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinys“ (LR teritorijos bendrajame plane numatyto nacionalinio reprezentacinio kultūrinio autoturizmo maršruto) dalis Biržų rajono savivaldybės teritorijoje eina maršrutu: **Pasvalys – Kirdonys – Pabiržė – Biržai atkarpoje**.

Dviračių turizmo trasos

- Dviračių turizmo trasa „Šiaurės Aukštaitijos žiedas“ – regioninės dviračių turizmo trasos atkarpa, apjuosianti didžiąją Biržų rajono savivaldybės teritorijos dalį maršrutu: **(Pasvalys) - Pabiržė - Biržai – Pačeriaukštė - Germaniškis - Nemunėlio Radviliškis - Pučiakalnė - Kvetkai – Papilys – (Rokiškis)**, leidžianti susipažinti su vaizdingiausiomis bei gamtos ir kultūros vertybėmis išsiskiriančiomis rajono teritorijomis. Pagal dviratininkų pasirinkimą, **maršrutą leidžianti sutrumpinti atkarpa (Briedžiai – Parovėja – Biržai - Vabalninkas - (Kupiškis))**.
- Dviračių turizmo trasa: **(Kupiškis) - Vabalninkas - Biržai – Pačeriaukštė – Germaniškis – (Latvija)**.
- Dviračių turizmo trasa: **(Pasvalys) – Kirdonys – Pabiržė – Biržai**.

Vandens turizmo trasos

Regioninės svarbos **Nemunėlio vandens kelias**, visoje Biržų rajono savivaldybės atkarpoje, skirtas ribotam ir reguliuojamam (dėl šios upės ir jos slėnio ypatingos gamtinės vertės, didelio ekologinio jautrumo, pasienio ruožo apribojimų) vandens turizmui baidarėmis/kanojomis arba valtimis.

Bendrojo plano grafinėje dalyje (brėžinyje Gamtos, kultūros paveldo bei rekreacijos ir turizmo plėtojimas M1:50000) vaizduojami rekreaciniai arealai su jiems nustatytais tvarkymo reglamentais, rekreacinio naudojimo zonos, rekreacijos ir turizmo aptarnavimo centrai, lankytini kultūros ir gamtiniai objektai, saugomos teritorijos, turizmo trasos, rekreacinės infrastruktūros objektai.

8. SUSISIEKIMO INFRASTRUKTŪRA

Biržų rajono susisiekimo sistema siejama su vidinių susisiekimo ryšių kokybės gerinimo ir integravimosi į netoliese esančio tarptautinio koridoriaus svarba, todėl įgyvendinant Nacionalinės susisiekimo sistemos plėtros programos nuostatas, sprendiniais siekiama:

- rajono kokybiškos ir saugios išorinės logistikos, įsiliejant į šalia esantį tarptautinį susisiekimo koridorių;
- užtikrinti kokybiškus ryšius ir bendrą junglumą su visomis kaimyninėmis savivaldybėmis;
- vidinės transporto ir logistikos paslaugų kokybės gerinančių tikslų (įskaitant ir vietinio (miestų ir priemiesčių) transporto sistemos darnos);
- energijos vartojimo transporte efektyvumo ir neigiamo transporto poveikio aplinkai mažinimo;
- eismo saugos ir saugumo didinimo.

Bendrajai prasme rajono susisiekimo sistemoje, neatskiriama užduotimi ir toliau išlieka eismo saugos didinimo ir gyvenamosios kokybės rajone gerinimo būtinybė per trūkstamos naujos infrastruktūros įrengimo ir esamos infrastruktūros kokybės gerinimo procesus, iki šiol vykusių procesų tęstinumą.

Keičiant bendrąjį planą, išlaikomi galiojančiame bendrajame plane iškelti vertybiniai susisiekimo sistemos vystymo principai, kurie apima pasiekiamumo, mobilumo, saugaus eismo ir aplinkosaugos (tiek bendros, tiek lokalios aplinkosaugos) klausimus.

Susisiekimo infrastruktūros sprendiniai formuojami atsižvelgiant į aukščiausio lygmens teritorijų planavimo dokumentus (parengtus ir rengiamus - Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas), šalies ir rajono savivaldybės programas ir strategijas (Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programa, Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016–2020 m.), kt. teritorijų planavimo dokumentus (Panevėžio apskrities, Biržų miesto bendruosius planus), ES (Baltosios knygos (Bendros Europos transporto erdvės kūrimo plano) principines nuostatas) ir kt. susijusius dokumentus.

Pagrindiniai sprendiniai ir priemonės:

1. Aplinkkelio įrengimas:

Biržų miesto aplinkkelis – **planuojamas**.

Įrengus Biržų aplinkkelį, nukreipus miesto atžvilgiu tranzitinį transportą, taip pat būtų:

- sukuriama prielaidos eismo saugos augimui mažėjant eismo intensyvumui miesto gatvėse;
- užtikrinama, kad gyvenamosios teritorijos (daugiabučių, vienbučių (dvibučių)), darbo vietas koncentruojančios, rekreacinės teritorijos nebus atskiriamos tranzitiniam transportui skirtais keliais (gatvėmis).

2. Kelių reikšmingumo keitimas. Siekiant užtikrinti principines nuostatas, kad kaimyninių savivaldybių ir Biržų rajono savivaldybės pagrindiniai urbanistiniai centrai būtų pasiekiami krašto keliais, įgyvendinant Panevėžio apskrities teritorijos bendrojo (generalinio) plano sprendinius, augant eismo intensyvumui rajoniniame kelyje Nr. 3101 perspektyvoje siūloma:

- rajoninio kelio Nr. 3101 reikšmingumą keisti į krašto kelio;
- bei įrengti atitinkamus techninius kelio parametrus.

3. Naujų kelių įrengimo ir žvyro dangos kelių asfaltavimo tęstinumas bei prioritetiškumas:

Keičiamo Bendrojo plano sprendiniai ir atitinkamų susisiekimo infrastruktūros objektų įrengimo rajone perspektyva formuojama atsižvelgiant į Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos rengiamą ilgalaikę valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros iki 2035 m. strategiją, įvertinamos Valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros 2019–2035 metais gairės.

Teikiant žvyro dangos kelių asfaltavimo siūlymus, buvo atsižvelgiama ir į Lietuvos automobilių kelių direkcijos paskelbtą 2018–2020 m. į asfaltavimo programą patenkančių žvyrkelių sąrašą. Šis sąrašas sudarytas, vadovaujantis atitinkamomis metodikomis (Asfaltuotinių valstybinės reikšmės rajoninių kelių ruožų tarp skirtingų kelio dangų („zebrų“) atrankos metodika ir Gyvenviečių teritorijose esančių asfaltuotinių žvyrkelių ruožų atrankos metodika).

Aukščiau įvardintose metodikose ir sąrašė žvyro dangos kelių prioritentinė eilė buvo sudaroma įvertinant atitinkamus kriterijus ir vertinama: ar kelyje, jo ruože vyksta VT transporto eismas; ar įrengus dangą gerėja lankytinų vietų pasiekiamumas; esamas VMPEI kelyje, jo ruože; rajoninio kelio užbaigtumas; visuomenės prašymai; gerėjantis susisiekimas su administraciniais centrais; ekonomiškumas; gyventojų skaičius gyvenamojoje vietovėje ir t.t.).

Nustatant prioritetus sprendiniuose, buvo atsižvelgiama į Lietuvos automobilių kelių direkcijos parengtą sąrašą, tačiau papildomai vertinamos ir bendruoju planu užprogramuotos prielaidos gyvenamųjų vietovių plėtros galimybėms ir galimam augimo potencialui.

Bendrajame plane žvyro dangos asfaltavimo valstybinės reikšmės keliuose, jų ruožuose įgyvendinimas atitinkamu prioritetu yra siūlomas 8.1. lentelėje. Žvyro dangos kelių asfaltavimo prioritetai siūlomi išlaikant pagrindinius principus:

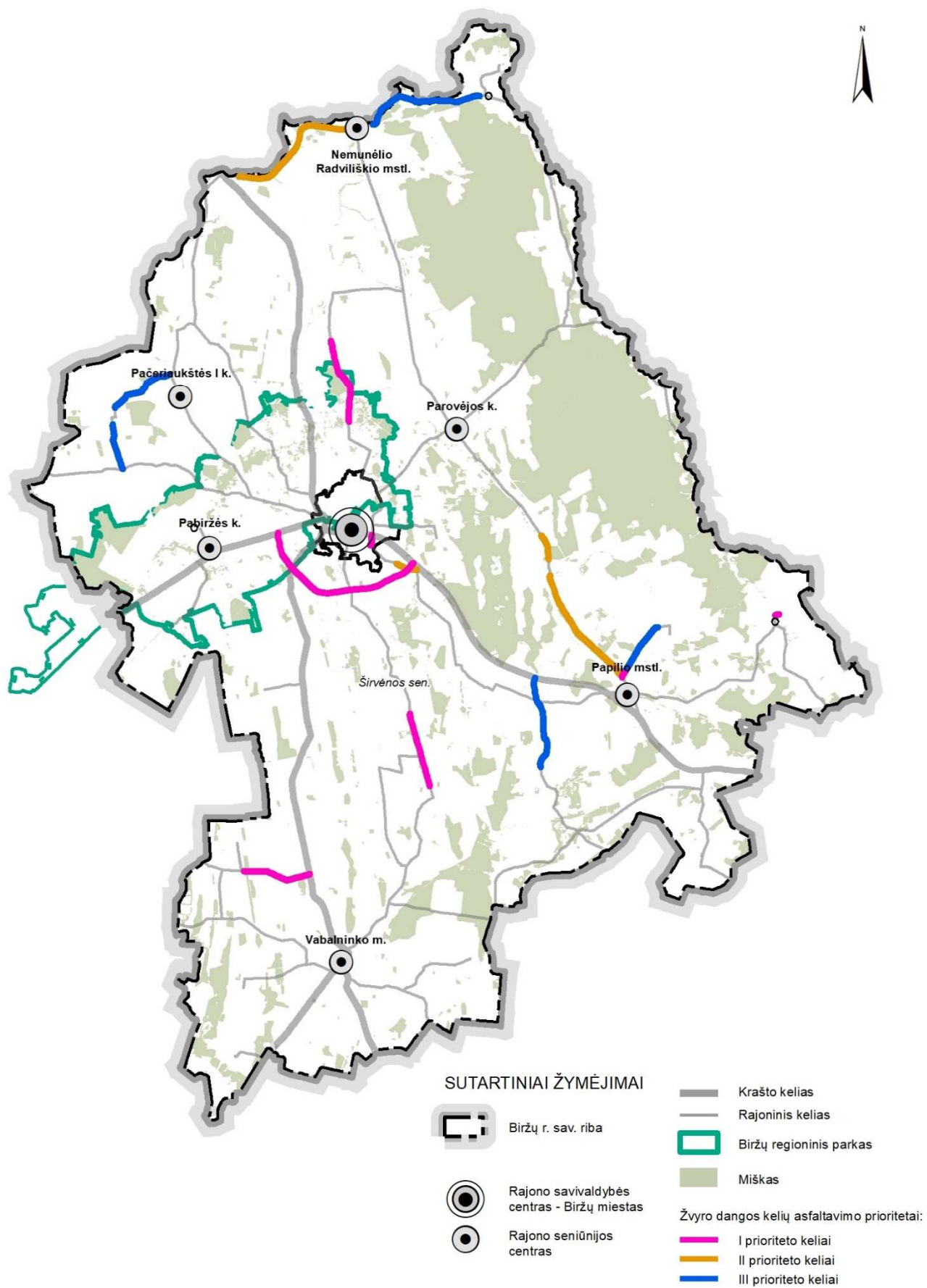
- I prioriteto keliais siūlomi visi keliai, kurių asfaltavimui buvo numatytas 2018-2020 metų laikotarpis, tačiau darbai realizuoti nebuvo bei kurių įrengimas gerins susisiekimo sąlygas su aukštesnio lygmens rajono, kaimyninių savivaldybių urbanistiniais centrais;
- II prioritetu siūloma įgyvendinti žvyro dangos kelių asfaltavimą keliuose, kurie stiprins ir gerins susisiekimo sąlygas tarp rajono esamų ir perspektyvoje numatomų urbanizuoti, gyvenamųjų vietovių ir seniūnijos centrų bei rekreacinių aptarnavimo centrų;
- III prioritetu siūloma asfaltuoti žvyro dangos kelius, kurie gerins esamų ir perspektyvoje numatomų urbanizuoti, gyvenamųjų vietovių pasiekiamumą asfalto dangos keliais.

8.1. lentelė. Siūlymai susisiekimo infrastruktūros plėtrai ir gerinimui.

Eil. Nr.	Kelio (kelio ruožo) numeris ir pavadinimas	Įgyvendinimo priemonės	Trasa	Prioritetas*	Prioritetą grindžianti informacija
1	Biržų miesto (pietinis) aplinkkelis	Kelio tiesimas	Nauja	I prioritetas	Įgyvendinamas vientisas krašto kelių karkasas, užtikrinama esminė funkcija, didinama eismo sauga miesto teritorijoje: eliminuojamas tranzitinis eismas iš gyvenamųjų teritorijų
2	Kelias Nr. 1315, ruožas nuo esamo asfaltuoto kelio Nr. 1315 iki gyvenamųjų pastatų grupės	Asfaltavimas	Esama	I prioritetas	Į asfaltavimo 2018–2020 m. programą patenkantis žvyro dangos kelias, taršos ir triukšmo mažinimas gyvenamojoje teritorijoje, pilnai įrengtas rajoninės reikšmės kelias
3	Kelias Nr. 3106, ruožas nuo krašto kelio Nr. 124 iki Šukionių k.	Asfaltavimas	Esama	I prioritetas	Į asfaltavimo 2018–2020 m. programą patenkantis žvyro dangos kelias, užtikrinamas kokybiškas susisiekimas su numatoma I prioriteto urbanizuojama teritorija
4	Kelias Nr. 1308, ruožas tarp Geidžiūnų ir Svilių k.	Asfaltavimas	Esama	I prioritetas	Į asfaltavimo 2018–2020 m. programą patenkantis žvyro dangos kelias, pilnai įrengtas rajoninis kelias, užtikrinamas esamų gyvenamųjų vietovių Geidžiūnų k. ryšys asfalto dangos keliais pagrindiniu lokaliu savivaldybės aptarnavimo centru, rekreaciniu aptarnavimo centru - Vabalninkų miestu
5	Kelias Nr. 1311, ruožas Drąseikiai ir Užušiliai	Asfaltavimas	Esama	I prioritetas	Į asfaltavimo 2018–2020 m. programą patenkantis žvyro dangos kelias, stiprinami susisiekimo ryšiai tarp rajono gyvenamųjų vietovių
6	Kelias Nr. 1318, ruožas nuo Papilio	Asfaltavimas	Esama	I prioritetas	Į asfaltavimo 2018–2020 m. programą patenkantis žvyro dangos kelias, užtikrinama susisiekimo kokybė

Eil. Nr.	Kelio (kelio ruožo) numeris ir pavadinimas	Įgyvendinimo priemonės	Trasa	Prioritetas*	Prioritetą grindžianti informacija
1	Biržų miesto (pietinis) aplinkkelis	Kelio tiesimas	Nauja	I prioritetas	Įgyvendinamas vientisas krašto kelių karkasas, užtikrinama esminė funkcija, didinama eismo sauga miesto teritorijoje: eliminuojamas tranzitinis eismas iš gyvenamųjų teritorijų
	miestelio iki gyvenamųjų teritorijų pabaigos				miestelio teritorijoje ir jo I prioriteto urbanizuojamoje teritorijoje
7	Kelias Nr. 1314, ruožas nuo krašto kelio Nr. 123 iki asfaltuotos kelio Nr. 1314 dalies	Asfaltavimas	Esama	I prioritetas	Nukreipiamas esamos miesto gyvenamosios teritorijos atžvilgiu tranzitinis transportas, užtikrinamas kokybiškas privažiavimas naujai urbanizuojamose teritorijose Biržų miesto administracinės ribose
8	Kelias Nr. 1305, ruožas Germaniškis ir Nemunėlio Radviliškis	Asfaltavimas	Esama	II prioritetas	Stiprinami susisiekimo ryšiai tarp gyvenamosios vietovės ir seniūnijos centro, rekreacinio aptarnavimo centro
9	Kelias Nr. 1314, ruožas nuo Kilučių k. iki krašto kelio Nr. 123	Asfaltavimas	Esama	II prioritetas	I asfaltavimo 2018–2020 m. programą patenkantis žvyro dangos kelias, užtikrinamas kokybiškas privažiavimas naujai urbanizuojamose teritorijose Biržų miesto plėtros ribose
10	Kelias Nr. 1307, ruožas Būginių ir Ageniškio k.	Asfaltavimas	Esama	II prioritetas	Kelias tarp esamų asfaltuotų ruožų, užtikrinamas kokybiškas gretimų kaimų pasiekiamumas
11	Kelias Nr. 1307, ruožas nuo Ageniškio k. iki Papilio mstl.	Asfaltavimas	Esama	II prioritetas	Stiprinami esamų kaimų susisiekimo ryšiai su rajono seniūnijos centru, rekreacinio aptarnavimo teritorija
12	Kelias Nr. 1306, ruožas nuo rajoninio kelio Nr. 1303 iki Smilgių k.	Asfaltavimas	Esama	III prioritetas	Užtikrinamas kokybiškas esamos ir I prioritetu numatomos urbanizuoti gyvenamosios teritorijos pasiekiamumas
13	Kelias Nr. 1318, ruožas nuo Papilio mstl. ir Skrebiškių k.	Asfaltavimas	Esama	III prioritetas	Stiprinami esamų kaimų susisiekimo ryšiai su rajono seniūnijos centru Pandėlio mstl., rekreacinio aptarnavimo teritorija
14	Kelias Nr. 2408, ruožas Satkūnų k. – krašto Nr. 123 kelias	Asfaltavimas	Esama	III prioritetas	Stiprinami rajono esamų gyvenamųjų numatomų urbanizuoti vietovių susisiekimo ryšiai su rajono pagrindiniu centru – Biržų miestu
15	Kelias Nr. 1306, ruožas nuo Smilgių k. iki kelio Nr. 1312	Asfaltavimas	Esama	III prioritetas	Užtikrinamas kokybiškas esamos ir I prioritetu numatomos urbanizuoti gyvenamosios teritorijos ryšys su seniūnijos centru
16	Kelias Nr. 1310, ruožas nuo Nemunėlio Radviliškio iki Pučiakalnės k.	Asfaltavimas	Esama	III prioritetas	Stiprinami esamų kaimų susisiekimo ryšiai su rajono seniūnijos centru, rekreacinio aptarnavimo centrų tarpusavio susisiekimo ryšiai

*- Siūlomi prioritetai nėra konstanta ir gali kisti, priklausomai nuo valstybinės reikšmės kelių priežiūrą ir kelių plėtros valstybės politiką įgyvendinančių, formuojančių įstaigų/institucijų sprendimo, naujų teritorijų urbanizacijos tempų ir tendencijų.

8.1. pav. Žvyrkelio dangos kelių asfaltavimo prioritetų schema

4. Kelių susisiekimo sistemos būklės gerinimas, pagal poreikį rekonstruojant vietinius kelius, jų ruožus:

Siūloma prioritetą teikti eismo atžvilgiu intensyviausiems ir aptarnaujantiems didžiausią gyventojų skaičiaus dalį, esantiems gyvenamosiose teritorijose, avaringiausiems ir potencialiai avaringiems vietinės reikšmės keliams, pvz. tiems, kurių avaringumas sąlygojamas reljefo. Taip pat išlieka aktualūs galiojančiame bendrajame plane teikti siūlymai dėl atskirų vietinės reikšmės kelių asfaltavimo, kurie pateikiami 8.2. lentelėje.

8.2. lentelė. Vietinės reikšmės žvyro dangos keliai, kuriuose išlieka asfalto dangos įrengimo aktualumas

Eil. Nr.	Kelio (kelio ruožo) jungiamos gyvenvietės, kaimų vietinės reikšmės keliai (gatvės)	Įgyvendinimo priemonės	Trasa
1	Vietinės reikšmės kelias, jungiantis Kirdonis-Spalviškius-Gulbinus	Asfaltavimas	Esama
2	Vietinės reikšmės kelias, jungiantis Kaunius-Karajimiškį	Asfaltavimas	Esama
3	Vietinės reikšmės kelias, jungiantis Karajimiškį-Šlepščius	Asfaltavimas	Esama
4	Vietinės reikšmės kelias, jungiantis Liesiškius-Lyglaukius	Asfaltavimas	Esama
5	Vietinės reikšmės kelias, jungiantis Suostą-Purviškius	Asfaltavimas	Esama
6	Vietinės reikšmės kelias, jungiantis Kirkilus-Jonąvą	Asfaltavimas	Esama
7	Vabalninko miesto gatvės, apvažiavimai	Asfaltavimas	Esama
8	Kirdonių k.	Asfaltavimas	Esama
9	Kučgalio k.	Asfaltavimas	Esama
10	Pačeriaukštės k.	Asfaltavimas	Esama

5. Geležinkelių transporto infrastruktūros įveiklinimas/pritaikymas turizmo reikmėms.

Aukščiausio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose Biržų rajono savivaldybėje nėra planuojami Keleivių ir krovinių logistikos procesai geležinkelio transportu. Siaurojo geležinkelio kompleksas Biržų rajone turi istorinę architektūrinę ir kraštovaizdžio vertę, todėl siūlytinas esamos infrastruktūros panaudojimas – įveiklinimas turistiniais ir pažintiniais tikslais.

6. Kelių transporto pakelės aptarnavimo infrastruktūra:

Kelių transporto aptarnavimo infrastruktūros poreikio perspektyva yra tiesiogiai susijusi su kelių transporto eismo intensyvumo aplinkybėmis. Bendrajame plane tolimesnėje perspektyvoje siūloma labiau orientotis į alternatyvių degalų naudojimo transporte skatinimą. Atsižvelgiant į esamų degalinių išsidėstymą, Vidutinio metinio paros eismo intensyvumo (sutrump. VMPEI) tendencijas, racionaliausios degalinių, elektromobilių įkrovos punktų išdėstymo vietos yra regiono lygmeniu pagrindinių funkcinių ryšių (krašto kelių 123 ir 125, 124 ir 191 bei 190) aplinkoje šalia urbanistinių centrų, arčiau gyvenamųjų teritorijų.

Elektromobilių įkrovos punktų išdėstymas lokaliuose centruose yra aktualiausias daugiabučių teritorijų gyventojams, bei atvykstantiems į rajoną svečiams, todėl siūlomas principinis išdėstymas:

- daugiabučių teritorijų kiemuose ar šalia šių teritorijų esančių prekybos ir paslaugų objektų teritorijose;
- viešųjų įstaigų, turizmo informacijos centrų artimiausioje aplinkoje;
- žaliųjų laisvalaikio erdvių aplinkoje.

Degalinės (visų kuro rūšių) gali būti numatomos teritorijose, kuriose galimos komercinės paskirties objektų teritorijos, nesudarant: neigiamo poveikio ir/ar bendro neigiamo poveikio su kita vykdoma ūkine veikla gyventojams ir visuomenės sveikatai, įskaitant neigiamą poveikį gyvenamajai, rekreacinei, visuomeninei aplinkai, gyventojų saugai ir visuomenės sveikatai dėl fizinės, cheminės, biologinės taršos ir kvapų, nekiliojamojo kultūros paveldo objektams ir kitoms vertybėms.

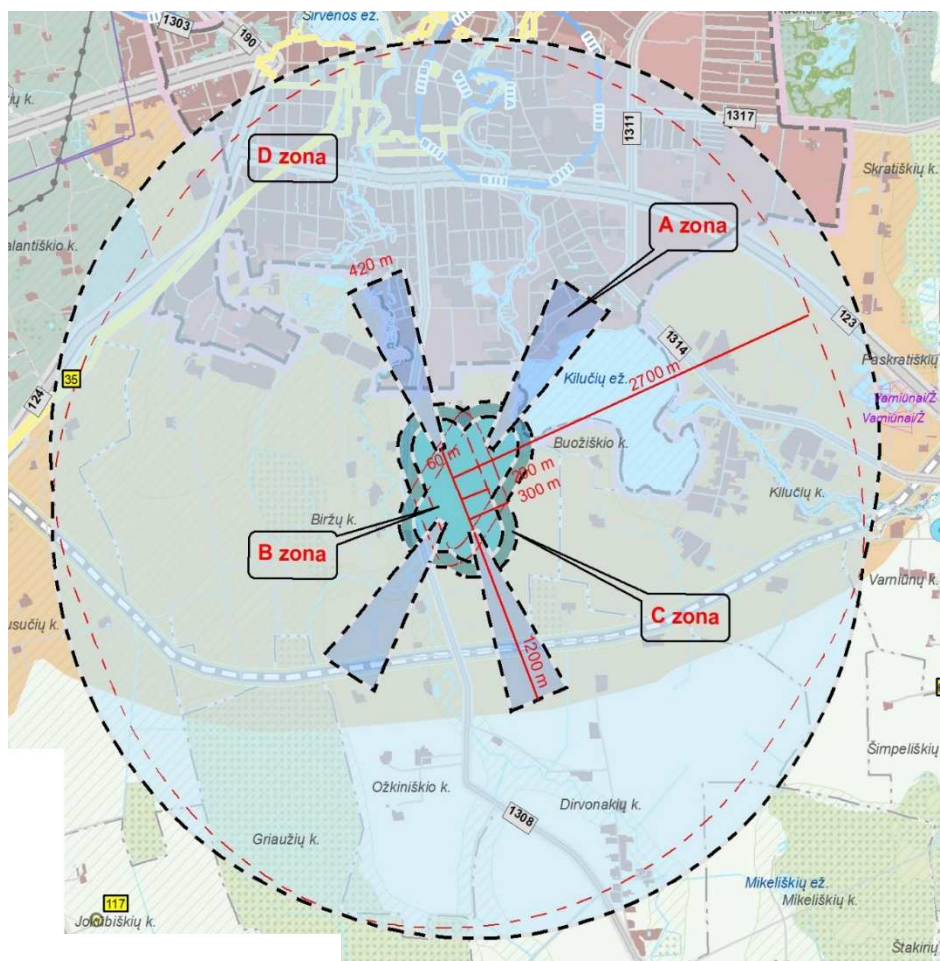
7. Oro transportas

Biržų rajone esantis aerodromas turi 2 veikiančius pakilimo-nusileidimo takus. Pagrindinės aerodromo funkcijos sportinė aviacija, mokymų vykdymas bei aviacinis turizmas. Kol kas aiškių perspektyvinių šalies aerodromų veiklos plėtros principų nėra, todėl šios funkcijos išliks dominuojančios ir tolimesnėje perspektyvoje.

Aerodromo panaudojimas keleivių susisiekimui, pvz. kaip taksi paslaugas teikiančio transporto, priklauso nuo bendros šalies politikos, todėl veiklos plėtra nėra įveikiama savivaldybės lygmeniu.

Pagrindinės priemonės aerodromo teikiamų paslaugų gerinimui, sezoniškumo mažinimui:

1. esamų aerodromo infrastruktūros objektų būklės gerinimas (remonto, rekonstravimo, turizmo tikslais apgyvendinimo kokybės gerinimo bei kiti papildomi darbai (pvz. kilimo/nusileidimo takų kokybiškos būklės palaikymas, apsauga nuo pašalinių veiksnių ir pan.);
2. esamų infrastruktūros objektų pritaikymas, naujų plėtra, mažinant sezoniškumo barjerą –turizmo paslaugų įvairovės didinimas (bet kuriuo sezono metu apgyvendinimui, konferencijų, pažintiniam turizmui);
3. aerodromo pasiekiamumo užtikrinimas.

Sutartiniai žymėjimai

- Aerodromo apsaugos zona A / draudžiama statyti ir (ar) rekonstruoti statinius ir įrengti įrenginius, nepriklausomai nuo jų aukščio
- Aerodromo apsaugos zona B / draudžiama statyti ir (ar) rekonstruoti statinius ir įrengti įrenginius, nepriklausomai nuo jų aukščio
- Aerodromo apsaugos zona C / draudžiama statyti ir (ar) rekonstruoti statinius ir įrengti įrenginius, kurių aukštis aerodromo žemiausio KTT slenksčio altitudės atžvilgiu yra 20 metrų ir didesnis
- Aerodromo apsaugos zona D / draudžiama statyti ir (ar) rekonstruoti statinius ir įrengti įrenginius, kurių aukštis aerodromo žemiausio KTT slenksčio altitudės atžvilgiu yra 45 metrai ir didesnis

8.1 Biržų aerodromo esamos apsaugos zonos ir statinių aukščių ribojimo schema

PASTABA: apribojimai taikomi vadovaujantis Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymu. Tuo atveju, jei pakeičiamos minėto įstatymo nuostatos, jos taikomos nekeičiant šio bendrojo plano.

Biržų miesto ir rajono teritorijos dalyje, patenkančioje į Biržų aerodromo apsaugos zonas, veikla turi būti vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo nustatytais reikalavimais.

8. Naudojimosi viešojo transporto paslaugomis skatinimas.

Gerinant visuomeninio transporto aptarnavimo kokybę bei didinant jo paslaugų patrauklumą, pagrindinės priemonės pateikiamos 8.3. lentelėje (neapsiribojant)

8.3. lentelė. Viešojo transporto paslaugų gerinimo siūlymai

Eil. Nr.	VT savybė	Teigiami aspektai, lemiantys VT patrauklumą	VT savybės palaikymo priemonė	Galimos kitos priemonės
1.	Viešojo transporto maršrutų optimalus tinklas	Viešojo transporto paslaugų prieinamumas gyventojams	Orientuotas į realią paklausą ir reikiamą efektyvumą maršrutų tinklas	-
2.	Į kelionės tikslą orientuotas viešojo transporto maršrutų aptarnavimo laikas	Viešojo transporto aktualumas ir galutinio tikslo pasiekiamumas reikiamu laiku	Išvežimo/atvežimo iš/į gyvenamųjų/-ąsias vietovių/-es laikas orientuojamas į poreikius (darbo ir mokymosi tikslais)	Dažniau funkcionuojantis VT rytiniu/vakarinu paros metu
3.	Lanksčios viešojo transporto paslaugos	Viešojo transporto paslaugų prisitaikymas prie sezoniškumo aplinkybių	Papildomų maršrutų įvedimas/esamų keitimas skirtingų sezonų metu; VT paslaugų optimizavimas įvairių renginių metu ir pan.	-
4.	Racionalus viešojo transporto stotelių išdėstymas	Viešojo transporto paslaugų pasiekiamumas	Patrauklaus atstumo iki viešojo transporto stotelių užtikrinimas (atstumai iki stotelių yra apibrėžiami Urbanizuotų teritorijų susisiekimo sistemų planavimo normomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. vasario 12 įsakymu Nr. D1-110)	Multimodalinių kelionių galimybės: galimybė keisti vieną keliavimo būdą į kitą (pvz. atvykti iki VT paslaugų bevarikliu transportu (ar kt. aplinkai draugišku būdu) ir tolimesnę kelionę tęsti viešuoju transportu
5.	Greitesnis viešasis transportas	Viešojo transporto patrauklumas	Kelių kokybiškos dangos užtikrinimas viešojo transporto maršrutų tinkle (žvyro dangos kelių, kuriuose vyksta VT eismas asfalto dangos įrengimas)	-
6.	Skirtingų operatorių, teikiančių viešojo transporto paslaugas suderinamumas	Viešojo transporto aktualumas išorinių kelionių reikmėms	Miesto ir tarpmiestinio viešojo transporto maršrutų grafikų derinimas	-
7.	Techniškai tvarkingas, švarus viešasis transportas	Viešojo transporto patikimumas, patrauklumas	Viešojo transporto parko atnaujinimas, prioritetą teikiant mažiau taršiam viešajam transportui, optimizuojant tūrius	-

Siekiant įvertinti viešojo transporto paslaugų kokybę, visuomenės poreikius ir lūkesčius, tikslinga parengti viešojo transporto paslaugų gerinimo ir optimizavimo projektus/planus (pvz. galimybių studiją, specialųjį planą), kurių

apimtyje būtų atliekami keleivių srautų tyrimai, modalinis rajono gyventojų kelionių pasiskirstymas, identifikuojama gyventojų nuomonė ir poreikiai bei lūkesčiai viešojo transporto paslaugų patrauklumui.

Dviračių transporto naudojimas kasdienėms reikmėms. Biržų miesto kompaktiškumas, kasdienės traukos objektų, rekreacinių išteklių mieste ir artimiausioje jo aplinkoje koncentravimosi ir pasiekiamumo iš visų miesto dalių aplinkybės yra ypač palankios kasdienėms kelionėms pėsčiomis ir dviračiais (vertinant atstumą nuo miesto centro į jo pakraščius, šis tesiekia 2-3 km).

Miestų, kt. gyvenamųjų vietovių teritorijose susisiekimo dviračiais, pėsčiomis infrastruktūra aktualiausia rekreacinių teritorijų, pagrindinių traukos objektų (paslaugų, prekybos, darbo vietas koncentruojančių objektų) pasiekiamumui bei jose, taip pat šalia intensyviausių gatvių. Likusiose gatvėse eismo saugos dviračių eismui, pėsčiųjų eismui užtikrinimas gali būti vykdomas ribojant motorinio transporto greičius, įrengiant ramaus eismo zonas, zonas be automobilių, nuraminto eismo gatves, kurios ypač svarbios užtikrinant saugias eismo sąlygas pėstiesiems ir dviračių, kt. priemonių naudotojams (pvz. ugdymo ir švietimo įstaigų aplinkoje).

Eismo saugos užtikrinimas rajono teritorijoje *kasdienio susisiekimo dviračiais* reikmėms yra aktualiausias arčiausiai Biržų esančių gyvenamųjų vietovių pasiekiamumui. Remiantis užsienio šalių, kuriose dviračių transportas yra lygiavertė susisiekimo priemonė, patirtimi, racionaliausias ir patraukliausias atstumas keliavimui dviračiais laikomas apie 5 km, todėl siūloma užtikrinti saugias dviračių naudojimo sąlygas mažiausiai 5 km atstumu esančių gyvenamųjų vietovių ryšiams su Biržų miestu, jame esančiais kasdienės traukos objektais bei rekreaciniais ištekliais. Kasdienės pėsčiųjų, dviračių trasos gali sutapti su turistinius, rekreacinius, kultūros objektus jungiančiomis turistinėmis dviračių trasomis, tačiau yra esminės sąlygos – kasdienio naudojimo trasos turi generuoti trumpiausius įmanomus atstumus, būti socialiniu aspektu saugios (apšviestos, įrengiamos tokiose vietose, kuriose vyktų nuolatinis eismo dalyvių judėjimas).

Visi objektai (dviračių, pėsčiųjų takai, ir pan.) yra planuojami tik už valstybinės reikšmės kelių (gyvenamosiose teritorijose sutampančių su gatvėmis, kurias valdo, naudoja ir jomis disponuoja Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos) juostų ribų.

Vertinant bendrą susisiekimo sistemos poveikslą, sprendinių atnešamą socialinę, ekologinę, ekonominę gerovę ir naudą (įvertinus eismo saugos aspektus, eismo dalyvių eismo įvykiuose jautrumą), prioritetus rekomenduojama dėliotis sekančiai⁵:

- įgyvendinti sprendinius, susijusius su gyvenamosios aplinkos kokybės rajono gyvenamosiose vietovėse gerinimu ir eismo saugos didinimu, kuriant saugią gyvenamąją aplinką: vykdyti projektus, susijusius su susisiekimo sistemos kokybės gerinimu, eismo saugos didinimu;
- jautriausiems eismo dalyviams (susijusios priemonės – alternatyvių asmeninio automobilio naudojimui priemonių plėtra (infrastruktūra keliavimui pėsčiomis, dviračiais ir kt. riedėjimo priemonėmis)), įrenginiai kombinuotoms kelionėms);
- viešojo transporto paslaugų gerinimu).
- įgyvendinti priemones, susijusias su tranzitinio transporto eismo eliminavimu Biržų mieste – miesto aplinkkelio įrengimas;
- įgyvendinti regiono, vietos lygmeniu svarbias transporto infrastruktūros plėtros ir kokybės gerinimo priemones (susijusios priemonės – žvyro dangos kelių asfaltavimas valstybinės, vietinės reikšmės keliuose).

⁵ Priemonių įgyvendinimo prioritetai gali kisti, priklausomai nuo tarptautiniu, nacionaliniu lygiu formuojamos šalies susisiekimo sistemos politikos, plėtros planų; skiriamo finansavimo susisiekimo sistemos plėtrai ir gerinimui ir pan.

9. INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS VYSTYMO SPRENDINIAI

9.1. Vandens tiekimas

Vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą Biržų rajone vykdo UAB „Biržų vandenys“. UAB „Biržų vandenys“ vandens tiekimo sistemą sudaro 18 vandenviečių, iš jų viena aptarnauja Biržų miestą, likusios 17 mažesnes gyvenvietes. Bendrovė aprūpina vandeniu Germanišio, Juostaviečių, Kuprelišio, Kvetkų, Kučgalio, Medeikių, N. Radviliškio, Obelaukių, Pačeriaukštės, Papilio kaimų, Biržų ir Vabalninko miesto gyventojus.

2017 m. pabaigoje bendrovė eksploatavo 78 km. vandentiekio tinklų. Eksploatuojamos trasos, ypač kaimuose, senos, daugiausia visiškai susidėvėjusios. Nemažą dalį vandentiekio vamzdynų sudaro ketiniai ir polietileniniai vamzdžiai, labai nedidelę dalį – metaliniai vamzdžiai. Seni vamzdžiai neatsparūs deformacijoms bei žemės judėjimui dėl įsalo, todėl greitai trūksta. Dėl šios priežasties būtina rekonstruoti kiek galima daugiau senų trasų. Daugiausia avarijų (net 68 proc.) įvyksta kaimuose. Per 2017 m. buvo likviduotos 78 avarijos vandentiekio tinkluose.

Vadovaujantis 2018 m. duomenimis, Biržų raj. gyvenviečių ir kaimų gyventojų pasijungimą prie vandentiekio tinklų galima vertinti kaip mažą. Centralizuotas vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas Biržų rajono savivaldybėje užtikrintas tik 47 proc. gyventojų. 2016 m. parengtame investiciniame projekte „Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtra ir rekonstrukcija Biržų rajone“, buvo numatyta: naujų vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklų tiesimas Vabalninko mieste; naujų vandens gerinimo įrenginių statyba Vabalninko mieste; vandens tiekimo tinklų rekonstrukcija Biržų mieste. Siekiami minėto projekto rezultatai: naujai nutiestų vandentiekio tinklų ilgis – 2,556 km; rekonstruotų vandentiekio tinklų ilgis – 1,071 km; prie vandentiekio tinklų prijungtų gyventojų skaičius – 200; prie vandens gerinimo įrenginių prijungtų gyventojų skaičius – 400. Planuojama projektą užbaigti iki 2022 liepos mėnesio. Projekte numatytais darbais vandentiekio plėtra sudaro tik 4,65 proc. vandentiekio pasiekiamumo didėjimą Biržų rajone per paskutinius tris metus. Tikslinga toliau aktyviai vykdyti vandentiekio ir nuotekų pasiekiamumo didinimo programą.

Vadovaujantis *Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo* nuostatomis, savivaldybių institucijos turi siekti, kad pagal geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planus visi savivaldybės gyventojai gautų saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį ir nuotekų tvarkymo paslaugas arba turėtų galimybę individualiai apsirūpinti geriamuoju vandeniu ir (arba) individualiai tvarkyti nuotekas.

Siekiant įgyvendinti *Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo reikalavimą*, kad pagal geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planus visi savivaldybės gyventojai gautų saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį, turi būti plečiami esami vandentiekio tinklai ir įrengiamos naujos modernios vandens tiekimo sistemos. Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planuose nustatytoje Biržų rajono viešojo geriamojo vandens tiekimo teritorijose turi būti įvertinama, kuriose teritorijose vykdoma centralizuotos geriamojo vandens tiekimo infrastruktūros plėtra ir kuriose teritorijose numatomas individualus apsirūpinimas geriamuoju vandeniu.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo vandens tiekimo sprendiniai suformuoti įvertinus parengtus, galiojančius infrastruktūros specialiuosius planus. Šio bendrojo plano vandens tiekimo sprendiniai gali būti tikslinami rengiant kitus teritorijų planavimo dokumentus, detaliau nagrinėjant vandens tiekimo sistemos klausimus.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatoma:

- vystyti vandentiekio sistemą Biržų rajono viešojo geriamojo vandens tiekimo teritorijose;
- gerinti tiekiamo vandens kokybę bei mažinti tiekimo nuostolius, pagal poreikį renovuojant esamus vandentiekio tinklus Biržų rajono teritorijose;
- modernizuoti vandenvietes, statant vandens gerinimo įrenginius ir diegiant pažangias technologijas;
- išlaikyti esamas vandenvietes ir vandens gerinimo įrenginius gerame techniniame stovyje;
- užtikrinti, kad naujos Biržų rajono vandenvietės bus įrengiamos pagal galiojančių teisės aktų reikalavimus, nustatant ir įregistruojant vandenviečių apsaugines sanitarines zonas, kuriose ribojama ūkinė veikla;
- naujai klojamus vandentiekio tinklus pritaikyti gaisrų gesinimui: sukuriant žiedinę struktūrą, parenkant reikiamus vamzdinių diametrus, įrengiant priešgaisrinius hidrantus;
- pagal priešgaisrinius reikalavimus, teritorijose, kuriose nėra vandentiekio įrengti priešgaisrinius rezervuarus, privažiavimus prie atvirų vandens telkinių;
- užtikrinti, kad visas tiekiamas vanduo atitiktų galiojančios higienos normos reikalavimus (HN24:2017 „Geriamo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“);
- vykdyti tolesnį eksploatuojamų požeminių vandenų monitoringą;
- vykdyti naudojamų šulinių vandens kokybės stebėseną, išsiaiškinant zonas su užterštu gruntiniu vandeniu ir jose įrengiant vandens tiekimo sistemas iš gilesnių sluoksnių.

*[bendrojo plano grafinę dalį (Susisieikimo ir inžinerinės infrastruktūros brėžinyje M 1:50 000) integruojami **Biržų rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros plano** sprendiniai: vaizduojamos visos esamos ir suplanuotos vandenvietės bei siurblynės. Specialiajame plane numatytos naujai įrengti vandenvietės šio bendrojo plano keitimo sprendiniuose vaizduojamos tik preliminariai. Tikslesnė šių inžinerinių įrenginių, inžinerinių komunikacijų koridorių vieta ir/ ar reikiami servitutai naujų vandentiekio tinklų statybai bei specialiosios žemės naudojimo sąlygos turi būti nustatomos rengiant specialiuosius ir/ar detaliuosius planus, atlikus reikiamus geologinius tyrimus, nepažeidžiant Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo reikalavimų. Akcentuojame, kad pats Biržų rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planas - dokumentas nėra įtraukiamas bendrojo plano sudėtine dalimi. Jis lieka galioti atskiru teritorijų planavimo dokumentu.*

9.2. Nuotekų tvarkymas

Biržų rajono savivaldybėje nuotekų tvarkymą vykdo UAB „Biržų vandenys“. Nuotekos Biržų rajone tvarkomos eksploatuojant 46 nuotekų perpumpavimo stotis. Nuotekos valomos 14 valymo įrenginių. Bendrovė eksploatuoja Biržų ir Vabalninko miestų, Anciškių, Mieliūnų, Ramongalių, Kvetkų, Kuprelišio, Kučgalio, Kirdonių, Kratiškių, N. Radviliškio, Pačeraiškės, Obelaukių, Skrebiškių kaimų nuotekų šalinimo sistemas. 2017 m. pabaigoje bendrovė eksploatavo 110,7 km. nuotekų tinklų. Eksploatuojamos trasos, ypač kaimuose, senos, daugiausia visiškai susidėvėjusios.

Vadovaujantis *Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo* nuostatomis, savivaldybių institucijos, turi siekti, kad pagal geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planus visi savivaldybės gyventojai gautų saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį ir nuotekų tvarkymo paslaugas arba turėtų galimybę individualiai apsirūpinti geriamuoju vandeniu ir (arba) individualiai tvarkyti nuotekas.

2016 m. parengtame investiciniame projekte „*Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtra ir rekonstrukcija Biržų rajone*“, buvo numatyta: naujų nuotekų tvarkymo tinklų tiesimas Vabalninko mieste; naujų nuotekų valymo įrenginių statyba Vabalninko mieste; nuotekų tvarkymo tinklų rekonstrukcija Biržų mieste. Projekte numatytais darbais nuotekų tinklų plėtra sudaro tik 3,80 proc. nuotekų pasiekiamumo didėjimą Biržų rajone per paskutinius tris metus.

Siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo reikalavimą, kad pagal geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planus visi savivaldybės gyventojai gautų saugos ir kokybės reikalavimus atitinkančias nuotekų tvarkymo paslaugas, turi būti plečiami esami nuotekų tinklai ir įrengiamos naujos modernios nuotekų šalinimo sistemos. Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planuose turi būti nustatomos teritorijos, kuriose yra tikslinga vykdyti centralizuotą nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą, o kuriose teritorijose planuojama vystyti individualių nuotekų tvarkymo sistemų plėtrą.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo nuotekų tvarkymo sprendiniai suformuoti įvertinus parengtus, galiojančius infrastruktūros specialiuosius planus. Šio bendrojo plano nuotekų tvarkymo sprendiniai gali būti tikslinami rengiant kitus teritorijų planavimo dokumentus, detaliau nagrinėjant vandens tiekimo sistemos klausimus.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatoma:

- žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentų rengimo metu, viešojo geriamojo vandens tiekimo teritorijose skatinti naujų vartotojų jungimąsi prie centralizuotų nuotekų tinklų;
- įgyvendinant ES „Miestų nuotekų valymo direktyvos“ 91/271/EEC reikalavimus, modernizuoti esamus nuotekų valymo įrenginius pritaikant naujesnes technologijas;
- išlaikyti esamus nuotekų valymo įrenginius gerame techniniame stovyje;
- pastatyti dumblo džiovinimo deginimo įrenginius;
- kaimuose detalizavus poreikį, įrengti bendras nuotekų surinkimo sistemas su bendrais nuotekų valymo įrenginiais;
- vykdyti išleidžiamų į paviršinius vandenis nuotekų kontrolę;
- vykdyti gyventojų neprisijungusių prie centralizuotų tinklų nuotekų išvežimo apskaitą.

*J bendrojo plano grafinę dalį (Susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros brėžinyje M 1:50 000) integruojami **Biržų rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros plano** sprendiniai: vaizduojami visi esami ir suplanuoti nuotekų valymo įrenginiai. Specialiajame plane numatyti naujai įrengti nuotekų valymo įrenginiai bendrojo plano keitimo sprendiniuose vaizduojami tik preliminariai. Tikslesnė šių inžinerinių įrenginių, inžinerinių komunikacijų koridorių vieta ir/ ar reikiama servitutai naujų buitinių nuotekų tinklų statybai bei specialiosios žemės naudojimo sąlygos turi būti nustatomos rengiant specialiuosius ir/ar detaliuosius planus, atlikus reikiamus geologinius tyrimus, nepažeidžiant Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo reikalavimų. Visi planuojami ir esami priimtuvai turi atitikti Lietuvos Respublikos vandens įstatymo 18 straipsnio 4 dalies nuostatas. Akcentuojame, kad pats Biržų rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planas - dokumentas nėra įtraukiamas bendrojo plano sudėtine dalimi. Jis lieka galioti atskiru teritorijų planavimo dokumentu.*

9.3. Atliekų šalinimas

Biržų rajono savivaldybėje labai gerų rezultatų pasiekta atliekų tvarkymo srityje. Vadovaujantis Aplinkos apsaugos agentūros prie Aplinkos ministerijos pateiktais duomenimis, įgyvendinant Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano tikslą - komunalinių atliekų perdirbimas ar kitoks panaudojimas, per penkis paskutinius metus (2013 – 2017 m.) atliekų perdirbimas ar kitoks panaudojimas išaugo 47 proc. ir 2017 m. iš visų surinktų atliekų mažiau nei pusė t.y. 46 proc. liko neperdirbta.

Komunalinių atliekų tvarkytojas Biržų rajono teritorijoje yra UAB „Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras“ (toliau – PRATC), kurios pagrindinė funkcija įdiegti ir eksploatuoti regioninę atliekų tvarkymo sistemą, apimančią atliekų surinkimą, vežimą, perdirbimą ir šalinimą visoje savivaldybių administruojamoje teritorijoje. Biržų rajono savivaldybės gyventojai gali naudotis 2 įrengtomis didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėmis (Biržų k. ir Kosmonautų g. 8, Vabalninkas).

Biržų rajono savivaldybės teritorijoje veikia Asociacijos EEPA įdiegta ir UAB „EMP recycling“ eksploatuojama komunalinių atliekų tvarkymo sistemą papildanti elektros ir elektroninės įrangos bei baterijų ir akumuliatorių surinkimo sistema. Taip pat 2013 m. pasirašytos sutartys su VŠĮ „Žaliasis tašas“ ir VŠĮ „Pakuočių tvarkymo organizacija“ dėl pakuočių atliekų, antrinių žaliavų tvarkymo. UAB „Biržų butų ūkis“ pagal 2015-05-10 su savivaldybe pasirašytą sutartį vykdo bešeimininkių padangų atliekų surinkimą.

Vadovaujantis *Biržų rajono savivaldybės atliekų tvarkymo planu 2014 – 2020 m.*, Biržų rajono savivaldybė bei PRATC turi užtikrinti, kad nuo 2020 m. perdirbamų ir panaudojamų atliekų kiekis bus ne mažesnis kaip 65 proc. Remiantis savivaldybėje susidarančiu komunalinių atliekų kiekiu – nustatyta perdirbimo/ panaudojimo kiekybinė užduotis nuo 2020 m. perdirbti ar kitaip panaudoti ne mažiau kaip 12230 t.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatoma:

- plėtoti komunalinių atliekų sraute esančių popieriaus ir kartono, metalų, plastikų ir stiklo atliekų atskiro surinkimo (rūšiavimo) sistemą;
- plėtoti buityje susidarančių pavojingų atliekų surinkimo sistemą;
- skatinti antrinių žaliavų atskyrimą susidarymo šaltinyje (pirminio rūšiavimo būdu);
- užtikrinti pavojingųjų atliekų surinkimą didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėse;
- biodegraduojančias (žaliąsias) atliekas atskirti nuo bendro komunalinių atliekų srauto ir eksploatuoti žaliųjų atliekų kompostavimo aikšteles;
- įdiegti naują komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūrą - mechaninio rūšiavimo ir biologinio apdorojimo įrenginius;
- eksploatuoti regioninę sąvartyną;
- vykdyti šalinamų atliekų, sąvartynų ir aikštelių monitoringą.

Bendrojo plano grafinėje dalyje yra vaizduojamos didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės. Konteinerinių aikštelių, skirtų atliekų rūšiavimui, vietos bendrojo plano sprendiniuose nėra nurodomos. Šių objektų tikslus poreikis ir vieta turi būti nustatoma rengiant specialiuosius ir detaliuosius planus.

9.4. Dujotiekis ir naftotiekis

Dujų tiekimas užtikrinamas AB "Amber Grid" priklausančio magistralinio dujotiekio ir AB „Energijos skirstymo operatoriui“ priklausančių skirstomojo dujotiekio tinklų pagalba.

Magistralinio dujotiekio atšaka Biržų rajone kerta Spalviškių, Kirdonių, Daumėnų, Gerkiškių, Kiršonių, Naciūnų, Balandiškių, Latveliškių, Kaunių, Karajimiškio kaimus ir ateina iki Biržų dujų skirstymo stoties, esančios Saločių g. 30, Biržų k., Širvėnos sen. (žemės sklypo kad. Nr. 3663/0006:145).

Skirstomojo dujotiekio tinklai Biržų rajone priklauso AB „Energijos skirstymo operatoriui“ ir aptarnauja Pabiržės, Širvėnos, Parovėjos seniūnijas.

Prekybą suskystintomis dujomis Biržų rajone vykdo AB „Suskystintos dujos“, UAB „Advena“ bei UAB „Probuta“.

Gamtinių dujų perdavimo ir paskirstymo tinklų plėtra turi būti vykdoma į urbanizuotas teritorijas, įvertinus ekonominį pagrįstumą t.y. projektuojami ir klojami, įvertinus gamtinių dujų vartotojų skaičių ir jų perspektyvinius poreikius ir atsiperkamumą.

Esamas naftotiekis Biržų rajone kerta Jonelių, Gineičių, Sodeliškių, Peikštenių, Kirbulių, Drąseikių, Kacimiškio, Parovėjos, Pajukniškio, Vinkšninių, Beržinės, Jokubiškių ir Gražiškių kaimus.

Bendrojo plano grafinėje dalyje vaizduojamas esamas naftotiekis ir magistralinis dujotiekis, esamo naftotiekio ir magistralinio dujotiekio apsaugos zona bei magistralinių dujotiekių vietovės klasės teritorijos, kuriose ribojama statyba, vadovaujasi Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymu, turi būti laikomasi mažiausių leistinų horizontalių ir vertikalų atstumų iki statinių ir kitų objektų, nustatytų LR energetikos ministro 2014-01-28 įsakymu Nr. 1-12 (įsakymo 2017-06-28 redakcija Nr. 1-169) patvirtintų Magistralinio dujotiekio įrengimo ir plėtros taisyklėse (toliau – Magistralinio dujotiekio įrengimo ir plėtros taisyklės), įskaitant, bet neapsiribojant, atstumą nuo teritorijos, kurioje yra dujų skirstymo stotis, aptvėrimo iki pastatų turi būti ne mažesnis kaip 100 metrų. Skirstomojo dujotiekio plėtra bendrojo plano sprendiniuose - neteikiama. Ji turi būti nustatoma pagal realius vartotojų poreikius specialiaisiais ir detaliaisiais planais.

9.5. Centralizuotas šilumos tiekimas

Centralizuotos šilumos tiekėjas Biržų rajone yra UAB „Litesko“ filialas „Biržų šiluma“. Apjungdama septynis filialus „Litesko“ tiekia šilumos energiją bei karštą vandenį Alytuje, Marijampolėje, Kazlų Rūdoje, Telšiuose, Vilkaviškyje, Druskininkuose, Biržuose, Kelmėje bei šių savivaldybių miesto tipo gyvenvietėse.

UAB „Litesko“ filialas „Biržų šiluma“ eksploatuoja 9 katilines, 98 proc. jų kūrenamos biokuru. Ekologiškas biokuras jau seniai tapo alternatyva tradiciniam kurui Vakarų pasaulio šalyse, tad neatsilikdama nuo pasaulinių tendencijų „Litesko“ siekia kuo plačiau naudoti atsinaujinančius vietinius energijos šaltinius. Taip bendrovė remia Lietuvos ekonomiką bei saugo aplinką, nes deginamas biokuras kelis kartus mažiau teršia aplinką nei iškastinės žaliavos.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatoma:

- modernizuoti šilumos gavybos sistemą;
- pagal poreikį renovuoti šilumines trasas;
- mažinti šilumos nuostolius, vykdant daugiabučių ir visuomeninių pastatų renovacijas;
- skatinti naudoti alternatyvius ir atsinaujinančius energijos šaltinius.

Bendrojo plano grafinėje dalyje vaizduojamos esamos katilinės. Biržų rajono gyvenamosiose vietovėse, nesant daugiaaukščių pastatų statybos, juos rengti netikslinga. Šilumos tinklų plėtra, pagal poreikį, turi būti nustatoma rengiant specialiuosius ir detaliuosius planus, atlikus reikiamus geologinius tyrimus.

9.6. Elektros energijos teikimas

Biržų rajono savivaldybėje elektros energijos tiekimas užtikrinamas AB „LITGRID“ valdomais elektros perdavimo tinklais ir AB „Energijos skirstymo operatorius“ valdomais skirstomaisiais tinklais.

Esamos 330 kV oro linijos Biržų rajone kerta Kirdonių, Kirdonėlių, Gražusių, Dūdoriškių, Čeniškių, Likėnėlių, Likėnų, Dainiūnų, Padaičių, Užubalių, Mantagailiškių, Šlepščių, Kvietališkių, Rinkuškių, Drąseikių, Aleknų, Skrebiškių, Ibiškių, Migdoliškių, Medeikių, Paberžių, Spalviškių, Juozeliškių II, Smališkių kaimo teritorijas.

Esamos 110 kV oro linijos Biržų rajone eina pro Juodeišių, Spalviškių, Kirdonių, Daumėnų, Gerkiškių, Kiršonių, Naciūnų, Balandiškių, Kojeliškių, Naradavos, Valantiškio, Biržų, Šlepščių, Kvietkelių, Rakuškių, Paežerių, Drąseikių, Lyglaukių, Kacimiškio, Pitiškio, Jukniškių, Pajukniškio, Parovėjos, Vinkšninių, Būginių, Ageniškio, Serbentiškių, Laužadiškio, Semeniškių, Sauginų, Glūdiškio, Paškučių, Griauzdžių, Skrebiškių, Sližių, Griauzdės, Jokniūnų, Gervelėnų, Roviškių, Baryškių, Užnemunio, Medikių, Variakojiškių, Gajūnų, Vaivadynės, Skrebiškio, Sinamių ir Jusegirio kaimų teritorijas. 110 kV transformatorinės pastotės išsidėstę Pitiškio k. (Parovėjos sen.) ir Stačkūnų k. (Širvėnos sen.).

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatoma:

- išlaikyti esamą 110 kV, 330 kV elektros perdavimo tinklą, atnaujinant susidėvėjusius įrenginius;
- plėsti elektros energijos skirstomąjį tinklą, užtikrinant pilną elektros energijos paslaugos prieinamumą gyventojams ir ūkio subjektams;
- užtikrinti esamų miestų ir kaimo gyvenviečių bei naujai urbanizuojamų teritorijų gatvių apšvietimą;
- pagal galimybes elektros energijos oro linijas keisti į požeminius tinklus miestų ir gyvenviečių teritorijose.

Bendrojo plano grafinėje dalyje vaizduojamos esamos 35 kV, 110 kV, 330 kV oro linijos ir esamos 110 kV, 35 kV transformatorinės pastotės. Skirstomieji elektros tinklai bendrojo plano grafinėje dalyje nėra vaizduojami. Skirstomųjų elektros tinklų plėtra rajone vyksta pagal individualius potencialių abonentų poreikius, todėl turi būti planuojama rengiant specialiuosius ir detaliuosius planus.

9.7. Ryšio tinklai

Ryšio paslaugas Biržų rajono savivaldybės teritorijoje teikia AB „Telia Lietuva“.

Šviesolaidinio ryšio linija Biržų rajone pravedta šalia krašto kelio 125 Biržai – Raubonys per Juodeišių, Kirdonių, Gerkiškių kaimų teritorijas iki Pabiržės miestelio, o nuo Pabiržės miestelio - per Naciūnų, Kojeliškių, Latveliškio, Kaunių kaimų teritorijas.

Mobilaus ryšio paslaugas Biržų rajone teikia trys operatoriai: UAB „Bitė GSM“, AB „Telia Lietuva“ ir UAB „Tele – 2“. Mobilaus ryšio stiebai išsidėstę miesto teritorijoje, pagrindiniuose rajono miesteliuose ir kaimuose.

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatoma:

- numatoma ryšio paslaugų plėtra, galinti užtikrinti elektroninių paslaugų kokybę;
- plėsti mobilaus daugiakanalio ryšio tinklą, sudarant konkurencines sąlygas mobilaus ryšio operatoriams;
- plėsti kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plačiajuostį tinklą.

Ryšio tinklų plėtra rajone vyksta pagal individualius potencialių abonentų poreikius, todėl turi būti planuojama rengiant specialiuosius ir detaliuosius planus.

9.8. Atsinaujinantys energijos šaltiniai

Vadovaujantis Lietuvos bendrojo plano nuostatomis, Lietuvos bendrosios politikos strategija ir Biržų rajono savivaldybės strateginiu plėtros planu, numatoma siekti, kad iki 2050 metų būtų 80 proc. nuo bendros suvartojamos elektros, šilumos ir kt. energijos bei transporto sektoriuje energijos išgauta iš atsinaujinančių energijos šaltinių. Skatinamas atsinaujinančių ir neatsinaujinančių išteklių naudojimo intensyvumo optimizavimas, siekiant racionaliai naudoti teritorijas bei išsaugoti jų regeneracinį ir geoekologinį potencialą. Skatinamas veiksmingas struktūrų kūrimas ir įgyvendinimas, kuris padėtų mažinti anglies dioksido išsiskyrimą į aplinką, didintų energijos vartojimo efektyvumą ir skatintų atsinaujinančių išteklių energijos naudojimą. Skatinama

atsinaujinančių energijos išteklių plėtra elektros, šilumos ir transporto sektoriuose, tame tarpe didinant elektros energiją gaminančių vartotojų (individualiuose namuose ir daugiabučiuose) dalį iki 30 proc., palyginti su visų elektros energijos vartotojų skaičiumi, šilumos sektoriuje ir toliau skatinamas biokuro deginimo įrenginių diegimas bei modernizavimas. Transporto sektoriuje siekiama paskatinti elektrinių transporto priemonių naudojimą, išlaikyti biodegalų iš I kartos žaliavų gamybą bei II kartos biodegalų gamybą ir vartojimą.

Vėjo jėgainių Biržų rajono savivaldybės teritorijoje vystymo principai

Vėjo jėgainės Biržų rajono savivaldybės teritorijoje vystomos vadovaujantis Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymu, įvertinant Lietuvos Respublikos Lietuvos kariuomenės vado 2016 m. vasario 15 d. įsakymą Nr. V-217 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos, kuriose gali būti ribojami vėjų elektrinių (aukštų statinių) projektavimo ir statybos darbai, žemėlapio patvirtinimo“, kitais teisės aktais bei dokumentais, reglamentuojančiais vėjo jėgainių statybą, šio bendrojo plano keitimo nuostatomis. Pagal Lietuvos Respublikos Lietuvos kariuomenės vado 2016 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. V-217 patvirtintą žemėlapi, Biržų rajono teritorijos šiaurinėje dalyje yra išskirtos *teritorijos, kuriose vėjo elektrinių statybos vietos derinamos su sąlyga, kad energijos iš atsinaujinančių išteklių gamintojas pasirašys su Lietuvos kariuomene sutartį dėl dalies investicijų ir kitų išlaidų nacionalinio saugumo funkcijų vykdymui užtikrinti kompensavimo*. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijos, kuriose gali būti ribojami vėjų elektrinių (aukštų statinių) projektavimo ir statybos darbai, žemėlapiu, Biržų rajono teritorijoje vietų, kuriose vėjo elektrinių projektavimo ir statybos darbai draudžiami nėra. Siekiant parinkti tinkamiausias vietas vėjo jėgainių statybai, turi būti rengiami žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentai su detalesniu vertinimu dėl teritorijos tinkamumo. Atlikus detalesnį vertinimą dėl teritorijos tinkamumo ir / ar Lietuvos Respublikos Lietuvos kariuomenės vadui pakeitus (sumažinus ar padidinus) žemėlapyje nustatytus apribojimus, šie apribojimai visoje savivaldybės teritorijoje aukštybinių pastatų ir vėjo jėgainių statybai ir rekonstrukcijai taikomi nekeičiant bendrojo plano sprendinių.

Tačiau, visais atvejais, vėjo jėgainių statyba negalima:

- Teritorijose, kuriose vėjo elektrinių projektavimo ir statybos darbai draudžiami pagal Lietuvos Respublikos Lietuvos kariuomenės vado 2016 m. vasario d. įsakymą Nr. V-217;
- Regioniniame parke ir 2 km atstumu nuo jo ir jo buferinių apsaugos zonų (nebent minėto parko tvarkymo reikalavimuose numatyta kitaip);
- Šiaurės Lietuvos karstinio regiono teritorijoje, kurioje teisės aktų nustatyta tvarka, statinių statyba negalima;
- Kitose saugomose teritorijose ir 1 km atstumu nuo jų ir buferinių apsaugos zonų (jei teisės aktuose nenustatyti didesni atstumai);
- Didelės tikimybės sniego tirpsmo ir liūčių potvynių teritorijose;
- Kultūros paveldo objektų teritorijose ir jų apsaugos zonose;
- Gamtos paveldo objektų teritorijose ir jų apsaugos zonose;
- Miškuose, soduose, pelkėse, paviršiniuose vandens telkiniuose;
- Aerodromo apsaugos zonoje;
- Detaliai ir parengtiniai išžvalgytų naudingųjų iškasenų telkiniuose ir prognozinuose plotuose;
- Urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų funkcinėse zonose ir 500 m atstumu aplink jas;
- Rekreacinėse teritorijose ir 500 m atstumu aplink jas;
- Ties elektros perdavimo linijomis ir 150 m atstumu aplink jas (jei teisės aktuose nenustatyti didesni atstumai);
- Parenkant vėjo jėgainių statybų vietas turi būti išlaikomi mažiausi leistini horizontalūs atstumai, nustatyti Magistralinio dujotiekio įrengimo ir plėtos taisyklėse, bei gaunamas Bendrovės pritarimas (derinimas), kai planuojama statybos vieta patenka į magistralinio dujotiekio vietovės klasės teritorijos ribas.

- Teritorijose, kuriose teisės aktų nustatyta tvarka negalima vėjo jėgainių statyba.

Racionalu vėjo jėgainėms parinkti vietas su minimaliu želdinių kiekiu, nes vėjo stiprumą sąlygoja ir konkrečios teritorijos žemės paviršiaus šiurkštumas, o didelis želdinių kiekis, aukštų statinių gausa silpnina vėjo stiprumą žemės paviršiui artimuose sluoksniuose. Labiausiai priimtinas atvejis, kad planuojamoje teritorijoje dominuotų žemės ūkio paskirties žemė. Tos pačios teritorijos panaudojimas ir žemės ūkiui, ir vėjo energetikai yra racionalus sprendimas.

Konkrečios vietos bei atstumai nuo saugomų teritorijų ir jų buferinių apsaugos zonų, NATURA 2000 ir urbanizuotų teritorijų turi būti tikslinami ar nustatomi žemesnio lygmens planavimo dokumentais, išlaikant teisės aktų keliamus higienos (visuomenės sveikatos) reikalavimus. Vėjo jėgainių išdėstymo vietos derinamos su Civilinės aviacijos administracija.

Saulės jėgainių Biržų rajono savivaldybės teritorijoje vystymo principai

Saulės jėgainės vystomos vadovaujantis Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymu, kitais šią veiklą reglamentuojančiais teisės aktais. Saulės jėgainės teisės aktų numatyta tvarka gali būti vystomos vietovės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentuose nustatytose pramonės teritorijų funkcinėse zonose. Kitose teritorijose, saulės jėgainės, kurios užima 2 ha ir daugiau ploto bei yra arčiau nei 750 m atstumu viena nuo kitos, nustatomos specialiuoju planu, įvertinus, kad visais atvejais saulės jėgainių statyba negalima:

1. Biržų regioniniame parke (nebent minėto parko tvarkymo reikalavimuose numatyta kitaip);
2. Kitose saugomose teritorijose ir jų buferinėse apsaugos zonose;
3. Didelės tikimybės sniego tirpsmo ir liūčių potvynių teritorijose;
4. Kultūros paveldo objektų teritorijose ir jų apsaugos zonose (nebent jų tvarkymo reikalavimuose numatyta kitaip);
5. Gamtos paveldo objektų teritorijose ir jų apsaugos zonose;
6. Miškuose, soduose, pelkėse, paviršiniuose vandens telkiniuose;
7. Aerodromo apsaugos zonose;
8. Aprobuotų (detaliai išžvalgytų) atviru kasybos būdu (nuo žemės paviršiaus karjerai) išgaunamų žemės gelmių išteklių telkinių teritorijose;
9. Parenkant saulės jėgainių statybų vietas turi būti išlaikomi mažiausi leistini horizontalūs atstumai, nustatyti Magistralinio dujotiekio įrengimo ir plėtros taisyklėse, bei gaunamas Bendrovės pritarimas (derinimas), kai planuojama statybos vieta patenka į magistralinio dujotiekio vietovės klasės teritorijos ribas.
10. Teritorijose, kuriose teisės aktų nustatyta tvarka negalima saulės jėgainių statyba.

Rengiant inžinerinės infrastruktūros vystymo planus, kuriuose būtų numatomos vėjo ir/ar saulės jėgainių išdėstymo teritorijos, būtina vadovautis 2015 m. spalio 2 d. LR aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-703 patvirtintu Nacionaliniu kraštovaizdžio tvarkymo planu. Pažymime, kad vadovaujantis minėtu tvarkymo planu, Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano sprendiniai yra prioritetiniai priimant ūkinės plėtros (pvz., inžinerinių tinklų, susisiekimo komunikacijų, atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo plėtra ir kt.) galimybių kraštovaizdžio požiūriu sprendimus.

9.9. Gaisrinė sauga

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniuose, vadovaujantis funkcinėms zonoms taikomu reglamentavimu, sudaromos sąlygos beveik visoje Biržų rajono savivaldybės teritorijoje (išskyrus saugomas teritorijas) pagal poreikį numatyti teritorijas, skiriamas priešgaisrinėms gelbėjimo pajėgoms (gaisrinėms komandoms) arba susisiekimo komunikacijoms išdėstyti taip, kad tenkintų atstumus, vykstant

artimiausiu keliu į tolimiausio įvykio vietą numatytus Gaisrinės saugos normose teritorijų planavimo dokumentams rengti. Detalizuojant Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinius, būtina vadovautis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2013 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. D1-995/1-312 „Dėl gaisrinės saugos normų teritorijų planavimo dokumentams rengti patvirtinimo“.